

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T N I K

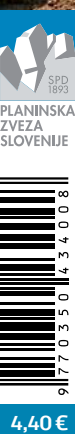
3
2024

Rado Kočevar
(1928–2024)

Z NAMI NA POT

**Zapostavljeni kotički
gorske skupine Goldberg**

IZ PLANINSKE ZALOŽBE - IZDELEK MESECA APRILA

ČEZ DRN IN STRN, Anka Rudolf

Knjiga osemnajstih pravljic, pripovedk in zgodb vsebinsko predstavlja širše območje Idrijskega, njegovih prebivalcev in njihovega načina življenja od najzgodnejših, tudi zgodovinsko izpričanih časov do današnjih dni.

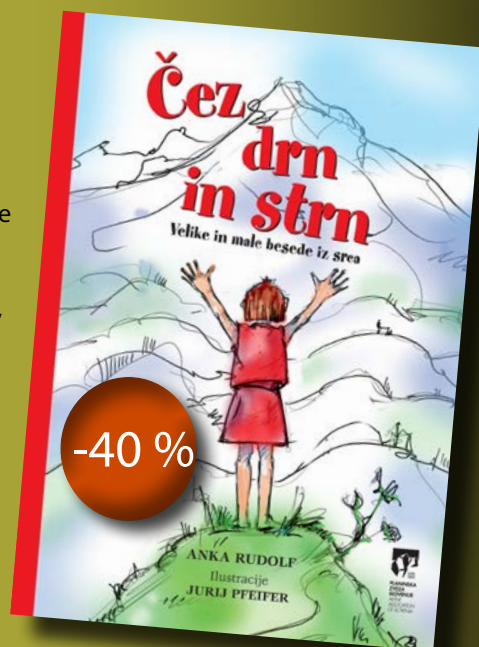
Galerijo nastopajočih likov – gorskih vil in dobrih mož, mlinarjev, rudarjev, dekel, trgovcev, kmetov, gospodarjev in otrok – vodita človeška klenost in ljubezen, s katerima ljudje preživijo tudi najtežje preizkušnje in znajo prislunhiti svoji pristni notranjosti.

Knjigo bogatijo ilustracije Idrijčana, akademskega slikarja Jurija Pfeiferja.

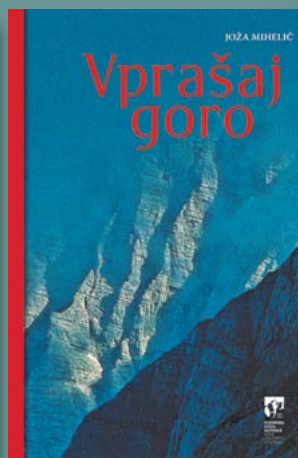
Format: 165 x 240 mm, 152 strani, italijanska vezava

CENA: V času od 1. 4. 2024 do 30. 4. 2024 lahko knjigo kupite po akcijski ceni s 40-odstotnim popustom: 14,94 €* (redna cena: 24,90 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

Knjige in čudežne zgodbe, ki so ujete med njihove strani, nam omogočajo, da srečamo nove ljudi ter raziskujemo nove svetove in misli, branje pa spremenijo v pustolovščino in potovanje. Dobra zgodba ima svojo sporočilno moč. Z njo vpliva na bralca, sploh če se ga dotakne. Morda mu pri kakšnem življenjskem koraku pokaže smer, pot ali rešitev. Knjige in vsa literatura so eden izmed temeljev naše kulturne dediščine.

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja osemnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
124. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJI SODELAVCI

Peter Šilak, Miha Pavšek, Andrej Trošt

LEKTORIRANJE

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

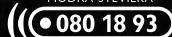
NAKLADA: 4200 izvodov

Prispevke, napisane za računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročeni prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS

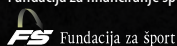
IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 44 EUR, 68 EUR za tujino, posamezna številka 4,40 EUR, poletna številka 5,50 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika (33,00 EUR). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI

Andreja Jagodic nosi kolo proti vrhu Kilimandžara.

Foto Nika Radjenovič

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Neustavljivi Rado Kočever

Kmalu po svobodi so se trije nadobudni dijaki, France, Srečo in Rado, namenili preplezati greben od Kranjske Rinke na Skuto. Šlo je lepo, le vzpon na Konja, stolp v grebenu, je bil za Rada preveč. Ugotovil je, da plezarija ni zanj, da je bolje, da se obrne, da prijateljema ne pokvarita. Prijazno prepričevanje in stara oguljena konopljina vrv za povezovanje sena sta pomagala, da je premagal strah in Konja. V letih, ki so sledila, se je Rado razvil v eno najbolj izoblikovanih, markantnih osebnosti svoje generacije in slovenskega alpinizma sploh.

Spisek njegovih vzponov, tako število kot težavnost, vzbuja občudovanje. Izpostaviti velja tri prelomne dosežke. Prvo ponovitev Aschenbrennerjeve smeri v Travniku, s katero je razbil mit šeste stopnje, Čopov steber prvič brez bivaka in raz Dedca, prvo smer zgornje šeste težavnostne stopnje. Vredno spoštovanja, ker je bila večina vzponov opravljena po vojni, ko je primanjkovalo hrane, obleke, da o alpinistični opremi niti ne razmišljamo.

Bil je neustavljiv, neutruđen, močan in odločen plezalec, tako da so mu zavistneži in hkrati občudovalci rekli potujoča mišica. Z neskončno samodisciplino je vzdrževal telesno in duševno kondicijo. Edini v generaciji je bil, ki je vedel, kaj hoče v alpinizmu. In je natančno tudi vedel, kako to lahko doseže. V današnjem jeziku: zmagovalni, šampionski duh. Veliko pozneje, ko sva se zblížala, sem razumel, da v njegovi misli ni vnaprej postavljenih mej, ni tistega "ne da se". Verjel je, da veliko narediš, če to hočeš, in da nedosegljivo postane takrat, ko to sam preizkusiš. Najlepši zaključek tistih lepih let plodnega plezalskega življenja je bila izdaja prvega povojnega plezalnega vodnika V naših stenah. Ta knjižica, ki jo je leta 1954 spisal skupaj z Igorjem Levstkom in Mitjo Kilarjem, ni bila samo plezalni vodnik, bila je predstavitev novega načina razmišljanja v slovenskem alpinizmu.

Ko me je ob koncu petdesetih zaneslo v alpinistične kroge, Rada nisi srečal ne na alpinističnih ne na reševalskih tečajih. Govorilo se je, da hodi svoja pota, vodi turiste, smuča in uči zemljepis v Kranjski Gori. Zares sva se spoznala, ko je začel spet prihajati na srečanja veteranov.

Na enem od njih, v Kamniški Bistrici, je prisedel pri zajtrku in začel pogovor. Bil je zanimiv in iskri sogovornik. Navezala in vzdrževala sva stike. Po elektronski pošti mi je pošiljal poročila o kolesarskih potepih, preplavanih metrih v beljaških toplicah, gorskih in smučarskih poteh. Pošiljal mi je slike gora, ki jih je pobral na spletu, o katerih je sodil, da jih moram videti.

Skupaj smo bili v Messnerjevem muzeju in na obisku pri Ötziju. Na izmenjavi s češkimi veterani v njihovem raju med stolpi iz peščenjaka je bil bistri, čili, navkljub razmajanim kolonom poskočni devetdesetletnik glavna zvezda.

Na jesen življenja je Rado objavil spomine. Na to knjigo je bil ponosen. In knjigo je želel sam pokloniti staremu prijatelju Francetu, tistemu Francetu z začetka. Vožnja v ljubljanskem prometu mu ni dišala, pa še oblast je devetdesetletniku predpisala mejo, kako daleč od doma sme z avtom. Dogovorila sva se, da se dobiva pri Marinšku v Naklem in potem gre z mano v Ljubljano k Francetu. Tam pa: "O madona, knjiga je v Naklem v avtu!" Naslednji dan zaslišim Zupanov glas s Kočeverjeve številke in takoj Radovo pojasnilo, da obljuba pač velja, da po pošti ni osebno ... Zato se je Rado kljub jutranji prometni konici in vozniški omejitvi sam zapeljal v Ljubljano in Francetu prinesel knjigo, preden bi bilo prepozno. Neustavljiv je bil.

Ko smo se po obisku v njegovem novem domu v Postojni poslavljali, nam je za popotnico namenil nasvet: "Važno je samo, da se nikoli ne ustaviš, da si v gibanju, pa bo vse prav."

Potem pa sem izvedel, da Rado tokrat ni držal besede ...

4

8

10

12

14

18

UVODNIK

1 Neustavljivi Rado Kočevar

Kazimir Drašlar – Mikec

RADO KOČEVAR (1928–2024)

4 Slovo poslednjega "ekstremista"

Jure Krejan Čokl

RADO KOČEVAR (1928–2024)

8 Zgodba o nenavadnem prijateljstvu

Mojca Volkar Trobevšek

RADO KOČEVAR (1928–2024)

10 Obisk

Mojca Volkar Trobevšek

RADO KOČEVAR (1928–2024)

12 Živeti vsak trenutek

Saša Mesec

INTERJUJ

14 Kazimir Drašlar – Mikec

Marta Krejan Čokl

DOLOMITI

18 Dolga in zahtevna krožna pot

Martina Naglost

DOŽIVETJA

21 Na poti – med domom in hribi

Izidor Tasič

STRIP

26 Aljažev dom v Uratih

Urška Godec,
Matjaž Bertoneclj

POTOPIŠ

28 Največja vrednost obiska je stik z ljudmi

Tone Golnar

Z NAMI NA POT

32 Smučarski aduti Visokih Tur

Mitja Peternecl

21

VZPODBUJAL JE PETJE, PRVI PREVEDEL V SLOVENSČINO SVETO NOČ IN UGLASBIL VEČ PESMI SIMONA GREGORČIČA.

JOJ, KAKO LEPO JE SLAVIN TO ZAPISAL, MORAM PODATI NOTE, DA SE BO DALO ZAPETI.

26

Oj, Triglav, moj dom,
kako si krasan, kako
me izvabljaš...

28

32

41

46

INTERJUJ

41 **Andreja Jagodic in Nika Radjenovič**

Alenka Frantar

TURNO SMUČANJE

46 **Spust pri turnem smučanju**

Tone Golnar

VARNOST V GORAH

50 **Izzivi turizma v goratem svetu**

Mire Steinbuch

MLADI

53 **Dijaški planinski tabor**

Alenka Špan

ZGODBE IZPOD HIMALAJE

56 **Patundas Top**

Matjaž Čuk

GORE VABIJO

60 **Ali imam svoje mesto v gorah?**

Mira Petek

ZGODOVINA

62 **250 let od rojstva Valentina Staniča**

Marija Mojca Peternel

NARAVOUARSTVO NEKOČ

63 **Dvajset lično prešanih planik**

Marija Mojca Peternel

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI**

PRIZNANJA

65 **Bloudkova nagrada 2023**

Dušan Škodič

IZLET

66 **Ali smo v Alpah?**

Tone Vidrgar

KOČE

68 **Koče so odprte ...**

Marta Krejan Čokl

TEKMOVALNO LEDNO PLEZANJE

70 **Državno prvenstvo**

Marta Krejan Čokl

NARAVA

72 **Dve skrajnosti**

Ivan Premrl

73 **LITERATURA**

73 **FILM**

74 **PLANINSKA ORGANIZACIJA**

Naročilo na Planinski vestnik

Brezplačna številka
24/7: 080 18 93
01 43 45 684
trgovina@pzs.si
Ljubljana, Ob
železnici 30a

Slovo poslednjega "ekstremista"

Najmočnejši predstavnik neke generacije

Lanskega aprila smo v *Planinskem vestniku* ob slovesu Mitje Kilarja, še enega izmed izjemnih slovenskih povojnih plezalcev, pisali o času alpinističnega "ekstremizma", obdobju med koncem II. svetovne vojne in letom 1954, ko je izšla knjiga *V naših stenah*. Ta je bila svojevrsten manifest tega obdobja. Napisali so jo trije alpinisti, najbolj tipični predstavniki tiste generacije: Rado Kočevar, Mitja Kilar in Igor Levstek.

S slovesom Rada Kočevarja smo tako izgubili zadnjega in brez dvoma najmočnejšega predstavnika generacije, ki je v času po vojni postavila nove smernice razvoju alpinizma pri nas kljub začetnemu odporu starejše generacije plezalcev.

Čas drugačne miselnosti

Konec II. svetovne vojne je na ozemlju Slovenije tudi v alpinizmu prinesel velike spremembe. Podobno kot po I. svetovni vojni je bila infrastruk-

tura uničena – koče, poti, ceste in vse drugo, brez česar si v sedanosti gora ne znamo niti predstavljati, je bilo podrtje ali močno poškodovano. Že sam prihod pod mogočne vrhove je pomenil logistični podvig. Razumljivo je, da je krovna organizacija v tistem času želela zadostiti ključnemu cilju: obnovi infrastrukture, ki bi omogočila udejanjenje ideološke komponente tistega časa – množičnega pristopa k športnim dejavnostim. V Sloveniji je to za gornštvo veljalo še toliko bolj, saj sta planinstvo in alpinizem veljala za nacionalna športa, v katerih so Slovenci videli tudi svojo narodno identiteto. Pred II. svetovno vojno so najtežje smeri v slovenskih Alpah preplezali tujci, predvojna generacija pa je takoj po koncu vojne s preplezanim Čopovim stebrom postavila piko na i svojemu delovanju in se umaknila mlajši generaciji. Ta pa ni imela opreme, izkušenj in literature, s katero bi si lahko pomagala. Zato pa je imela voljo in posameznike, ki so takrat prevzeli pobudo, in čeprav časi tej dejavnosti na najvišji ravni niso bili naklonjeni, naredila odločilne korake v razvoju alpinizma pri nas.

Za lažje razumevanje miselnosti tistega časa in s tem tudi Rada Kočevarja, najboljšega posameznika tega obdobja, je morda najprimernejša misel, ki jo je v predgovoru k njegovi knjigi *Tista lepa leta* zapisal France Zupan: "Rajši zapišem preprosto dejstvo, da je edini med nami zelo zgodaj vedel, kaj hoče v alpinizmu, vedel, kako bo to dosegel, in imel za to tudi neizčrpne zaloge volje in energije." Med vrsticami tega zapisa se skriva srž ključne razlike med predvojno in povojno generacijo slovenskih plezalk in plezalcev – starejši so kondicijo, plezalno znanje in izkušnje nabirali skoraj izključno v gorah. To pa je pomenilo, da je razvoj plezalca potekal počasneje: plezali so v velikih stenah, kamor je bilo treba najprej pripretovati. Za to je bil potreben denar, predvsem pa čas. Če je kdo imel službo in ob njej še družino, je bilo kaj takega razen v redkih primerih skoraj nemogoče. Drugačen je bil tudi ideološki pogled na premagovanje te-

Rado Kočevar in Aleš
Kunaver v Davosu
Arhiv Rada Kočevarja

žavnosti v stenah – predvojna generacija je izzive videla predvsem v prvenstvenih smereh, čeprav te niso bile posebno težke. Zelo so poudarjali tudi romantični pogled na gore in doživljanje, ki so ga bili tam deležni plezalci. Tovrstno miselnost, ki je dovoljevala tudi kolektivistični pristop obiskovanja gora, je posvojila tudi povojna nova oblast: doseganje izjemnih rezultatov v težkih stenah ji ni bilo tako pomembno, zanje je bila pomembnejša množičnost obiskovanja gora.

Razvoj, ki mu večina ni mogla slediti

Take miselnosti pa ni mogla posvojiti povojna generacija mladih plezalcev, ki jo je najbolje predstavljal prav Rado Kočevar. Ta generacija je začela s popolnoma drugačnim pristopom, katerega temelj je bila športna komponenta plezanja, ki je do takrat niso poznali. Mitja Kilar, Igor Levstek, Ciril Debeljak - Cic, Sandi Blažina, Vido Vavken, France Zupan, Milan Schara, Roman Herlec, Janez Krušič, Janko Mirnik, Ljuban Zupančič, Marjan Keršič - Belač, Daro (Davorin) Dolar in drugi so posvetili ogromno prostega časa kondicijskim pripravam in plezanju v tako imenovanih plezalnih vrtcih, plezališčih, kot sta bila takrat na primer sloviti Turnc pod Šmarno goro in Šance na Ljubljanskem gradu. Poleg tega so ogromno telovadili (tudi pozimi), tekli, kolesarili in sploh živeli športno. Vse to je bilo mogoče početi popoldne, po službi, kontinuirano vsak dan. In ko so tako fizično pripravljene z znanjem in izkušnjami iz plezališč prišli v prave stene, je bil preskok tako silovit, da se ga je starejša

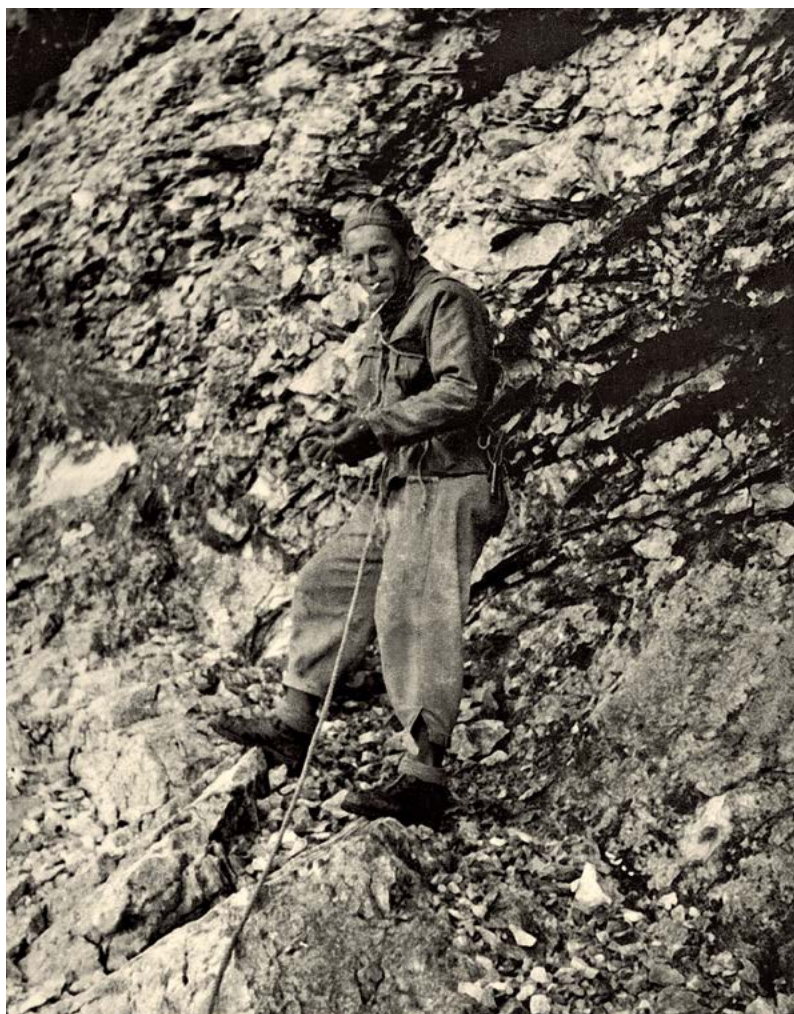
generacija preprosto ustrašila, saj se ji je vse skupaj zdelo prehitro, prenevarno, poleg tega pa ni imelo nobene povezave z množičnostjo, saj so bile tako težke smeri dejansko primerne zgolj za peščico najboljših. Tako početje ni izključevalo množičnosti v gorah, je pa bilo neke vrste elitizem in vodstvo PZS se je zbal, da bi bil to lahko za mlade nevaren in neprimeren zgled.

Rada Kočevarja tovrstni spori sploh niso zanimali, so ga pa zadevali posredno. V intervjuju s soavtorico njegove knjige *Tista lepa leta* je v *Planinskem vestniku* leta 2010 na vprašanje, kako se je na tovrstno

*Tone Sazonov - Tonač
in Rado Kočevar
Foto Miha Kačič*

*Rado Kočevar je bil
inštruktor miličnikom
v Prenju (1949).
Vir Tista lepa leta,
stran 91*

Rado je včasih rad kadil, a ko se je odločil, da bo prenehal, je to storil za zmeraj. Vir Tista lepa leta, stran 98

miselnost odzvala alpinistična srenja, odgovoril: "Po Čopovem stebru sem dobival vtis, da smo prehitro šli navzgor – tako so menili nekateri. Še danes hranim diplomu z zveznega alpinističnega tečaja v Vratih (1947), kjer je zapisano, da preskakujemo razvojne stopnje. Po drugi svetovni vojni je pač razvoj alpinizma šel naglo naprej. Za nami pa še bolj. To spoznanje je pač nekaterim šlo težje pod kožo."

Prihod športne komponente v plezanje

Rado Kočevar je resneje začel plezati na alpinističnem tečaju na Kamniškem sedlu, star 18 let. Pri dvajsetih letih je preplezal legendarni Čopov steber v samo osmih urah, kar je bilo takrat na robu znanstvene fantastike. Sledila je morda za tisti čas še bolj neverjetna prva ponovitev Aschenbrennerjeve smeri v Travniku, ki je do takrat veljala za najtežjo v slovenskih stenah. V izjemno kratkem času je preplezal tudi Skalaško smer v Špiku, Severovzhodni raz Jalovca in s Cirilom Debeljakom - Cicem leto pozneje, torej leta 1949, še prvo slovensko alpinistično smer zgornje šeste težavnostne stopnje, Centralni steber v Dedcu.

Posebno mesto v zgodovini slovenskega alpinizma ima tudi njegova še danes izjemno priljubljena smer v Kamniško-Savinjskih Alpah, Direktna smer v Štajerski Rinki, ki velja za eno izmed najlepših, pa tudi zelo zahtevnih smeri v tem pogorju. Še zelo mlad je postal prepoznaven širom Slovenije. Tega se je spominjal tudi v intervjuju v *Planinskem vestniku*: "V tistem času sem imel zelo veliko predavanj po Sloveniji. V Mariboru je bila dvorana nabito polna, enako tudi v Ljubljani. Predaval sem tudi na občnih

zborih PD, bil sem inštruktor na plezalnih tečajih. Mnogi so menili, da sem v službi pri PZS (nekateri tako pravijo še danes), kar pa ni bilo res. Zanimljivo sem študij. Leta so tekla ...". Ob vsem naštetem je bil turni smučar, kolesar in gorski vodnik, verjetno eden izmed redkih v tistih časih, ko je veljalo, da so gore last vseh in da nihče nima pravice služiti na njihov račun.

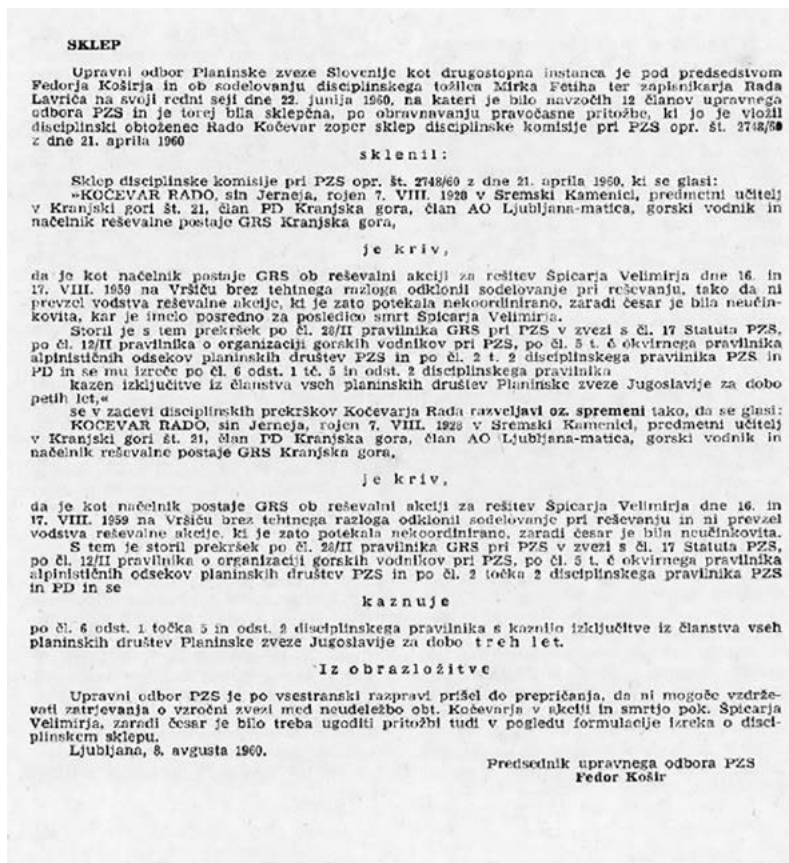
Leta 1954 je pod okriljem PZS izšla knjiga *V naših stenah*. Ta je vključevala popolnoma drugačno miselnost, kot so jo poznali do takrat, in je vsebovala opise smeri zgornje šeste težavnostne stopnje, namenjene zgolj najboljšim. Knjiga je sklenila ideološki spor med staro in mlado generacijo plezalcev v korist slednje. Eden izmed treh avtorjev je bil Rado Kočevar, ki je s tem dejanjem tudi formalno na široko odprl vrata nadaljnji usmeritvi alpinizma pri nas.

Tednji predsednik PZS, Fedor Košir, ki nove usmeritve sicer ni podpiral, ni pa je tudi izrecno prepoval, je v uvodniku zapisal: "Povojna skupina slovenskih alpinistov je predstavnik novega rodu, ki je rasel v času naše borbe za svobodo, zato je ta rod tudi ustvarjalec novega obdobja v zgodovini naše alpinistike. Ta knjiga je odraz dela in miselnosti naše mlade alpinistične generacije, ki z novimi pogledi in novimi uspehi udarja svojstven pečat svoji dobi." Igor Levstek, Radov soplezalec in prijatelj ter eden izmed soavtorjev knjige *V naših stenah* je v *Planinskem vestniku* malo zatem napisal: "Je potemtakem upravičen obstoj superekstremizma? Moj odgovor je kljub vsemu – da! Zakaj – ali se je kdaj v zgodovini človeštva izkazalo za pametno postavljati meje in zapornice človekovemu delovanju?"

Grenko slovo od alpinizma

Bil je tudi izjemen gorski reševalec, ki je med drugim z GRS Jesenice leta 1956 organiziral tečaj za tedanje miličnike na Vršiču, kar je bilo prvič v zgodovini. In prav z reševanjem v gorah je povezan tudi zanj vedno boleč spomin na spor, ki je verjetno vplival na njegovo odločitev, da se od vrhunskega alpinizma umakne. Leta 1959 je vodil skupino gornikov, ko je v njihovi bližini prišlo do nesreče. Ker je bil Rado sam, svojih gostov ni mogel preprosto pustiti, logično pa je tudi sklepal, da so klic na pomoč že dobili reševalci z Jesenic in da bodo pomagali oni. V tem primeru lahko zaključimo, da se je v tistem trenutku znašel med dvema dolžnostma: reševalca in gorskega vodnika. V dani situaciji je najverjetneje sklepal, da je kot reševalec nadomestljiv, kot gorski vodnik v zahtevnem terenu in ob odgovornosti do njegovih gostov pa ne.

Nekateri se z njegovo odločitvijo niso strinjali in prišlo je do obravnave pred disciplinskim sodiščem PZS. Sam v intervjuju v *Planinskem vestniku* dogodek opisuje takole: "Nekoč sem po naključju odklonil reševalno akcijo. Kot gorski vodnik sem bil drugod in skupine vodenih na zahtevnem terenu

nisem mogel pustiti same. Prepričan sem bil, da jo bodo izvedli člani GRS Jesenice. Sledil je disciplinski postopek in suspenz leta 1959. Skupščina PZS v Novi Gorici je leta 1960 dala 'pomilostitev'. Žal prepozno." Prepozno zato, ker je Rado Kočevar vendarle doštudiral, dobil službo in se tako tudi dejansko umaknil od vrhunskega plezanja, ki mu je bil tako predan in ki mu je toliko dal. Plezanje pa je veliko dalo tudi njemu – sam je pogosto dejal, da bi bil, če bi se rodil še enkrat, spet alpinist.

V resnici Rado Kočevar ni nikoli nehal biti ekstremist. V svojem življenju je zgolj zamenjal stene iz kamna za drugačne stene, nič manj strme in nič manj polne izzivov. Premagoval jih je do skoraj 96. leta, lahkotno, v samosvojem slogu, za marsikoga spet preveč ekstremnem. Zanj je bilo to nekaj popolnoma vsakdanjega. Zato, ker je bil tako ekstremen on sam. V najboljšem pomenu besede.

Zbogom, poslednji ekstremist. ●

Za pomoč pri pisanju članka in razjasnitev nekaterih dilem se iskreno zahvaljujem Kazimirju Drašlarju - Mikcu.

Viri in literatura

Rado Kočevar, Mojca Volkar Trobevšek: *Tista lepa leta*.

Spomini Rada Kočevarja. Planinska zveza Slovenije, 2019.

Rado Kočevar, Mitja Kilar, Igor Levstek: *V naših stenah*.

Planinska zveza Slovenije, 1954.

Peter Mikša, Urban Golob: *Zgodovina slovenskega*

alpinizma. Friko, 2013.

Arhiv *Planinskega vestnika* (1945–1954)

Sodba disciplinskega sodišča

Planinski vestnik, 1961, št. 2, stran 62

Zgodba o nenavadnem prijateljstvu

Kočevar v filmu in v knjigi

Rada Kočevarja sem spoznala leta 2008, ko naju je seznanil Silvo Karo, z namenom, da zapišem njegovo zgodbo. Prvo srečanje je bilo prisrčno. Uglajen gospod iz nekega drugega časa. Čutilo se je, da je izjemno vesel, ker se je nekdo po vseh teh letih spomnil nanj in na njegove uspehe v gorah.

France Zupan in Rado Kočevar v Ljubljani med snemanjem filma *Tista lepa leta*
Arhiv Društva za gorsko kulturo

Pogovarjala sva se ure in ure. V želji, da posnamemo dokumentarni film o obdobju slovenskega alpinizma takoj po vojni, smo razširili nabor zgodb in povabili še Radove soplezalce in sodobnike. Vendar je Rado ostal glavna oseba te pripovedi, predvsem zaradi pomena njegovih vzponov in izrazito sončne, pozitivne osebnosti, ki je kar žarela s filmskega platna.

Film

Dokumentarec *Tista lepa leta* (2010, avtorja Boštjan Mašera in Mojca Volkar Trobevšek) je nastajal jeseni in pozimi, v vseh mogočih razmerah. Spomnim se, da me je na snemanju v Vratih prezeblo do kosti. Ure stanja na miru, iskanja najboljše lokacije za kader, ponovitve, letala, ki so motila zvok in vse ostalo je podaljšalo mojo agonijo do poznih večernih ur. Rado mi je džentelmsko odstopil svojo jopico in me bodril. Mraz ga je spomnil na zimski bivač v borni opremi iz štiridesetih let, ki se je zgodil kakšnih petsto višinskih metrov nad našimi glavami. In smo spet imeli novo zgodbo.

V sončni Kamniški Bistrici je občudoval naravo, kot bi jo videl prvič. Najbolj je bil zadovoljen, da se venec gora nad njim ni spremenil niti za piko, če se je že vse okoli njega spremenilo. Doživetja so kar puhtela iz njega, kot da bi jih doživel včeraj in ne pred sedemdesetimi leti. Govoril je pravzaprav ves čas in težko je bilo slediti z vnaprej pripravljenim scenarijem, zato je ta nastajal sproti, zgodba pa se je sestavila šele v montaži. Pot snemanja nas je vodila v glavno mesto, kjer je Rado srečeval svoje mladostne prijatelje in se navduševal nad lepotami jesenske Ljubljane. Prav vsaka ulica, stavba je v njem prebudila spomin in pripoved je tekla. Že takrat sem pomislila, da je preveč za en film in da bo treba vse te njegove spomine izpisati tudi v knjižni obliki. Predlog sem raje zadržala zase, da mu ne bi naložila preveč. Takrat še nisem vedela, da se pri svojih osemdesetih uči uporabe računalnika in da bo že v naslednjem letu začel pisati svoje spomine.

Ko smo se vzpenjali na Ljubljanski grad proti Šancam, kjer je Rado med vojno sežgal smuči, da jih okupator ne bi zasegel, so v daljavi zasijali grebeni gora nad Kamnikom. S Francetom Zupanom sta se izgubila v daljavi. Kaj bi dala, da bi takrat brala njune misli! Pri celotni generaciji je zelo izstopala neverjetna očaranost nad lepoto gora. Povsem po naključju je v tistem mimo prišel profesor, ki ga Rado in France že leta nista srečala, včasih pa so skupaj plezali v Kamniških. Srečanje je bilo – tako kot vsa druga – polno veselja in nostalgije. Brž smo uredili profesorja za snemanje in še on je povedal svojo plat zgodbe. Spontano, na popoldanskem sprehodu po grajskem griču.

Tako je počasi nastajal mozaik, s katerim smo poskušali rekonstruirati, kaj se je dogajalo v slovenskem alpinizmu takoj po drugi vojni. Na Vršiču smo se srečali s skupino veteranov in prav vsi so s spoštovanjem in občudovanjem obujali spomine na Radova najdejavnejša leta v stenah. Gorsko okolje je bilo rezervirano za alpinistični del zgodbe, Obala in Kraški rob pa sta s svojo toplino in odprtostjo primerno uokvirila zgodbo o prijateljstvu in bližini. Srečanje z Danico in Sandijem Blažino je na platnu lep prikaz vseživljenjskega prijateljstva, besede so bile odveč.

Dnevi so bili dolgi in kot je značilno za vsa snemanja, tudi naporni. Rado v vsem tem ni niti enkrat *zajamnal*, potožil, pokazal naveličanosti ali postal neučakan. Užival je v vsakem trenutku, opazoval naravo, občudoval stene nad sabo in ponavljal svojo zgodbo znova in znova. Toliko let jo je držal v sebi, da je zdaj morala z vso silo na plano in platno.

Odziv gledalcev je bil zgodbi primeren. Dokumentarec je prejel posebno nagrado žirije na festivalu gorniškega filma, bil večkrat predvajan na TV Slovenija, Rado pa je čez noč postal zvezda. Že ob premieri so ga oblegali novinarji in z velikim užitkom jim je govoril in demonstriral predvsem zdravo in vitalno preživljanje zrelih let. Postal je legenda, še drugič. V svet je poslal sporočilo, da ničesar ne obžaluje in da bi bil še enkrat alpinist, kot v filmu večkrat in z velikim zanosom ponovi.

Knjiga

Zatišje po filmu je bil čas, ko sva se z Radom srečevala na kolesarski poti Mojstrana–Kranjska Gora, na vsakoletnem skupnem jesenskem izletu v Kamniški Bistrici, na katerem se nama je pridružil France Zupan, obiskoval je mene in mojo rastočo družino v našem domu, mi pa njega na Jesenicah. Povezali smo se tudi z njegovo družino in počasi spletli vezi, ki še danes trajajo. Prav vsakič, ko je potrkal na naša vrata, je v rokah držal šopek.

Nekega dne pa je skupaj s šopkom v moje roke romal tudi zajeten kup papirjev, lično povezanih v nekakšna skripta. Na računalnik spisani spomini. Kar žarel je in popolnoma jasno je bilo, da naju čaka veliko dela. Ker je že kot mlad alpinist beležil vse vzpone in soplezalce, sva okvir pripovedi imela. Manjkale so še zgodbe, doživetja, ki sva jih posnela na vsakem od vedno bolj številnih druženj. Na srečo sem si veliko zapisovala tudi med snemanjem za film, posneli pa smo tudi precej več, kot smo pokazali, in tako sem njegovim zapisom dodajala anekdote, spominske utrinke in razmišljanja.

S fotografijami ni bilo težav, saj je bil Rado eden redkih plezalcev prve povojne generacije, ki je svoje početje beležil tudi s fotoaparatom. Ta neprecenljivi arhiv sli-

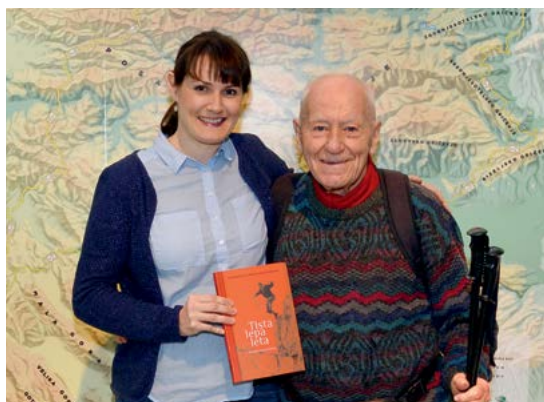

kovnega gradiva je vsekakor našel pot v knjigo in še dodatno osvetljuje pripoved. Najina srečanja so postajala vse bolj delavna, brala sem mu, kar sem zapisala, dodajal je in popravljaj. Vedno bolj redno mi je pošiljal utrinke po elektronski pošti. Včasih samo faktografski opis, ki sem mu morala vdihniti življenje, včasih pa kar celo zgodbo, ki je potrebovala le še uredniški pečat. Navdušen je bil nad prvimi obrisi "ta prave" knjige in kot otrok se je veselil najinega napredka.

Januarja 2019 je tako izšla še knjiga *Tista lepa leta, spomini Rada Kočevarja* (avtorja Rado Kočevar in Mojca Volkar Trobevšek). Po devetih letih se je ponovila zgodba – knjiga je bila uspešna, razprodala se je v prvi nakladi. Rado je spet opozoril nase, tokrat za desetletje starejši, a nič manj aktiven. Medije je navduševal s svojimi kolesarskimi podvigi in smučarskimi vragolijami. Na predstavitvi v Cankarjevem domu in pozneje na novinarski konferenci na PZS je žarel in njegovo sporočilo je bilo jasno: živeti polno in kakovostno, ne samo v mladosti, pač pa v vseh obdobjih življenja.

Hvaležna in počaščena sem, da sem lahko kar dvakrat zapisala njegovo zgodbo. Sodelovanje je preraslo v družinsko in osebno prijateljstvo, to pa prerašča meje tuzemskega. Rado bogati moje življenje in življenje vsakega, ki se ga je dotaknil. ○

Na snemanju filma Tista lepa leta v Črnem Kalu Arhiv Društva za gorsko kulturo

Mojca Volkar Trobevšek in Rado Kočevar po predstavitvi knjige *Tista lepa leta* Slovenski planinski muzej – Gornjesavski muzej Jesenice, foto Katja Žvan

Knjiga s posvetilom in avtorjevim podpisom ima posebno vrednost. Slovenski planinski muzej – Gornjesavski muzej Jesenice, foto Katja Žvan

Obisk

Kako je treba živeti

Primorska avtocesta s svojo neprizanesljivo naglico še dodatno utruja njeno, od napornega delovnega dne prenatrpano glavo. Izklopi radio, tudi do podkasta ji ni. Počasi odklaplja skrbi, otroci so v varnih rokah, ki ji omogočajo neprecenljiv pobeg v popoldanskih urah. Popolnoma neobičajen. Vsakodnevna rutina tisočih obveznosti je prekinjena z nenavadnim izletom na Kras, ki obeta dolgo pričakovano srečanje.

S prehitevalnega pasu se prestavi desno in se odloči, da tu ostane. Nenehno žmrkanje vsiljivih luči in pritiski nestrpnih voznikov, ki lovijo čas, pa se ne zavedajo, da ga ne bodo nikoli ujeli, ki poskušajo prihraniti sekunde, minute, ure, da bi ... jih prihranili še več, jo živcirajo. Pot do cilja ne bi smela biti tako v nasprotju s tistim, kar jo čaka tam.

Ko se malenkost umiri, prestavi na avtopilota; omogoča ji ga počasen kamion, ki se mu tudi ne da tekmovati z dirkači, se končno v mislih prestavi k njemu. Poznata se že petnajst let. V tem času ji je postal domač. Povezanost je bila nenavadna za njuna leta, a vendar je bilo čutiti neko tiho razumevanje, ki je temeljilo predvsem na spoštovanju. Ob njegovem imenu je pomislila na rahlo hrapav apnenec nenavadnih oblik, ki plezalcu nudi dober oprijem, trdnost in z belino nenavadnih oblik zagotavlja užitek v gibanju.

Apnenec se spreminja. Preoblikujeta ga voda in čas. Kako nenavadno se ji je zdelo, da se je preselil izpod kraljestva gorskega apnenca na odprte planjave kraškega sveta, ni pa še vedela, da se bo v kratkem čarobnosti preoblikovanja apnenčastih oblik v podobi najbolj nenavadne, velikanske kraške jame približal na zgolj nekaj sto metrov. Zapisan apnencu.

Tako jo je prešinilo, ko je v mirnem tempu vozila mimo Postojne, pod katero se je razprostiral nenavaden svet kamnitih oblik. Poskušala si je predstavljati brezkončno jamsko tišino z nenehnim kapljanjem in kontrast med fantazijo in drvečo kačo nenehnega lovljenja avtocestnega tempa je bil brutalen. Začutila je zakrčenost po vsem telesu. Vdih – izdih. Ponavljala je, dokler se ni spet začutila. Napetost po dolgem dnevu je zamenjala vznemirjenost ob ponovnem snidenju.

*V Štajerski Rinki
kraljuje čudovita
Direktna smer,
prvenstvena smer
Rada Kočevarja in
Milana Pintarja iz
leta 1953.
Foto Oton Naglost*

Na popolnoma brezosebne postajališču blizu Sežane se ustavi za kavo. Pregovorno dobra primorska kava razočara. Ne more naprej. Kar naprej jo spreletava – kaj, če bo zadnjič. Kako se bova poslovila? Tako je vedno, preden človek naredi pomembno dejanje, ki nekaj šteje. Nekaj ga zaustavlja, da ne bi naredil odločilnega koraka. Samo močna volja ali močna ljubezen ga potisneta naprej, da naredi, kar mora. Če se zdaj obrne nazaj, ji bo žal. Dolgo se je pripravljala na to pot, menda ne bo odnehala tik pred ciljem?! Sprašuje se, kako bo. Bo dišalo po razkužilu? Bo morala nositi masko? Jasno, maske so v ustanovah obvezne. Se bosta sploh lahko sporazumela skozi masko? Bi jo lahko za trenutek odložila, da se vidita v celoti in si podarita kakšen nasmeh?

Receptor je noče spustiti noter, ker je menda ta dan gospod že imel obisk, obiski pa so omejeni. Pokoronski čas. Obiskala ga je ena prvih učenk, sivolasa gospa, ki ji ob odhodu rahlo pokima, češ, kaj pa ta smrklja dela tukaj. Ne, ne morete k njemu, pravila so pravila. Ne sprejme dejstva, da ga ne bo videla, zato sede točno pred receptorja in čaka, da si premisli. V njej se nabira sveta jeza; vsa prizadevanja zadnjih dni, da bi si zagotovila varstvo, da bi našla čas za ta pomembni obisk, bodo splavala po vodi. Nekaj časa jo ignorira, potem jo ponovno opozori, naj gre. Kdo bo koga. Malo se nasmiha, kaj pokomentira, omeni slabe plače zdravstvenih delavcev pa njihovo požrtvovalnost in prijaznost in kmalu se zapleteta v pogovor. Ko jo vpraša, ali ji je jasno, da mora spoštovati pravila in da ne bo smela h gospodu, mu seveda pritrđi in se strinja, da bi bilo zelo slabo, če bi direktor bolnice ugotovil, da receptor ne dela po pravilih. Ampak direktorja ni več v službi, zato mogoče sploh ne bo opazil ene obiskovalke, ki je prišla od daleč in želi na kratko videti gospoda v letih, ki z eno nogo že pleza na drugi svet? In Bog ve, koliko časa bo še. Predstavljajte si, kako vesel bo več kot pol mlajšega ženskega obiska v tej pusti vsakodnevni rutini. Ja, pa res. A ga vi ne bi bili? Malo spogledljivo ga pogleda in uslužbenec se stopi kot sladoleđ na vroč dan. Naslednjo minuto se že pelje z dvigalom v četrto nadstropje. Prijaznost in ženski boki odpirajo vsa vrata, ha!

Pot do sobe je dolga in diši po večnosti. Tukaj gre zares. Ljudje, ki tukaj počivajo, nimajo več vsakdanjih skrbi kot ona. Zapisani so dolgemu vsakdanu, ki se počasi zlije v ponavljajoče brezčasje čakanja. Druga vrata na desni. Globoko vdihne, preden vstopi. Malo ima slabo vest, ker je potrebovala dva meseca, da ga je končno obiskala. Ob prvem očesnem stiku pa vse to odpade. Razveselita se drug drugega, obema se nabira voda v očeh. Hiti razlagati o domačih razmerah, družinskih dogodivščinah, otroških vragolijah, šolskih prigodah. On pokima, razume jo. Tudi on je nekđaj živel v vrtincu. Dalje opisuje, kako se zima noče posloviti od vršacev, ki se pnejo nad njeno domačo hišo in mu v podrobnosti naslika podobo, ki se od njegovih mladostnih dni ni spremenila niti za pikico. Od daleč so gore vedno iste, če pa se poglobiš

*Rado Kočevar
pred Domom na
Kredarici julija 1946
Arhiv Rada
Kočevarja*

v njihovo jedro, si vedno znova presenečen, kako zelo se spreminjajo.

Sprehajata se od desne proti levi, oba s prividom panorame, ki jima je tako domača. Vsako jutro se zazre v izklesano podobo Skute, njene najljubše gore, običajno med tem, ko si umiva zobe. Ogledalo, pred katerim se naliči, si je postavila tako, da z enim očesom ves čas opazuje oddaljeno silhueto in v njej že navsezgodaj sreča tudi obraze, ki jih ni več in s katerimi si deli ta edinstveni pogled. Sreča se tudi z njim, ki še živi in jo zdaj z zanimanjem posluša. Vedno je tako. Na začetku se ona razgovori, da premagata zadrego, potem pa končno utihne, da pride on do besede. Premakneta se v tisto zlato jesen, ko sta se srečevala pod stenami, da bi svetu povedala zgodbo o njegovi bliskovito uspešni in kratki alpinistični poti, ko je kot Cankar v literaturi postavil novo letvico v slovenskem alpinizmu. Že spet je s spomini v strmi steni nad Korošico in obema se znojijo dlani. Nenavaden refleks, ki ga poznajo plezalci.

Potem nepričakovano, kot bi se v hipu prestavil za sedemdeset let v prihodnost, izjavi, da mu ni nič hudega. Da gleda skozi okno burjo in kraške gozdove. Primorski veter piha drugače, pravi. Slišim ga, pripoveduje zgodbe, ki jih je prinesel daleč čez morje, ko veje od Trsta navzgor. V mislih si slika kranjskogorske hribe in veter, ki se zaletava v skalne roglje in grozi, da te bo pometel s stojišča. Ali pa prvi pomladni veter, ki zaveje z italijanske strani in počasi tali zgor-njesavsko zimo. Tako kot njegova prisotnost počasi tali mojo obsedenost s storilnostjo. Nikoli nisem pri miru. Povsod lahko grem. Nemirna sem. On ne more nikamor. Posluša veter. Utihneva in ga poslušava skupaj. Morda me poskuša nekaj naučiti.

Veliko je, veliko preveč za eno kratko urico. Komaj dojemam vse to dostojanstvo in veličino skoraj stoletnika, ki mi kaže, kako je treba živeti. Občutim takšno spoštovanje in ljubezen, takšno dragocenost, da mi gre ves čas po malem na jok. Čeprav sem v bolnici in voham razkužilo, se počutim tako domače, tako prijetno. Maske padejo. Dobesedno. Sedem na posteljo k njemu, prime me za roke. Srka mojo mladost, jaz njegovo modrost in veličino. Razumeva se. Nagne glavo in jo nasloni na mojo ramo. Tulila bi od ganjenosti, ampak obdržim pokončnost in prenesem še en močan trenutek bližine.

Podarim mu knjigo o tišini in tokrat obrneva vlogi, zdaj je ganjen on. Berem mu iz knjige. Pravi, da je tišina njegov svet, da še nikoli v življenju ni bil toliko v tišini. Rad ima tišino, ne obremenjuje ga. Zato spet utihneva in samo sediva drug ob drugem. Gledava skozi okno, kako v vetru valovijo borovci. Zrak je mehak, tukaj je pomlad bližje kot pod hribi. Diši po smoli, malo po morju, malo po sveže odprti zemlji. Razmišljam o krasu, o burji, o vseh viharjih, ki so ga šibili, a ga niso zlomili. Selitve, vojna, povojni čas, razočaranja, uspehi, boj za dostojanstvo. Koliko ga zares poznam? Ovija ga skrivnostna tančica. Ne morem verjeti, kako dobro je videti. Shušal je, obraz je izklesan, misli pa hitre in čiste. Pomislim, kot že tolikokrat prej, kakšen *dec* je to moral biti, ko je bil mlad. Atlet, plezalec, gorjan, intelektuallec. Ne izgublja se v spominih, zanima ga sedanost. Njegov vnuk pričakuje prvega otroka, veseli se nove generacije. Želi si živeti še vsaj toliko časa, da se zagleda v oči pravnuka. Veseli se rojstnega dneva v avgustu, ki ga vsako leto praznujemo v isti gostilni sredi Kranjske Gore. Narediva seznam povablencev. Prosi, me, naj jih obvestim, da ne bodo pozabili.

Vidiš, moje ime izgovori mehko, naglas na o-ju pa je vedno širok, bolj primorski kot gorenjski, tako je to. Rodiš se v plenice in odideš v plenica. Ampak, vi vendar še ne greste nikamor. Ne, jaz bom ostal tukaj, ti pa se boš vrnila v življenje. Globoko vdihnem svež pomladni zrak. Pretresena sem. Do konca občudujem tega človeka, njegovo dostojanstvo, milino, njegovo pobotanje z življenjem. Ne jamra. Niti enkrat samkrat ni *zajamral*. Ne ječi. Ne stoka. Živi. Vsak dan, kot bi bil zadnji.

Na poti domov naredim ovinek in se zapeljem mimo Trsta. Ne prenesem še stika z vsakdanjostjo, ki me čaka doma. Opazujem ladje, pristanišče, vonjam slab tržaški zrak, vozim mimo svetovljanskega mesta, ki je široko odprto in vabi v daljne kraje. *Paše* mi ta širina, ta košček zemlje, ki diši po oddaljenih obzorjih. Razkorak med tem, kar opazujem in kar se je zgodilo malo prej v bolniški sobi, je tako gromozanski, da me edino to spet spravi na realna tla. In spet se lahko vrnem v svojo rutino. ○

Živeti vsak trenutek

Spomini (na) Rada Kočevarja

Čeprav rojena Jeseničanka sem se z Radom prvič srečala v okviru dela v Slovenskem planinskem muzeju, in sicer ob pripravi razstave *Korajža je ženskega spola* leta 2018. Ob srečanjih me je Rado dobrodušno povabil v svoj krog ljudi, s katerimi je bil v stiku. Kadar sem mu predlagala, da deliva pot na srečanja alpinistov veteranov v Koči na Gozdu ali na alpinistične prireditve v Ljubljani, je to vedno z veseljem sprejel.

Med vožnjo mi je z velikim žarom pripovedoval o svoji dnevni rutini, ki je vključevala zajtrk s svežo zelenjavo in z rezinami divjega lososa, ki ga je kupoval v Avstriji po vsakotedenskem plavanju v beljaških toplinah ... In seveda sobno kolo! Z njim je v svoji sobi v 3. nadstropju jeseniške stolpnice vsako leto prekosaril več tisoč kilometrov. Disciplina v vsakodnevem življenju je gotovo pripomogla k temu, da je krepko po devetdesetih ostajal samostojen, pri tem pa ponosno pripovedoval o podpori svoje družine, s katero je bil redno v stiku.

Rado Kočevar je rad obiskoval Slovenski planinski muzej v Majstrani. Foto Saša Mesec

Po elektronski pošti je vestno pošiljal fotografske spomine s smučanja in drugih izletov doma in po tujini. Vabil me je tudi na predavanja najinih kolegov, članov Geografskega društva Gorenjske, ter me povezal z drugimi alpinisti.

Na razstavi, posvečeni slovenskemu ženskemu alpinizmu in njegovim izjemnim predstavnicam, je bila izpostavljena tudi zdaj že 96-letna Danica Blažina. Ta je Rada spoznala leta 1947 kot alpinističnega inštruktorja na prvem ženskem alpinističnem taboru v Vratih, kar omenja tudi v svojem dnevniku. Njuno skupno plezanje je privedlo do prijateljstva, ki je trajalo do konca življenja. "V prvih letih, ko sta oba imela mladi družini je bilo stikov sicer manj. Okoli leta 1980 pa so se spet zblížali in se srečevali na kratkih obiskih pri nas doma, čez popoldne," pravi Neva Sedmak Blažina, Daničina hči. "Po ženini smrti je veliko kolesaril po Obali in Istri ter v času novembrskih praznikov obiskoval grob svojega brata v Pulju. Pri tem se je rad ustavil pri nas v Kopru. Bil je blag, umirjen, nevsiljiv in vedno zelo pozoren ..."

Kot družinskega prijatelja se ga spominja tudi Janez Brojan, alpinist legendarnih Mojstranskih veveč. Rada je namreč poznal že iz otroških let, saj sta z njegovim očetom Brojanom starejšim celo skupaj plezala. Ko se je Rado nekega pusta s soplezalcem vračal iz Stene v Vratih, je mama ravno spekla *fancovte*. Med obiskom sta jih pojedla toliko, da se je Rado ob vsakem nadaljnjem srečanju z Janezom spominjal, kako okusni so bili ... V drugačni vlogi ga je spoznal v obdobju med obiskovanjem 5. in 8. razreda osnovne šole v Kranjski Gori. Takrat je bil Rado njegov učitelj zgodovine, zemljepisa pa tudi telovadbe. "Bil je odličan pedagog, sicer strog, a do vseh pošten. Ni delal razlik med učenci, in kadar je bilo treba, je tudi udaril po mizi," se spominja Janez Brojan. Ko so opazovali Radova oblačila, v katerih je prihajal v šolo, so zlahka zaslutili, da se bliža sneg – Rado je bil namreč že prvi snežni dan popolnoma opremljen za zimske

Danica Blažina in Rado Kočevar s časom naprej
Foto Saša Mesec

dejavnosti z namenom, da bo zadnji dve uri pouka namenil smučanju. "Med urami telovadbe nas je peljal na Vitranc, pomagali pa smo tudi vleči kable in pripravljati drsališče. Učenci smo z delovnimi akcijami na Radovo pobudo veliko pripomogli k razvoju turizma." Ob najinem prvem srečanju Rado ni več smučal, saj ga je žal oviralo boleče koleno. Tako sva si izmislila svojo avanturo: to je bil izlet na morje, k Danici. Navdana z otroškim veseljem sva se dolgo pripravljala na ta izlet in navsezadnje preživela nepozabno prijeten dan v znamenju prijateljstva in globokega medsebojnega spoštovanja.

Pogrešam dneve, ko sem ga opazovala, kako si je s pomočjo pohodnih palic ogledoval zunanjo fotografsko razstavo pred Slovenskim planinskim muzejem ter ob tem vedno spregovoril nekaj besed ali celo prinesel domači med v zahvalo za družbo in prevoz.

A na zadnjo pot je odšel sam ...

Z močnim stiskom rok, deljenjem lastnega veselja ob aktivnem življenju kljub oviram, z odprtim nasmehom in živahnim pogledom Rado Mišica ostaja zgled in vir življenjske moči ne le mlajšim alpinistom, temveč tudi tistim, ki z njim potujemo po drugačni poti. ○

Na srečanju alpinistov veteranov 2010
Foto Vladimir Habjan

Marta Krejan Čokl

Živel sem z alpinizmom, ne za alpinizem

Kazimir Drašlar – Mikec, prejemnik priznanja PZS za življenjsko delo v alpinizmu

Zaradi velikega spoštovanja, ki ga imam do njega, sem stežka privolila v njegov predlog, naj se tikava. Drži, pozna se že dolgo, oba sva alpinista in alpinisti se tikamo, vendar je Mikec še toliko drugega in ob vsej njegovi skromnosti – ali pa ravno zaradi nje – tako velik, da mi je bilo, priznam, pošteno nerodno. A njegova energija je tako nalezljiva, da so vsi taki občutki hitro izginili.

Kazimir Drašlar - Mikec, prejemnik zlatega priznanja PZS za življenjsko delo v alpinizmu
Foto Vladimir Habjan

Najprej za začetek zgodba, ki bo pojasnila marsikaj v nadaljevanju. Devetinpetdesetega na Druju sva, ko sva končala Zapadno, pod vrhom dobila zvrhano porcijo elektrike, skalč, snega in ledu. Edina varna pot v dolino je bila po vrvi čez severno steno. Pri tem je na vrvi ostal kos hlač in manjkalo je kar nekaj kože na kraju, kjer stegno izgubi svoje pošteno ime. Na Montenersu je taboril Stane Kersnik, takrat že določen za vodjo prve himalajske odprave. Za ranjence je treba poskrbeti. Iz svoje par-

tizanske apoteke je privlekel *ferbande* in *flaško* joda, s katerim je, da potem, da ne bo kaj narobe, premazal oguljeno kožo. In izkušeno modroval: "Veš, tole, kar si naredil, je odlično, najboljši si, a zapomni, ko boš mislil, da si dober, takrat si mrtev." Sem si zapomnil.

Zdi se, da ti je v življenju uspelo prav vse, česar si se lotil: družina, poklicno življenje, alpinizem ... Je res tako, ali pa je kje morda vendarle ostal kakšen dolg?

No, to ni čisto res. Nikoli se nisem niti približno naučil igrati na violino, sem se trudil, toda ...

Nikoli se nisem preveč ukvarjal s tem, kar je bilo. Ni mi pa vseeno zaradi stvari, ki bi jih lahko opravil, pa jih nisem. Preveč je tega, in da imam mir v glavi, o tem raje ne razmišljam preveč.

Ko nekdo postane prejemnik priznanja PZS za življenjsko delo v alpinizmu, je to, hočeš – nočeš, dobra priložnost za nekakšno inventuro življenja v stenah. Franček Knez je dejal, da se je njegov plezalni račun pod črto izšel. Tvoj tudi?

Nisem ravno računovodski talent. Na začetku sem imel knjigo vzponov, pa sem jo kmalu izgubil. Nekaterih stvari se natančno spomnim, veliko tega, kar ni bilo vredno, je šlo v pozabo. Verjetno je tako prav. Me pa še vedno malo zvije, ko gledam kakšno lepo sliko Jorassesov in Walkerja. S Šraufom sva bila že spodaj, močno našpičena, pa ga je čez noč takrat namedlo dobro čez kolena; ni bilo več časa, da bi počakala, pa sva šla domov. Pozneje ni bilo več priložnosti.

Če ima plezanje previse in težke stene, ima znanost zahtevne raziskave in znanstvene članke, ki terjajo ogromno časa. V tvojem primeru tudi poučevanje in mentorstvo. Oboje terja celega človeka, tebi je to uspelo nekako združiti. Kako?

Slabo. V nekem nesrečnem času je hiter razvoj alpinizma sovpadel z eksplozivnim razvojem stroke, v katero sem že močno zabredel, in v nekem trenutku se je bilo treba odločiti. Težave s posledicami omrzlin so bile bolj kot ne izgovor in opravičilo, da sem se

umaknil iz plezalske družbe. Stik z alpinizmom sem ohranjal tako, da sem bil nekaj časa predsednik kajakarske sekcije AO PD Črnuče. Ko pa je pritisk urnika začel popuščati, sem se začel počasi vračati v stare vode in staro družbo.

Poklicna pot, ki si si jo izbral, ni povezana z alpinizmom. Kaj te je zaneslo v biologijo in kaj ti je biologija kot poklic dala, alpinizem pa ne?

Ne vem, kdaj me je zaneslo v biološke vode. Imel sem nekaj navdihujočih učiteljev. Potem sem zašel v "slabo" družbo velikih fantov, ki so nabirali rožice pa metulje ali kakšne druge žuželke, oni so lovili kače in jedli žabe, sanjali o oceanih ... Po maturi sem se odločal med biologijo in medicino. Na rahlo razočaranje staršev, ker je le koristno doma imeti *dohtarja*, sem se odločil za biologijo. In ni mi žal. Ta stroka mi je dala širino. Imel sem srečo, da sem srečal nekaj velikih osebnosti, takih, ki ti že z drobno pripombo oblikujejo tok razmišljanja. Če se vse to zmeša še z alpinistično trmoglavostjo, pa mogoče iz človeka še kaj nastane.

Ob vsem tem ne smeva pozabiti na najpomembnejšo komponento tvojega življenja, družino. Veliko primerov je, ko zakoni alpinistov niso zdržali. Tebi je uspelo tudi to, z Alenko imata za seboj zavirljivo kilometrino in imata dve uspešni hčerki. In verjetno recept, kako to narediti ...

Z recepti je vedno križ. Pri nas je šlo na tak način: prava mera svobode, odgovornosti in zaupanja, pa da kdaj *ego* potisneš malo na stran. Kaj vem ... Mogoče pa tudi to, ker na eno uho že ves čas malo slabše slišim.

Aleš Kunaver je bil zagotovo mentorska figura v tvojem življenju, vendar se sam zelo izogibaš trditvam, ki ga povzdigujejo v mit. Zakaj?

Aleš ima trdno in pomembno mesto v slovenskem alpinizmu. Bil je človek mnogo darov in sposobnosti in strojnik po duši. Spoznal sem njegove dobre in manj dobre lastnosti. Bil sem zraven, ko se je iz odličnega plezalca razvijal v pomembnega voditelja. Bil je pravi vodja, vedno samo prvi med enakimi in ni se igral gospodarja. Če ga povzdigujejo v mit, razvrednotimo njegovo delo. Z Dušico sva o tem velikokrat razpravljala. Da je pri tej stvari nekje meja, ki je ni dobro prestopiti. Odkrito in spodobno. Dobrih osemdeset let se že pozna. Počasi, na stara leta, pa odkrivam še drugo plat te zgodbe. Dušica je globoko v svoji biti Pravljičarka. Edina in največja te dobe. Aleševo dobo živi in dojema kot pravljico; saj to je tudi bila. Pa ne kot pravljico o zaspani Matjaževi vojski, ampak kot pravljico o razbijaških vitezih okrogle mize in njihovem kralju. Zdaj pa naenkrat zares ne vem, kje je meja med mitom in pravljico ...

Bil si član ključnih jugoslovanskih odprav, ki jih je tudi organiziral in vodil. Takrat so te odprave veljale za reprezentančne. Kako je to vplivalo nate, takrat mladega človeka?

To je bil način, kako iz prijateljev dobiš sovražnike.

Tujci so bili takrat v veliki prednosti zaradi izkušenj in opreme, ki je vi niste imeli. Je bilo to za vas, jugoslovanske alpiniste bolj dodatna spodbuda ali bolj zavora?

Včasih je dobro, če česa manjka. Potem začneta delati pamet in roke. Neverjetno, kaj vse smo izumljali. Ni dobro za glavo, če vse, kar potrebuješ, dobiš že na razprodaji v prvi trgovini takoj za vogalom.

Veliko predavaš o človeškem telesu in njegovem delovanju na veliki nadmorski višini. Kako pa je ta delovala nate?

Sam nisem bil prav skrajno visoko, malo manj kot osem tisoč metrov, ampak več kot 26.000 čevljev. Vendar dovolj, da sem lahko občutil in videl, kako se moje telo odziva na redek zrak in pravi mraz. Kmalu mi je postalo jasno, da ni vse ravno tako, kot piše v knjigah. Vedno sem se hitro in dobro prilagodil na višino. Dovžanov Janez ima zato praktično razlago: "Višina je stvar glave, če nimaš veliko v glavi, potem se tudi redek zrak nima kam prijet." Je pa res, da sem veliko pozneje te zanimive izkušnje z bivanjem v neprijaznem okolju lahko koristno uporabil pri strokovnem in pedagoškem delu.

*Mikec je Bonattijev steber v Druju leta 1967 preplezal s Stanetom Belakom - Šraufom.
Arhiv Kazimirja Drašlarja*

Mikec in Franc
Štupnik - Cicko
na vrhu Lunka;
Hindukuš 1968
Arhiv Kazimirja
Drašlarja

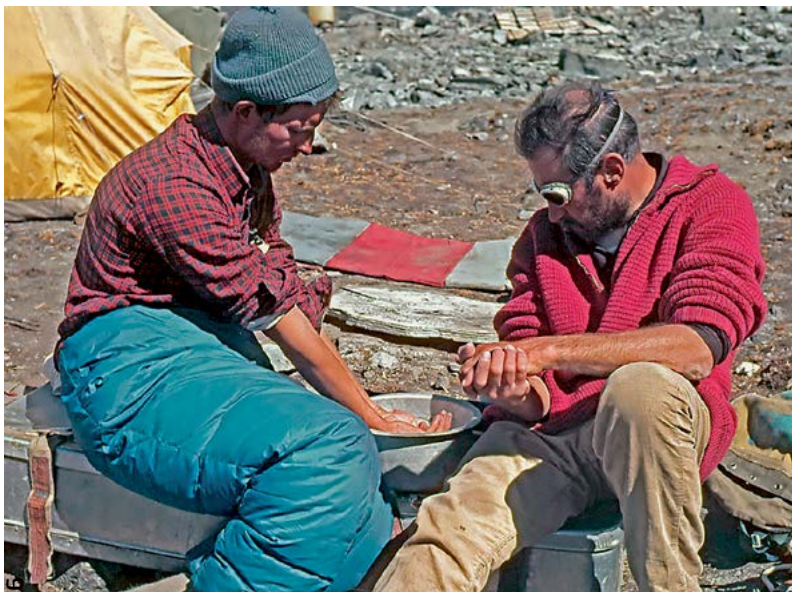
Na vrvi si se navezal s številnimi največjimi slovenskimi alpinisti. To se ne bi zgodilo, če mednje ne bi spadal tudi sam. Kako si se soočal z njihovimi prezgodnjimi odhodi? Žal jih ni bilo malo ...

Teh težav nimaš, če se ukvarjaš z namiznim tenisom. To je slaba stran alpinizma, hočeš ali nočeš je to treba vzeti v zakup. Ostanajo brazgotine, pa tudi lepi spomini.

Pravijo, da Himalaja človeka lahko uroči, in to ne vedno v pozitivnem pomenu besede. Staneta Belaka - Šraufa je na primer Daulagiri, Jerzyja Kukućzko Lhotse ... Si imel kdaj sam podobne občutke?

No, primerjava mene s Šraufom in Kukućzko se ne izide. Bil sem bolj ob strani. Živel sem z alpinizmom,

Ozeblina so vplivale
na Mikčevo nadaljnjo
alpinistično pot.
Arhiv Kazimirja
Drašlarja

ne za alpinizem. Ker je bilo v gorah in gorjanih toliko zanimivega, se nikoli nisem zmozel osredotočiti samo na en pogled.

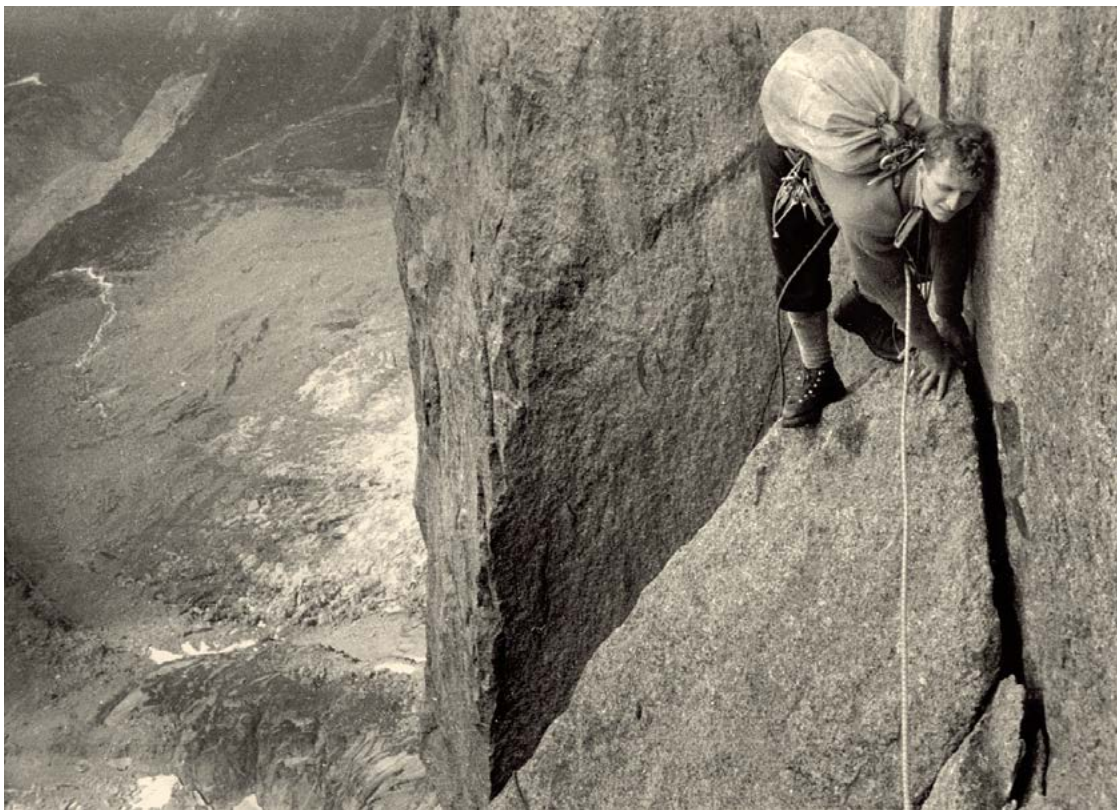
**Zahodna stena malega Druja, Bonattijeva v Grand Capucinu, prva dokončana prvenstvena smer v Sfingi v Severni triglavski steni z Alešem Kuna-
verjem in Bonattijev steber v Druju, Rdeča zajeda
v Rakovi špici in Varianta v Travniku s Stanetom
Belakom. Seznam, ki ne potrebuje posebnega
komentarja. Bi lahko rekel, da je nekoč obstajal
ključ, po katerem si izbiral vzpone? Kakšen?**

Zapadna je bila Alešev dolg, z Nadjo Fajdigovo sta se obrnila in ni lepo, če ostaneš dolžan. Takrat so vrteli film *Zvezde opoldne*, posnet v Kapucinu, ni bilo treba veliko razmišljati, kje je treba malo popraskati. Pri Bonattiju je bila spet stvar dolga in časti. In tako naprej; tako malo brez reda je bilo pri meni vse skupaj.

Alpinizem je nekoč imel močno ideološko komponento, danes gre predvsem za osebne dosežke posameznikov in ne več za moštvene dosežke na velikih odpravah. Pa je za alpinizem kot dejavnost samo to dobro ali slabo?

V teh letih so se stvari spremenile. Svet se je skrčil. Kjer si na pristopu včasih dva, tri tedne "futral pijavke", tam danes vozi avtobus ali letalo, lahko tudi v bazo. Velike odprave so preteklost. Odprave ne trajajo več cele mesece. Pač drugi časi, druge možnosti, druge navade. Kdo ve, ali je to dobro ali slabo.

Mladi plezalci danes plezajo v izjemno težkih smereh, ki vaši generaciji s takratno tehniko in opremo niso bile dosegljive. A jih je manj, in če se bo trend nadaljeval, bi alpinizem lahko postal de-

Mikec v Druju leta 1959. Plezal je z Alešem Kunaverjem. Arhiv Kazimirja Drašlarja

javnost zares majhnega, zaprtega kroga posameznikov. Kako sam vidiš prihodnost te dejavnosti in morda tudi smer, v katero se bo pri nas razvijal – ali pa bi se moral razvijati?

Čestitke tudi tej generaciji! Nori so. Vrhunski alpinizem je bil in bo vedno stvar ozkega kroga posa-

meznikov. Pri vsaki vrhunski dejavnosti je tako. Če pogledamo po zgodovini ali pa po teoriji sistemov, opazimo pravilo, da vzponom sledijo padci, pogojeni z menjavanjem generacij, vplivi okolja in še kaj. Ideja o neprestani rasti brez posledic je nevarna iluzija. Ni pa me strah za usodo slovenskega alpinizma. Toliko bolj, ker so pri nas pod enim okriljem zbrane tako različne alpinske dejavnosti, da se med njimi pretaka znanje in da lahko vedno ena od njih potegne naprej, če so druge v krizi.

Upam pa, da se bodo počasi *fotri* na Zvezi zbrinili in ustanovili neko obliko alpinske šole, da ne bo šlo zbrano znanje ob vsakokratni menjavi generacij v pozabo in da ne bomo vedno znova odkrivali tople vode.

Nekateri trdijo, da se človek največ nauči iz porazov, kar zagotovo drži tudi za alpinizem. Katere lekcije si od lastnih porazov v stenah dobil sam?

Za ta odgovor bom ponovno ukradel modrost, ki nam jo je zaupal Rado Kočevar: "Važno je samo, da se nikoli ne ustaviš, da si v gibanju, pa bo vse prav."

Si kdaj razmišljal, da bi o svoji alpinistični karieri napisal knjigo?

Sem razmislil, da tega ne bom naredil. Sem pripovedovalec, ne pisatelj. Pisanje mi ne leži, ker mi nikoli ne uspe napisati tega, kar mislim. Kdo bo potem to bral?

In če bi vendarle jo (naj te spomnim, da ni nikoli prepozno in da imaš toliko zgodb, ki bi jih bilo treba zapisati, da je to tako rekoč tvoj dolg), kakšen naslov bi nosila?

Spet bom ukradel tujo misel. Tokrat Petru Mucku. Verjetno bi bil po vsem tem najboljši naslov *Blodnje in blodenje starega alpinista*. ●

S kovčiči v Hindukušu Arhiv Kazimirja Drašlarja

Martina Naglost

Dolga in zahtevna krožna pot

Okrog Sorapissa

Ni nujno, da vem, katere poti so prave. Dovolj je, da vem, katera je napačna.
(S. Slataper)

Za četrtek, 7. september 2023, je bil napovedan lep sončen dan. Prvotno sva načrtovala dvo-dnevno turo za obkrožitev Sorapissa, toda nekaj dni pred tem v koči Vandelli nisva mogla rezervirati pre-nočišča. Vsa so bila rezervirana že deset dni vnaprej. Napovedano stabilno vreme za tiste dni je pretehtalo, da sva se odločila poskusiti priti okoli gorovja v enem dnevu.

Zgodaj zjutraj, ob 4. 30, sva že bila na poti št. 215 s prelaza Tre Croci na višini 1805 metrov proti jezeru Sorapiss in v soju svetilk po dobri uri hoje prišla do kočee Alfonso Vandelli al Sorapiss. V koči so šele vsta-jali, popila sva kavo in čaj ter kupila vodo, ki je od tu naprej do najinega cilja oziroma izhodišča ni bilo več na voljo. Izmenjala sva nekaj besed o razgledih proti Misurini s fanti, ki so prespali v koči. Koča leži na

Bivak Slataper leži na mestu s čudovitim pogledom na stolp Sabbioni, Cimo Bel Pra in najvišjim vrhom v Dolomitih, Antelao.
Foto Oton Naglost

višini 1928 metrov malo nad čudovitim jezerom Sorapiss, a se tokrat do jezera nisva spustila.

Za začetek ferata Vandelli in pot Minazio

Pot sva v jutranji zori nadaljevala po podih do vznožja ferate Vandelli na višini 2088 metrov. Na začetku je opremljena s sedmimi oštevilčenimi kovinskimi lestvami, jeklenice so na posameznih delih obnovljene. Na nekaterih mestih je izpostavljena in je potreben zanesljiv korak, vendar ni zelo zahtevna in je primerno zavarovana. Po dobri uri plezanja na zahodni strani Col del Fuoco sva iz zatrepja obojne strani stene stopila na greben na višini približno 2370 metrov, kjer je njena najvišja točka in se ferata tudi konča. Tu je čez naju v jutranjem soncu zajadral planinski orel. Sledil je dolg spust okrog več skalnih trebušov do bivaka Emilio Comici, ki stoji v senci macesnov na višini 2000 metrov. Vsi prehodi so zgledno zavarovani, pot pa označena in sledljiva, čeprav sva na poti od kože do bivaka srečala le tri ljudi in enega gada. Črnega seveda, ki ga je bilo nujno fotografirati. Oton je imel v trenutku prst na sprožilcu in fotografiral plazečo lepoto. Le gad ni bil razpo-

ložen za poziranje v strmih travah in se je elegantno umaknil. Od bivaka Comici se odcepi pot št. 1227 v dolino potoka San Vido, ki ločuje pogorje Sorapiss od sosednjih Marmarol.

Najina pot Alta Via Dolomiti oziroma pot Sentiero attrezzato Minazio naju je od bivaka Comici vodila navzgor do škrbine Bassa de Banco, 2128 m. Po naravnih policah in prehodih na vzhodni strani Sorapissa se pot spušča in dviga do višine 2047 metrov, kjer je razpotje s čudovitim ozadjem stolpa Sabbioni in seveda Antelao. Pot Minazio je izredno slikovita in pestra, saj v več urah številnih spustov, ki jim sledi prav toliko vzponov, pridobiš le 47 metrov višine.

Stopila sva na pot št. 247, ki naju je pripeljala do bivaka Slataper na višini 2600 metrov. Tu sva pred dvema letoma že bila, in to v družbi odraslih kozorogov. Tudi tokrat so bili tu – mlade kozorogice z mladiči. Nisva se dosti ustavljala niti fotografirala, saj je bila pred nama še polovica poti in dan se je pomaknil čez poldne. Po nekaj požirkih vode, s katero sva varčevala in je bila najbolj dragocena v tem čudovitem in enkratnem dnevu, sva se dvignila na škrbino Bivacco, 2670 m.

*Izpostavljene police ferate Berti
Foto Oton Naglost*

Na ferati Vandelli,
desno globoko spadaj
leži jezero Sorapiss.
Foto Oton Naglost

Ferata Berti in police Banco

Nanjo so prav takrat izplezali fantje, s katerimi smo se pozdravili zjutraj v koči. Nadaljevali so pot navzdol do kočice San Marco in se nama čudili, da nadaljujeva na prelaz Tre Croci. Pohitela sva in se s škrbine spustila po poti Sentiero attrezzato Francesco Berti (št. 242) na višini 2473 metrov. Ta 250-metrski spust je v bistvu zelo zahtevna ferata, zgledno opremljena z navpičnimi kovinskimi lestvami in novimi jeklenicami. Zanimivim prehodom v živi, surovi skali sledijo police in gredine, tako značilne za Dolomite. S te police (Cengia del Banco) se odcepi pot z obnovljenimi markacijami v dolino Boite do Dogane Vecchia na 1117 metrov severno od kraja San Vito di Cadore. Pot naju je vodila v popoldanskem soncu čez razžarjeno ostenje Crode Marcore, 3154 m, nekako do višine 2812 metrov, kjer se pot prevesi na severozahodno stran. Spust do škrbine Sora la Cengia del Banco ni zavarovan in je označen z rdečimi črtami, pikami in možici. Po nekaj kratkih plezalnih delih I.–II. težavnostne stopnje sva stopila na melišče. Končno sva bila v senci.

Občutki minejo, a spomin na ta čudoviti mogočni amfiteater gora, ki se dviga nad Tonde de Sorapiss, ostaja. Zatrej v osrčju Sorapissa je obdarjen z globokim mirom, s prišiljenimi skalnimi gmotami, ostricami, ki jih oblikuje moč vode, vetra, malo sonca in predvsem mraza. Človek bi se tam kar ulegel, gledal, se čudil in obstal v času. Skrbi se v tem svetu razpršijo.

Zadnji del čez sedlo Ponta Negra na izhodišče

Pot naju je pripeljala do poti št. 215, en krak vodi levo navzgor proti Ponta Negri in drugi desno vodoravno in nato navzdol do kočice Vandelli (to je različica poti Alta Via Dolomiti). Odločila sva se, da greva navzgor, saj naju je za to različico opogumilo tudi poznavanje nadaljevanja poti, ker sva pot pred dobrimi tremi leti

že prehodila prav s prelaza Tre Croci. Sončni zahod je preoblekel gore in naju priganjal, da sva v mraku prišla po precej uničeni poti in ponekod z uničenimi varovali na sedlo Ponto Negro, 2738 metrov visoko. Vzpon ni posebno zahteven, a izpostavljen in ni več primerno zavarovan. Voda tu običajno pokaže svojo moč, čeprav pitne oziroma nobene vode ni na celotni poti od kočice Vandelli do izvirka pod mulatjero nad parkiriščem na prelazu Tre Croci. Na prehodu na drugo stran pogorja Sorapiss proti Cortini d'Ampezzo naju je pričakala kozorogica z mladičem. Nič se nista ustrašila. Mirno sta lizala nekaj v melišču, vedoč, da v tej uri gotovo ne bova ostala na tej višini niti se spustila v lov za njima.

V dolino je že legla tema, ko sva v zadnjih svojih dnevne svetlobe stopala po delu poti, uničeni z nanosi kamenja in proda, ter čez globoke grape. Ravno tako pot nad kočico Tondi vsako leto znova oblikujejo in usmerjajo nalivi, moč erozije v tem svetu ne pozna meja. Koča Tondi je bila v temi, zaprta. V soju svetilk sva pot št. 213 nadaljevala proti najinemu izhodišču. Nad nama se je razprostiralo zvezdno nebo z rimsko cesto. Na grebenih so se prameni svetlobe svetilk odbili od oči, verjetno gamsov, ki so se pasli v mladi noči. Res enkratno doživetje. Mrzla voda izvira, dobre pol ure hoda do parkirišča, kjer naju je čakal avto, je osvežila suha usta in obraz. Po mulatjeri sva tako zadovoljna in utrujena zaključila krožno pot okrog Sorapissa – gore, ki se je možu vtisnila v spomin pri prvem obisku Dolomitov pred desetletji. V enem dnevu sva prehodila in preplezala 25 kilometrov, nabralo se je okoli 2550 metrov višine. Tri dele poti sva prehodila že prej, da sva dobila vtis in spoznala možnost spustov v dolino, če bi bilo treba. S kratkimi postanki sva preživela sedemnajst ur v čudovitem svetu, blizu mestom in daleč od ljudi. ●

Na poti – med domom in hribi

Zapleti na poti do izhodišča in nazaj

Priprave na katerikoli hrib se začnejo najprej doma s pripravo opreme, obleke, malice ... Nato je pred nami pot, ki nas od domačega praga pripelje do točke, ko z gozdarji zagrizemo v prve klančine. Tukaj si pogostokrat rečemo: "Zdaj sem na začetku poti ..." Kot da smo pozabili, da smo morali do sem tudi priti. Kot da tisto prej ni prava pot – a je še kako pomembna, kakorkoli smo jo že opravili, na štop, s kolesom, avtobusom, vlakom, peš, pa četudi z narobe obrnjenimi notranjimi copati v plastičnih čevljih; v današnjih dneh pa z avtomobilom, saj se z njim to sivo območje med domom in dogajanji v hribih najhitreje premaga.

Ravno tako velja za pot nazaj, ki se začne potem, ko na koncu sezujemo gozdarje, jih damo v prtljažnik in se usedemo v vozilo. Vendar so včasih dogodki, ki so se pripetili na tem sivem območju, bistveno zaznamovali spomin na hribe. Ko malce pobrskam po njih, ugotovim, da jih sploh ni bilo malo. Zapisal sem jih samo nekaj.

Stoenka

Stoenka (zastava 101) je bila v tistem času zakon, pogon na sprednja kolesa, prtljažnik velik – no ja, škode octavia tedaj še ni bilo – in pripeljala nas je, kamor smo hoteli. Bila je mnogostransko uporaben avto, notranjost avtomobila je že omogočala spanje in je v slabem vremenu lahko nadomestila šotor. Pokrov

Stoenka s pravim voznikom in dodatnim bremenom na havbi je bila pravzaprav predhodnik današnjih SUV 4x4. Vozila je lahko skoraj povsod. Risba Lorella Fermo

motorja ali po domače havba je bil pogosto tudi miza za malico ali kaj drugega. Rdeča stoenka ni bila v lasti voznika, ki je tisti dan upravljal vozilo, pač pa last njegovega očeta, ki na srečo ni vedel, po kakšnih cestah nas bo peljala. Pravzaprav makadamska cesta niti ni bila slaba, čeprav je na začetku stala tabla z opozorilom, da vozimo na lastno odgovornost. A razen nekaj večjih kamnov, ki so skoraj obvezni del presenečenj v zgodnji spomladi na takih cestah in smo jih vsakič ročno pometali s cestišča, je stoenka lepo in vztrajno premagovala klanec.

Dokler nas nenadoma slab kilometer pred ciljem ni zaustavil leden sneg na cestišču. To je bilo na odseku, kjer je na desnem robu ceste zevala praznina prepada, na levem robu pa se je v skale zarezala strma klančina, ki je povzročila, da se je sneg s hriba sesipal na cesto, sonce pa ga je v naslednjih dneh predelalo v trdo zmes. Ker smo načrtovali večdnevno smučarsko turo po delu bohinjskega hribovja, so bili nahrbtniki kar težki, smučke pa tudi niso spadale med lažje modele. Pravzaprav so bile to čisto navadne klasične dilce za smučičišča. Zaradi vse teže, ki nas je čakala v prtljažniku avtomobila in bi morala pristati na naših hrbtih prej, kot smo načrtovali, se nikakor nismo želeli sprijazniti z zgodnejšim začetkom pešačenja.

Ko smo tako stali pred avtomobilom in žalostno zrlili na snežno zaplato pred seboj, je Zvone opozoril, da je desna kolesnica skoraj brez snega, le tu pa tam je prekrita z zaplatami ledu. Sneg se je nato od roba desne kolesnice kot klin z nagibom kakšnih 30° vzdigoval proti levemu robu ceste in se zatem zil s hribino. Ta odsek, bil je celo skoraj ravninski, je bil dolg slabih 150 metrov, zatem se je cesta spet znebila snega in bila v nadaljevanju lep makadam in suha. Ogledevali smo si kritični odsek in preizkušali trdoto snega, ko je Zvone izjavil: "Jaz lahko peljem," (ja, Zvone je mojster vožnje z avtomobilom, po kakšnih cestah je že vse vozil), "... ampak pogonska kolesa morajo imeti dodatno obtežitev. Tasko, se boš lahko spravil na havbo?" Lahko, ja. Nekaj let pred tem sem delal salte naprej in nazaj in še vedno sem se imel za gibčnega kot mačka.

Prekobalil sem se na pokrov motorja, preizkusil, ali se lahko z rokama držim za nosilca brisalcev, z nogama sem se zasidral v kromiran odbijač in pokimal Zvonetu za volanom. Lahko gremo. Damjan se je verjetno kar podzavestno umaknil za avto in naju opazoval. Zvone je počasi zapeljal na ledeno klančino, avto se je nagnil z bokom proti strmini, teža me je poskušala poriniti na levo, a se mi je uspelo obdržati na pokrovu. V nekem trenutku je avto trznil, na havbi sem rahlo zaplesal proti strmini in se nato ujel. Zazrl sem se v Zvoneta, ki je brezizrazno držal volan in gledal mimo mene, hitrost je držal konstantno. Nato je avto ponovno trznil, da sem spet zanihal in se še z večjo ihto krčevito držal nosilcev brisalcev. Pogledal sem proti globini, proti cesti, ki se vije nekje tam doli, in se zavedel svojega položaja, svoje neumnosti. Še takšna gibčnost mi verjetno ne bo pomagala, če avto

zdrsi, če ubere direktno bližnjico v strmino. Mogoče se bom lahko umaknil avtu, ne pa padcu. O, sranje. Avto je še naprej občasno trzal in me poskušal stresti s pokrova. Ponovno sem pogledal Zvonetov obraz in na njem videl mir ter skoncentriranost na vožnjo. Če si on zaupa, ki je v avtu in zato na slabšem, si tudi jaz. In sem vse odmisli, pozabil na čas, sprejemal trzaje avtomobila, kot da je to normalno, in bil nenadoma presenečen, ko se je avto zopet zravnil, Zvone pa je z nasmeškom do ušes stopil iz avta: "Ej, Damjan, kje si, gremo dalje!" Noge so me postavile pokonci in pomislil sem, kako bo čez dva dni. Tega se ne bom šel več ... A dva dni pozneje je sonce naredilo svoje in o snegu na cesti ni bilo več niti sledu.

Sicer pa je od te ture ostal bolj ali manj zamegljen spomin. Poleg ceste se spomnim še tega, kako sem po opravljeni krožni turi čez Mišelj planino in Hribarice, kjer je čudovito sončno vreme brez oblaka iz mene potegnilo vso tekočino, zbit ležal na klopi v eni od planšarij na Krstenici. Priznam, v uteho mi je bilo, da je na drugi klopi ravno tako sesut ležal Damjan, kar me je presenetilo. Da je bil on tako utrujen, sem doživel bolj redko. Ni mi bilo pa jasno, kaj se je zgodilo Zvonetu. Ta tip je skakal naokoli po planini kot zajec v puberteti, čeprav je že zdavnaj prerasel ta leta, in ni kazal nobenih znakov utrujenosti, kot da ne bi bili skupaj na istem izletu.

Diana

Diana, citroenov avto, ki je dobil ime po rimski boginji lova in narave, je bila zanimiv avto. Če si jo pogledal od zadaj, so jo zaznamovala vitka kolesa, ki so bila z mehkim vzmetenjem pripeta na šasijo (nekoč so avtomobili imeli šasijo), in kockasti zadek. Ko se je avto premikal po neravni podlagi, sta vzmetenje in ozkost koles opazovalcu pokazala graciozno nihanje bokov stare dame. In streha ..., ja, danes težko razložimo izraz trda streha, a tisti pravi frajerji so platneno streho svojih dian zamenjali s trdo plastiko, kar je v prevročih ali prehladnih dnevih malce otežilo naravnim elementom neposreden prehod termike v notranjost. Diana je moral imeti lastnik rad, posebej v hladni zimi. Saj drugače si težko razložim, kako je lahko Mire, srečen lastnik turkizno modre diane s trdo streho, vedno zadovoljno brundal in zbijal šale, tudi ko je zunaj temperatura padla krepko pod ničlo. Kajti gretje v Diani je bilo znano po tem, da je bolj blage vrste. Mogoče je imel v diani voznik pozimi vseeno nekoliko protekcije pred ostalimi, saj je ogrevanje vozila dosegalo celo volan, mogoče je ogrelo zrak še kakšen decimeter dlje, a tistega, ki je sedel na zadnjem sedežu, zagotovo ni zajelo, ker je bil predaleč.

Ko sem se prvič spoznal z Miretovo diano, bilo je pozimi, sem imel to srečo, da sta dva *ruzaka* že zapolnila prtljažni del in sem kot tretji član, ki je prostovoljno sedel na zadnjem klop, imel poleg še svoj nahrbtnik. V njem sta bili tudi topla puhovka in spalna vreča. Ni minilo veliko časa, ko sem si, že kar močno ohlajen,

na glavo poveznil kapo, oblekel puhovko in kmalu čez glavo nadel še kapuco puhovke. Čez nekaj časa sem iz nahrbtnika izbežal še spalno vrečo in jo zavil okoli nog. Nato sem kot zmrznjen vrabec stoično čakal, da nas ta dvotaktna *mašina* pripelje do cilja nekje pod hribi. Naslednje zimske vožnje s tem avtomobilom sem pričakal bolje pripravljen, kar je ponavadi pomenilo dolgo spodnje perilo, nahrbtnika si pa tudi nisem pustil odvzeti, saj sem imel v njem vedno še kakšno rezervo, če je hlad le preveč pritisnil.

Neke suhe, a še vedno hladne zime smo trije sklenili, da gremo na Primorsko, kjer je bila vremenska napoved obetavnejša, plezat neko večraztežajno smer. Seveda z Miretovo diano. A ko smo prišli do prostora, kjer se parkira za naše ciljno plezanje v Novem vrhu, je bilo nebo še vedno sivo. V upanju, da se bo zjasnilo, smo se zapodili v grapo, ki je vodila k steni. Na poti smo se prekobalili čez dva ali tri skoke, si roke praskali na borovcih, se razveselili vsakega možica, ki je potrjeval pravilnost smeri našega napredovanja, ter se delali, da tistih nekaj kapelj, ki nas je "naključno" zadelo, ne prihaja od zgoraj.

Ko smo si končno izborili pot iz grape na plano nekaj deset metrov pod steno, je bila ta ovita v gosto meglo, ki se je začela že pri vzhodu stene. Sivina se je nato brezmejno nadaljevala nad nami in se preoblikovala v oblake. Ker nam stena ni bila domača, orientacijske točke pa je prekrivala megla, vstopa v smer – kar pošteno povem – sploh nismo našli. Tako smo se ne

ravno prešerne volje vrnili po isti poti nazaj in se nekoliko razočarani zbasali v avto. Ker sem se že aboniral na zadnjo klopo, sem ugodnost izkoristil tudi za pot nazaj. Pripravil sem puhovko, si namestil nahrbtnik na desno stran, tako da sem se bočno naslonil nanj, in ko je avto krenil, poskušal napol kinkajoč slediti pogovoru onima dvema spredaj.

Vreme se nekako ni hotelo zjasniti, cesta je bila prazna, ko se je nenadoma avto, ki je vsak ovinek zajel z rahlim nagibom, nagnil malce preveč. Nato je diana kot prava balerina naredila 360-stopinjski obrat okoli svoje navpične osi, pri tem cesto zamenjala za travnik in se ustavila. Toda nagibanje se še ni ustavilo ... tla sem videl prihajati vse bližje, skozi okno zadnjih vrat sem med travnatimi bilkami že ločil zemljo in pomislil: "To je to, tako se prevrneš ..." In ko je bil nagib že tako velik, da sem čakal na tresk, in se srečen zavedel, da je med mano in vrati *ruzak*, ki bo ublažil sunek, se je avto začuda začel nagibati nazaj v navpičnico in se umiril. Turkizno modra diana je v sivem dnevu obstala na zelenem travniku kot boginja, radio je še naprej igral in zdaj sem celo zaslišal glasbo iz njega. Vsi smo bili popolnoma mirni in tihi.

Nato je Mire brez besed zapeljal avto na cesto. Po nekaj sto metrih vožnje se je nekdo oglasil: "Sem mislil, da se bomo prevrnili," druga dva sta skoraj istočasno odvrnila, "jaz tudi." Nato smo se še nekaj časa peljali le ob spremljavi glasbe, preden smo začeli filozofirati o tem, zakaj je do tega sploh prišlo.

Avto, ki je dobil ime po rimski boginji Diani, je moral imeti voznik zelo rad, ne samo zaradi za tiste čase graciozne oblike, ampak tudi zato, ker gretje v hladni zimi skoraj ni imelo učinka in je moral voznika greti notranji ogenj.
Risba Lorella Fermo

Octavia

Bili smo razposajeni. Mogoče zato, ker se hlad od zunaj ni prebil skozi stene avtomobila, mogoče zato, ker je jutranja svetloba počasi premagovala somrak, mogoče pa preprosto zato, ker smo se drug od drugega našli dobre volje in razdirali šale. Bil smo štirje, v avtu je bila poleg nas vsa oprema, ki jo potrebujejo enodnevni turni smučarji. Avtomobil, bil eden prvih modelov škode octavie, ki si je šele začela utirati svojo pot na avtomobilskem trgu, je premogel močan bencinski motor.

Na začetku, ko se je avto potikal po še kar položni makadamski cesti, se je porodilo tudi vprašanje, do kod nam bo cesta dovolila. Sneg se je namreč že belil okoli nas, tako da se nam je obetala lepa turna smuka. Odgovor je prišel kaj kmalu, že ko je avto zavil desno na mostič, ki mu je sledil klanec. Po slabih dvajsetih metrih klančine je led na cesti naredil svoje in tudi močan agregat ni pomagal, kolesa so se zavrtela v prazno. Izstopili smo, da bi si ogledali nadaljevanje ceste. Včasih, če je bil snež pomrznjen le na manjšem delu klanca, je lahko moštvo zanesenjakov z derezami na nogah avto porinilo čez tak del.

Nekdo se je odpravil naprej po cesti na ogled, izginil za zavojem, a se je kmalu napol drsajoč vrnil in odkimaval z glavo, češ da ne bo šlo. Kolesnice ceste, ki se je z blagim ovinkom vzpenjala v levo in jo je le nekaj metrov naprej objel jarek, so bile trdno zadelane z ledeno prevleko. Damjan je pokazal z roko nazaj po cesti: "Tam doli, potem ko smo prečkali most, sem videl prostor, kjer lahko parkiram." Iz avtomobila smo zložili opremo. Medtem ko sta si dva nadelala nahrbtnike s smučmi in se počasi odpravila naprej, sem počakal pri opremi. Damjan je sedel za volan, ponovno zagnal agregat in avto se je rahlo premaknil nazaj. Malomarno sem najprej pogledal navzdol po cesti proti mostiču in nato avto, ki se je že premikal. Skozi vetrobransko steklo sem zagledal obraz voznika, ki je izdajal nenadno presenečenje ... razširjene oči, obraz zamrznjen v trdo in napeto grimaso z napol odprtimi usti so kazali na to, da so nastali problemi. Takoj sem ugotovil, kaj je razlog. Avto, kljub temu da so se sprednja kolesa občasno popolnoma blokirala, se je premikal. In to vse hitreje. Sodeč po obrazu voznika se je premikal popolnoma brez kontrole. Ko smo še vozili v klanec in se je avto ustavil, je sila lepljenja med gumo in ledom avto zadržala v ravnovesni legi. Ko se je avto premaknil nazaj, se je ledena kolesnica spremenila v bob stezo.

Slišal sem že te štorije, ko so avto na ledeni cesti malo porinili, da bi ga premaknili s sredine vozišča, pa je bilo to dovolj, da je avto šel čisto po svoje najprej na drugo stran ceste, nato pa ravno tako samosvoje čez rob v grapo. Tresk! In ta zgodba ni bila edina, ki sem jo slišal. Octavia se je premikala navzdol vse hitreje, voznikovega obraza nisem več razločil, a kolesa so še vedno spodrsavala. O, sranje ... V vpadnici "bob steze" je za komaj opaznim ovinkom čakal most. Ograja na njem je bila za tako težek avto kot papir. Objel me je občutek

nemoči. Spomnim se, da je vse potekalo počasi. Gledal sem avto, kako pospešuje, in zdi se mi, da sem kot mantra ponavljal sranje, sranje, sranje ... Do mostu ga je ločilo le še nekaj metrov, mogoče manj, ko je vozilo v tem nemočnem položaju nenadoma poskočilo. Dobil sem občutek, da ga je kot igračo prijela velikanova roka in ga prestavila skoraj vzporedno s cesto na edino možno čistino ob njej.

Avto je v trenutku obstal! Zapodil sem se k njemu in se pred njim ustavil. Damjan je še vedno sedel v njem, videl sem, kako z belimi členki še vedno stiska volan. Obkrožil sem avto, nikjer ni bilo niti praske, kaj šele vdolbine, kljub trdemu snegu vsepovsod naokoli. Damjan je izstopil, opazil sem, da ima mehke noge, saj se je moral nasloniti na vrata.

»Kako ti je to uspelo?« sem ga začudeno vprašal, mogoče v zanosu glasneje kot normalno. Najprej je utrujeno pogledal avto, nato pa se mu je obraz sprostil, usta so se razširila v širok nasmeh in skrivnostno je rekel: »Kdor zna, pač zna.« Pozneje mi je priznal, da je bil tisti premik, ki mu ga je uspelo narediti s pomočjo ročne zavore, čisto pravi krompir. Naj reče kar koli, ni krompirja brez treninga, ni on zastoj iz Rovt prišel v belo Ljubljano.

Popoldne, ko smo se vračali z res lepe turne smuke s Stola, smo prišli do rdečega avtomobila, ki je v tem klanecu prišel znatno višje, kar se pa zanj ni dobro končalo. Stal je zagozden čez cesto, ki je bila vkopana kak meter in pol v zemljinjo. Zvita pločevina in barva avtomobila na skali sta kazali na neuspešno reševanje iz ledene pasti.

Bolha

Z bolho, kot smo ljubkovalno klicali mali avto z bolj uradnim imenom Polski fiat 126, sem se sprijaznil potem, ko sem nekega jutra na parkirišču, kjer sem prejšnji dan pustil svoje vozilo, buljil v prazen prostor. Nato mi je teta prijazno začasno posodila svojo bolho, ki je bila že v častitljivih letih. Že po nekaj vožnjah sem začel spoštovati Poljake, ki so s tem avtomobilom, po navadi v štiričlanski zasedbi in strešnim prtljažnikom, kar je pomenilo, da se je višina avtomobila zaradi prtljage na strehi povečala vsaj še za enkrat, potovali po Evropi in tudi množično drli na jadransko obalo. Če sem hotel sam s skoraj praznim avtomobilom prehiteti kamion, sem moral najprej vzeti zalet v zavetju kamiona, da sem dobil dovolj hitrosti za varno prehitevanje. Če sem imel pred tem na voljo klanec navzdol, ki je pomagal pridobiti hitrost, je bilo še toliko bolje. Ampak to je bil prvi avto, na katerem sem lahko poljubno uravnaval hitrost brisalcev. Ker nisem imel strešnega prtljažnika, sta se s tem avtom lahko odpravili v hribe največ dve osebi. Zadnja sedeža so namreč zasedli nahrbtniki.

Bila je zgodnja zima in dan se je že prevesil v somrak, ko smo polni energije zapuščali bohinjske gore in se raztepli s svojimi vozili proti domu. Mogoče tudi zaradi vtisov, ki sem jih prinesel iz hribov, sploh ker sem bil v dobri družbi, nisem dojel, da bolhini žaro-

meti vse manj osvetljujejo cesto. V bližini elektrarne na Savi Bohinjki, ko se hrib že naslanja na cesto in ni veliko možnosti, da bi ustavil poleg nje, je v avtu nenadoma vse mrknilo, motor avta je zadušil hitrost, da sem bolho – prestavo sem hitro potisnil v prosti tek – komaj še umaknil na rob ceste. Tudi smerniki niso delali in voznik za mano vozečega avtomobila se je jezno naslonil na hupo, ko me je prehitel. Sledilo je še nekaj jeznih vozil in zavedel sem se, da stojim na res nerodnem mestu, tudi mrak je dodal svoje. Za nameček je začelo z neba kapljati. Hitro sem za avtom na cesto postavil trikotnik in poskušal priklicati Damjana, ki bi moral biti še nekje v Bohinjski Bistrici. Na srečo smo že imeli mobilne telefone. Ko sem ga končno dobil, je povedal, da še ni šel mimo, da pa ima komaj še kaj energije v bateriji telefona in da bo verjetno ..., in že sem izgubil zvezo.

Ko je srebrna škoda octavia ustavila pred mano, je Damjan poln optimizma potegnil vlečno vrv iz prtljažnika (nekoč je bila del obvezne opreme vsakega avtomobila, ki je šel na Hrvaško) in mimogrede dodal, da je telefon res mrtev, saj ima prazno baterijo, in da sva pravzaprav imela srečo, da sva se priklicala. Mislim, da sva se domenila, da me potegne do prvega mesta, kjer lahko avto varno pustim ob cesti, in da je to verjetno za mostom. Ko smo obe vozili povezali med seboj, je Damjan, ko se je cesta spraznila, startal in nežno zapeljal proti mostu in nato čez njega. Nato pa je, namesto da bi ustavil na kakšnem prija-

znem odcepu, povečal hitrost. Pravzaprav mi je takoj postalo jasno, da se bom, če se bo škoda pred mano na hitro ustavila, *zakantal* v njen zadek, saj z bolhini mi zavorami nisem mogel konkurirati sistemu ABS octavie. Dva metra, kolikor me je vrv ločila od zadka avtomobila pred mano, sta bila pri tej hitrosti bistveno premalo za pravočasno zaviranje in bo škoda res imela škodo.

Začelo je še deževati, brisalci niso delali, zalepil sem se na prednje steklo in pazil, kdaj bo spredaj Damjan zavrl, da bi čim bolj zmanjšal morebitno škodo. Z lučmi mu nisem mogel signalizirati, naj ustavi, ker v vozilu ni bilo elektrike. Petra ga je poskusila priklicati po telefonu, a mirni glas tajnice je povedal, da številka trenutno ni dosegljiva. Zato je odprla stransko okno in najprej mahala z eno roko, nato je poskusila z obema in še nekaj kričala, kot da bo to pomagalo, a brez uspeha. Škoda je peljala naprej, v klanec gor, pa klanec dol ... Zaradi napetosti sem postajal vse bolj moker od potu in čutil sem, da mišice postajajo trde. Petra je nehala s signaliziranjem in se vdala v usodo. Cesta se je vzpenjala proti Bledu in na večjem gramoznem parkirišču na desni strani je škoda nežno zapeljala nanj in počasi ustavila. Tako počasi, da sem uspešno ustavil tudi jaz. Damjan je izstopil iz avta, se nama približal in poln veselja rekel: "Ha, s kako lahkoto je šlo, sploh nisem čutil teže vajinega avta."

Nič nisem rekel. Ne da ne bi hotel, ampak ker nisem mogel. ○

Bolha – avto z veliko dušo in malo prostora je lahko včasih povzročila kar veliko dramo.
Risba Lorella Fermi

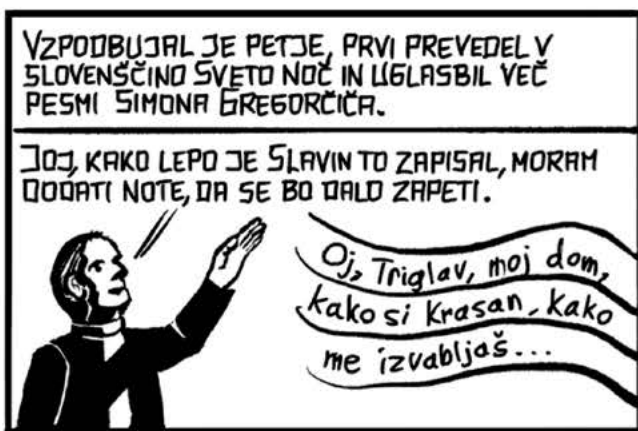

Aljažev Dom

v Vratih

1015 m

JAKOB ALJAŽ (1845-1927),
DUHOVNIK, SKLADATELJ, PLANINEC
STRIP: URSKA B. IN MATJAZ B., 24

DOBRO ZNANI SLOVENSKI ROODLJUB IN TURIST VELEČASTNI G. ALJAŽ **WM WM**, JE SPROŽIL DRZNO MISEL, VRH TRIGLAVA POSTAVITI MAJHEN STOLP **WM WM WM**

V TEM POLETJU JE ALJAŽ ORGANIZIRAL ŠE RAZSTRELITEV SKALOVJIA POD VRHOM TRIGLAVA ZA IZDELAVO STANIČEVEGA ZAVETIŠČA TER V BLIŽINI DAL POSTAVITI SPDMINSKO PLOŠČO VALENTINU VODNIKU. PRI SESTOPU Z MALEGA TRIGLAVA JE VIDEL DVA BAMSA TEKATI ČEZ KREDARICO, KAR JE VZEL KOT ZNAMENJE...

Tone Golnar

Največja vrednost obiska je stik z ljudmi

U gorah Bosne in Hercegovine

Že od mladosti potujem po svetu in spoznavam gore v različnih državah. Ponekod sem opravil resne in celo prvenstvene alpinistične ture, drugod samo planinske pristope na vrhove. Ne glede na zahtevnost in oddaljenost, je vsak obisk gora doživetje, ki me osrečuje in hkrati spodbuja, pomeni pa tudi spoznavanje novih kotičkov sveta in ljudi.

Za hribe v nekdanji domovini sem govoril, da jih bom prihranil za pozneje, saj so bližje in lažje dostopni. Od hribov in gora v nekdanji Jugoslaviji sem največ prehodil in preplezal v Hrvaški, nekaj malega v Črni gori in še manj v Srbiji. S prijatelji smo se dogovorili, da bomo za en teden obiskali Bosno in Hercegovino. Itinerar¹ za pot sem pripravil dober mesec pred odhodom, pri tem pa sta mi bila v pomoč Rotherjev pohodniški vodnik po Bosni in Hercegovini ter avtokarta. Na potovanju smo spoznavali kulturne znamenitosti, kulinarčne specialitete dežele, naravo in gore. Nikoli si nisem mislil, da ima ta dežela toliko dvatisočakov. Spoznavali pa smo tudi ljudi, ki so bili nekoč prijatelji, danes pa daleč vsaksebi.

Prvi dvatisočak na naši poti – Nadkrstac

Zgodaj zjutraj smo se odpravili na dolgo pot, ki nas je s Štajerske vodila mimo Durmanca, Krapine in Zagreba, do mejnega prehoda Gradiška. Čeprav smo bili na meji pred sedmo uro zjutraj, je bilo precej kaotično. V pol ure smo prestopili mejo in se skozi Gradiško odpeljali proti Banjaluki, ki smo jo obšli. Nadaljevali smo po slikoviti soteski ob reki Vardar. Naš prvi cilj je bilo majhno mestoce Jajce. Mesto je bilo nekoč znano po zasedanju AVNOJ,² kjer so nastali zametki nove države – Jugoslavije. Jajce ima kar nekaj znamenitosti. Največja je gotovo slap, ki je na obrobju. Le redko katero mesto na svetu se lahko pohvali s slapom.

Most na Drini
Foto Tone Golnar

¹ Podroben načrt potovanja.

² AVNOJ, slovensko Antifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije.

Po ogledu zanimivih zgradb in trdnjave na vrhu in po okrepcilu z baklavami in turško kavo smo se podali naprej. Čakala nas je še dolga pot. Nadaljevali smo ob reki Vrbas do Donjega Vakufa, tukaj pa smo se usmerili proti Travniku in Fojnici. Od tod dalje je bila cesta bolj slaba. Po šestnajstih kilometrih smo prišli do idiličnega Prokoškega jezera, kjer smo se namestili v eno od pastirskih hišk, ki so prirejene v turistične namene. Oskrbnica resorja z nekaj hiškami je bila gospa Pedža, ki je povedala, da se je med vojno zatekla v Maribor, kjer je preživela pet let. Okoli jezera, ki leži na višini 1630 metrov, je kar nekaj dvatisočakov, ki so bolj zaobljeni in porasli s travo in grmičevjem. Še isti dan smo se lotili raziskovanja okolice. Naslednji dan smo se odločili za vzpon na Nadkrstac, 2112 m, ki se nam je zdel najprimernejši cilj. Za vzpon, ki nas je vodil po nezahtevni pokrajini, smo potrebovali slabi dve uri, in pol toliko za sestop. Najprej smo hodili po idilični pokrajini ob množici majhnih potočkov in po neskončnih travnikih. Pod sedlom je postala pot strmejša in vijugasta. Nadaljevali smo po grebenu, čez vrh Krstac, od koder ni bilo daleč do Nadkrstca. Z vrha smo imeli čudovit pogled na okoliške vrhove, dokler nas ni zagrnila megla. To območje bi bilo idealno za turno smučanje, žal pa kočice ob jezeru odprejo šele pred poletjem. Po sestopu in malici smo se odpeljali nazaj v dolino in proti Sarajevu. Spotoma smo se ustavili v Visokem, kjer smo se podali v znamenite podzemne predore v bližini piramid, ki jih raziskuje Semir Osmanagić, ki je odkril in prvi opisal bosanske piramide. Za nekatere prevara, za druge pa pomembno zgodovinsko odkritje neznanih starodavnih kultur. Kakor koli, prijetno in zanimivo se je bilo v vročem dnevu sprehajati po hladnem

podzemlju in se čuditi ogromnim kamnom – delom človeških rok, ki naj bi izžarevali posebno energijo. Vsako leto so s predori bližje vznožju piramid, s katerimi naj bi bili povezani. Nekoč izkopani predori naj bi bili zasipani z drobnim kamenjem in jih zdaj le odkopavajo in čistijo.

Iz Visokega smo se odpeljali še do Konjica ob Neretvi, kjer smo želeli še enkrat v podzemlje. V bližini mesta je Titov podzemni bunker, za katerega v nekdanji Jugoslaviji ni vedel skoraj nihče, danes pa je velika znamenitost. Žal so bili ogledi za ta dan zaključeni, zato smo se odpeljali v Sarajevo. Ta večer smo spoznavali kulinarične skrivnosti Baščaršije.

Hribi nad Sarajevom

Zjutraj smo se udeležili dveurnega pohoda po mestu z mlado vodnico, ki nam je povedala veliko podrobnosti o mestu in življenju v njem. Sledil je popoldanski obisk izvira reke Bosne, ki je v idiličnem parku na koncu tri in pol kilometrov dolgega mogočnega drevoreda. Izvir je v predelu mesta Ilidža. Na poti tja smo iz tramvaja opazovali visoke stolpnice, ki so bile popolnoma prazne. Zakaj so se ljudje izselili, smo lahko samo ugibali. V spokojni naravi pri izviru Bosne je bila moteča le množica turistov, med katerimi so prevladovali arabski. Naslednje jutro smo se odpravili na eno od prizorišč olimpijskih iger – Trebević nad Sarajevom. Do sredine hriba se lahko pripelješ z gondolsko žičnico, mi pa smo raje izbrali lepo asfaltirano cesto, ki nas je pripeljala do očarljivega hotela Pino. Ob parkirišču je fotografija hriba z vrisanimi potmi. Odločili smo se za vzpon po eni od dveh zavarovanih poti, ki vodita čez stometske skalne stopnje. Po tridesetih

*Pogled na Prokoško jezero – vrh Nakrstac je skrit desno zadaj.
Foto Tone Golnar*

Pogorje Magliča –
vrh je v sredini.
Foto Tone Golnar

minutah zložne hoje smo prišli do vstopa. Izbrali smo težjo ferato, ocenjeno s stopnjo B/C. Druga, mnogo lažja pot se prepleta s ferato in jo lahko izkoristiš za zasilni izhod. Ferata je zelo dobro opremljena in ima dve težji mesti. Ponekod moti le malo prevelika razdalja med klini na jeklenicah. Ko smo prišli pod vrh prvega stolpa, nas je čakala še poslastica – okoli trideset metrov dolg viseči most. Na vrhu ferate smo imeli čudovit razgled na Sarajevo, in ker je postajalo vse bolj vroče, smo se vrhu Trebevića odpovedali in se odpravili nazaj do avta.

Čakala nas je še dolga pot čez Jahorino do Višegrada. Cesta do Jahorine, ki je bilo prav tako eno od prizorišč olimpijskih iger, je bila sprva zelo slaba, luknjasta asfaltna cesta, po stiku s cesto iz Pal pa je postala brezhibna. Ko smo prispeli pod vrh Jahorine, nismo mogli verjeti, koliko hotelov gradijo in koliko je novih žičnic. Eden od domačinov, ki je tam zaposlen, nam je povedal, da hotele gradijo zasebni vlagatelji, povečini tajkuni. Očitno še ena brezglava naložba ali morda pranje denarja. Z Jahorine smo se spustili na severno stran v dolino reke Prače ter se kmalu pripeljali v kraj z istim imenom. Peljali smo se po dobri asfaltirani cesti in bili zelo presenečeni, ko se je na vsem lepem končala, čeprav je bila vrisana v karto. Morali smo se vrniti v nekaj kilometrov oddaljeni zaselek, od koder je vodila lokalna cesta v Gorazde. Naša pot se je podaljšala za nekaj kilometrov vožnje po ovinkasti gorski cesti, poplačani pa smo bili z veličastnimi razgledi z grebena, ki smo ga prevozili. Pot do Višegrada, kjer je znameniti most, opisan v Andrićevem romanu *Most na Drini*, je minila kar hitro. Most, ki ga je dal zgraditi Mehmed paša Sokolović v 16. stoletju, je veličastna stvaritev otomanskih graditeljev. Znotraj mesta je tudi umetno ustvarjeno mesto na polotoku reke Drine – Andrićgrad. Čeprav poln zanimivih zgradb in spomenikov, je ta dan deloval kot mesto duhov.

Najvišji vrh Bosne in Hercegovine – Maglić

Naslednji dan smo odpeljali mimo Foče do Tjentišta, kjer je bilo med drugo svetovno vojno prizorišče bitke ali bolje pokola na Sutjeski. Tam je v dobrem tednu dni, kolikor je trajala ofenziva šestkrat številčnejšega nasprotnika, umrlo okoli 7000 ljudi. Večinoma so bili ranjenci in oboleli. Nekateri od sovražnikovih krogel, drugi od izčrpanosti in bolezni. Veličasten spomenik je ostal cel, bližnji muzej pa so popolnoma uničili in izropali. Menda so eno od maket odpeljali vojaki Unproforja.³ Danes je območje del narodnega parka Sutjeska. Tukaj smo bili dogovorjeni z našim vodnikom Vladom, da nas popelje do slapu Skakavac v pragozdu Perućica. Tudi naslednja dva dni smo delno preživeli v njegovi družbi, saj smo bili nameščeni v turistični etno domačiji v bližnji vasi Lalovići, ki jo je oddajala njegova družina. Na pol poti po cesti, ki je bila prevozna le še s terenskim vozilom, smo se ustavili in si slap, ki je globoko v dolini, ogledali od daleč. Nato smo se odpravili do njega. Sprva po markirani poti, potem po brezpotju, strmo navzdol ob stenah in po dobrih dveh urah smo prišli do mogočnega slapu. Pot je bila mestoma blatna in spolzka, zato smo morali hoditi zelo previdno. Slap pada skoraj sto metrov globoko. Za vzpon nazaj s štiristo metri višinske razlike smo potrebovali pol manj časa kot za spust, kar se mi je zdelo zelo nenavadno. Naslednji dan nas je čakal vzpon na najvišji vrh Bosne in Hercegovine – Maglić, 2386 m. Na Maglić vodijo tri planinske poti – dve z bosanske in ena s črnogorske strani. Obe z bosansko-hercegovske sta zahtevni in mestoma zavarovani. Mi smo izbrali pot iz Loke Dernetišča. Brez terenca, s katerim nas je peljal Vlado, se nam najbrž ne bi uspelo pripeljati do izho-

³ United Nations PROtection FORces oziroma Zaščitne enote Združenih narodov, misija, ustanovljena leta 1992 za zaščito miru na Balkanu.

dišča. Cesta je iz leta v leto slabša, ne ureja pa je nihče. Sprva smo hodili po gozdu in gorskih travnikih, preplnih raznovrstnih cvetlic. Sprehajali smo se po pravem botaničnem vrtu. Po petdesetih minutah smo prišli do grebena, tukaj pa je postala pot strmejša in ponekod izpostavljena. Mestoma smo si pomagali z nameščenimi jeklenicami. Naslednja ura in pol do sedla je minila zelo hitro. S sedla je bil le še streljaj do najvišjega vrha BiH. Z njega smo imeli čudovit razgled na Durmitor in park Sutjeska. Kamor je segel pogled, smo videli samo zeleno barvo gozdov in travnikov. Nazaj smo se vrnili po isti poti, čeprav bi lahko izkoristili prevoz in se vrnili po drugi. Preostanek dneva smo preživeli v sproščenem lenarjenju in čudovitih pogledih na okoliške vrhove in dolino reke Sutjeske. Naslednji dan smo nadaljevali proti Mostarju. Sprva smo se vozili po ozki soteski z mogočnimi stenami, se skozi predor prebili na drugo stran prelaza in se spuстили v Gacko. Tukaj je cesta zavila proti severovzhodu in potekala po zanimivi zeleni dolini. Kmalu smo pred seboj zagledali dolino Neretve in Mostar. Preden smo prišli v mesto, smo zavili na stransko dolino do samostana Blagaj in izvira reke Bune. Samostan je umeščen pod mogočno, skoraj dvesto metrov visoko navpično steno, ob zgradbi pa je votlina, iz katere priteče reka. V notranjosti samostana vlada umirjeno vzdušje, čeprav je obiskovalcev kar veliko. Nato smo se prestavili v Mostar, starodavno mesto, znano po mostu iz 16. stoletja. Po legendi naj bi glavni arhitekt Hajrudin pred dokončanjem mostu pobegnil, saj mu je bila zagrožena smrt, če bi se most porušil. Most so med zadnjo vojno leta 1993 razstrelili, nato pa v dobrem desetletju ponovno sestavili nazaj. Tako kot most ne bo nikoli takšen, kot je bil prej, tudi odnosi med Hrvati in Bošnjaki ne bodo več takšni, kot so bili pred zadnjo vojno. Glavne turistične znamenitosti in stari del mesta je na levem, bošnjaškem delu. Tudi tukaj imaš, tako kot v Sarajevu,

občutek, da si neke na Bližnjem vzhodu ali v arabskem svetu.

Zadnji dan smo se odpeljali ob reki Neretvi in obiskali mestece Počitelj s staro mošejo, ki so jo med vojno popolnoma uničili hrvaški branitelji. Nadaljevali smo do Čapljine in dalje do slapov Kravice. Veličastni lehnjakovi slapovi spominjajo na Plitvičke ali tiste na reki Krki. Motila nas je velika gneča in visoka vstopnina. Pot smo nadaljevali proti Hrvaški, kjer smo prestopili mejo v bližini kraja Imotski. Tukaj smo si ogledali še zadnjo naravno znamenitost na naši poti – Modro in Rdeče jezero. Medtem ko si Rdeče lahko ogledaš samo z zgornjega roba, saj z vseh strani padajo strma pobočja skoraj sto metrov do gladine jezera, pa je do Modrega mogoč pristop. In ne samo to – v njem se je mogoče celo kopati – kar smo z veseljem izkoristili. Po kosilu v bližnji restavraciji nas je čakala še dolga vožnja domov. Na srečo avtocesta ni bila daleč.

Naše potovanje je bilo zelo strnjeno in tako polno doživetij, da vsega niti nismo mogli sproti dojeti. Žal nam je zmanjkal en dan, da bi si ogledali še eno znamenitost v bližini Mostarja – Mostarsko Bijelo in Belo pečino. Ozka soteska z mogočnimi stenami je za zdaj še skriti biser, vreden obiska. Poleg naravnih in kulturnih lepot (tudi kulinaričnih doživetij) je imel največjo vrednost stik z ljudmi. Gostili so nas Bošnjaki in Srbi in vsak nam je povedal svoj del zgodbe. Vsi so bili do nas prijazni in ustrezljivi. Žrtve vojne so bili vsi, tako branitelji kot tisti, ki so napadali in jih je zmanipulirala peščica pokvarjenih politikov. In kaj so se naučili iz zadnje vojne? Najbrž nič. Država, sestavljena iz množice razdrobljenih kantonov in še vedno mnogih pokvarjenih politikov, je kot tleča žerjavica, iz katere lahko vsak trenutek izbruhne požar. Bošnjaki se vse bolj opirajo na arabski svet, ki postavlja v državi svoja merila, Srbska republika pa je ustanovila svoje (para)vojaške enote. Kam bo vse skupaj pripeljalo, bo pokazal čas. ●

Slapovi Kravice
Foto Tone Golnar

Smučarski aduti Visokih Tur

Zapostavljeni kotički gorske skupine Goldberg

Z zanesljivim korakom se približujem majhnemu travnatemu otočku na temenu Hochgrubenkopfa. V nasprotju z običajnim raziskovanjem okoliških vršacev pogled instinktivno usmerim navzdol, proti izhodišču. V pristopni smeri se namreč razprostira prostrano, imenitno zasneženo pobočje, ki proti najvišji točki izrazito pridobi naklon. Kot da bi ga nekdo namenoma ustvaril za turno smuko in odložil sem, v nedrja Visokih Tur.

V mislih si že predstavljam sanjski spust po puhasti beli preprogi, ko smuči enakomerno drsijo po njeni mehki površini. Sredi uravnave, dobrih štiristo višinskih metrov nižje na planini Obere Klenitzenalm, uzrem idilični leseni hišici. Pod njo pa me čaka le še slalomski rekvem z lahkotnim zaključkom po potep-tani gozdni cesti. Po njej se bom ovil okoli Törlkopfa ter pod Stanitzkopfom udobno pripeljal prav do vrat mojega jeklenega konjička.

Ni skrivnost, da je dokaj neznan, vendar nedvomno prvovrsten smučarski cilj pridobil znatno veljavo šele po razmahu gorske smučarske dejavnosti ob prelomu tisočletja. Sloves o njegovih idiličnih prostranstvih so domači smuški navdušenci sprva v pisni obliki, pozneje pa s pomočjo spletnih medijev uspešno razširili ne le po celotni avstrijski Koroški, ampak tudi izven njenih meja. Čeprav Hochgrubenkopf tudi Slovenci zadnje desetletje obiskujejo vse pogosteje, pa na

njegovih vazalih lahko še dandanes v popolni samoti uživamo v preizkušanju svojih smuških vrlin. In tudi tja vas, dragi turnosmučarski navdušenci, vabimo s pričujočimi vrsticami. Če bo smuka ne le izpolnila, ampak celo preseгла vaša pričakovanja in med spretnim vijuganjem izvabila vsaj prešeren nasmeh na vašem obrazu, če ne celo navdušenega krika zadovoljstva iz vaših grl, bo namen pričujočega besedila zagotovo dosežen.

Izhodišče za zbirko izbranih smučarskih ciljev leži visoko nad vasico Stall v porečju reke Möll v južnem delu gorske skupine Goldberg v Visokih Turah. Domačija Zraunig, katere ime bi s kančkom domišljije lahko spominjalo na slovenski izvor, z dobrimi tisoč petsto metri leži le malo pod nadmorsko višino našega najvišjega cestnega prelaza. Iz doline sta do tja speljani kar dve ovinkasti, ponekod strmi, vendar v zadovoljstvo uporabnika vseskozi asfaltirani cesti. Po prisojnem pobočju se moramo na hribu povzpeti skoraj toliko, kot iz Kranjske Gore na Vršič. Kljub dejstvu, da smučamo pretežno po osončenih legah, pa je visoko ležeče izhodišče nadvse pomembno zagotovilo za zadostno količino bele opojnosti. Če nam pri tem priskoči na pomoč še prava zmes hladnih se-

vernih vetrov, pomešanih z obilno količino padavin, ki jih prinese ciklon iz Genovskega zaliva, se nam za uspešno izvedbo smučarske ture vsaj v mesecih kalendarke, če ne celo meteorološke zime (vsaj zaenkrat) še ni treba bati.

Naravne danosti pa so za turistično dejavnost in ustvarjanje prihodka začeli intenzivno izkoriščati tudi domačini. V zadovoljstvo obiskovalcev so pred leti na planini Oberbauernalm na višini 1780 metrov odprli manjše gostišče Jausenstation Wallner's Bodenhütte, kjer nam postrežejo ne le z rehidracijskimi napitki, pač pa tudi z izbranimi domačimi prigrizki. Za nas, turnosmučarske zanesenjake je najpomembnejše, da je lokal odprt tudi v zimskem času. Do njega skrbno urejajo sankško progo, kar brez dvoma pozitivno vpliva na podaljšanje obstojnosti snežne odeje. Žal pa ponudbo koč lahko uporabljajo le smučarji, ki za svoj cilj izberejo vrhove nad planino Obere Klenitzenalm.

*Razgled z Melenkapfa: pod nami je dolina Kolmitzental, v ozadju skupina Schober s prvakom Petzeckom, povsem levo pa izraziti Grossglockner. Pod njim sta v soncu v snežno belino odeta vrhova Hoher Wiftel in Stellenkopf ter pobočje Laschkitzkopfa. Vsi so prvovrstni, vendar zelo samotni smučarski cilji.
Foto Mitja Peternel*

*Pogled z Melenkopfa vzhodno na gorski skupini Ankogel in Reisseck nad dolino reke Möll. V sredini je Hochalm Spitze, levo Ankogel, povsem desno pa Polinik, prvak gorske skupine Kreuzeck.
Foto Mitja Peternel*

Obiskovalci hribov nad nižje ležečo Untere Klenitzelnalnm morajo namreč že spodaj na planini Stussen zaviti v sosednjo krnico. Ker pa prav vsi turni smuki v okolici po kriterijih zahtevnosti sodijo v spodnji in srednji razred težavnosti, kondicijsko dobro pripravljenim smučarjem ne bo odveč opraviti še tistih nekaj dodatnih višinskih metrov vzpona do oskrbovane kočice, če si bodo to seveda zaželeli. Tisti, ki se pa za to ne bo odločil, se bo pozneje še vedno lahko okrepcal v katerem izmed vaških gostišč v dolini. Tam bo dobil tudi informacije o možnosti udobnega prenočevanja v primeru, da si bivanja predhodno ni rezerviral že od doma. In če bo na spoznavanje novih smučarskih terenov v avtomobil povabil še nekaj svojih prijateljev, bo s tem pozitivno prispeval tudi k zmanjševanju ogljičnega odtisa v sicer vse bolj občutljivem naravnem ekosistemu.

Prvič nad domačijo Zraunig – Hochgrubenkopf

Zapeljem se do zapornice, ki mi prepreči nadaljevanje vožnje. Parkirišče pod obratom žage pričakovano sameva. Pozna se, da sem se na turo odpravil sredi tedna. Jutro je še mlado in prvi sončni žarki so pravkar ožarili vrhove v gorski skupini Kreuzeck na jugu. Debela snežna odeja mi omogoča, da si smučiči lahko nemudoma pritrdim na noge. Z dolgimi koraki merim s snežnimi sanmi poteptano cesto, na kateri razločim sledi svojih včerajšnjih predhodnikov. Široka, a položna preči celotno pobočje Stanitzkopfa. Pelje me daleč severovzhodno do planine Stussen, kjer se mi proti vzhodu odpre veličasten pogled na vršace v gorski skupini Reisseck. Nadaljevanje vzpona si skrajšam čez prostrane travnike, okrašene s starimi lesenimi hišicami in ličnimi seniki. Skozi vse redkejši macesnov sestoj dosežem gozdno mejo. Povrnem se na cesto, ki me sprva v rahlem spustu, nato pa v položnem vzponu pelje proti planini Obere Klenitzelnalnm. In se mi prikaže čudovit pogled, poprej poznan le s spletnih fotografij. V vidnem polju se bohoti krnica, posejana z nekaj lesenjaci, nad njo pa se

v polkrogu dvigajo gore različnih oblik in naklonov. Sonce in obilna zasneženost poskrbita za nepozaben prizor. Razgled se mi zdi primerljiv s tistim, ki sem ga pozneje občudoval na čarobni planini Staller Wolla v gorski skupini Kreuzeck na nasprotni strani doline. Očaran nad videnim se po prostranem in sprva položnem pobočju lahkotno vzpnem na planino. Od tam nadaljujem desno proti zatrepu krnice, kjer se mi končno prikaže tudi neizrazit vrh mojega cilja. V naraščajoči naklonini grem v okljukih do mesta, kjer pustim smučič, ter se po jugovzhodnem grebenu peš povzpnem do najvišje točke. Ob mojem obisku leta 2010 je bil Hochgrubenkopf še brez obeležij, od leta 2017 pa na njem stoji velik jeklen križ.

Razgled z vrha je imeniten. Čeprav gora meri za Visoke Ture le skromnih 2664 metrov, pa v radiju 360° lahko razločim vse najpomembnejše vrhove Visokih Tur. Na severozahodu izstopa ošiljena piramida Grossglocknerja oziroma slovensko Velikega Kleka, vzhodno ob njem je plečati Sadnig, poleg njega pa paleta gora nad visokogorsko cesto Grossglockner Hochalpenstrasse, kjer kraljuje Wiessbachhorn. Na vzhodu lahko jasno razločim trojček imenitnih smučarskih tritisočakov – Ankogel, Hochalm Spitze in Säuleck. Proti jugu pa imam pred seboj najvišje vrhove gorske skupine Kreuzeck – Polinik in smučarski Striedenkopf, Kreuzeck in Hochkreuz. Jugozahodno razgled seže do Lienzkih Dolomitov, na zahodu pa se razgledujem po gorski skupini Schober z izrazitim Petzeckom. Pod vso to množico najvišjih vrhov pa se razprostirajo številni imenitno zasneženi kuclji, ki me prijazno vabijo na smučarski obisk.

Törleck za uvod v koronsko leto 2020

Od mojega prvega obiska tega izvrstnega turno-smučarskega območja je minilo kar celo desetletje. V družbi Milojke, Petre in Janeza smo se namesto zdravljenja novoletnega mačka raje odločili za raziskovanje novih, še nepoznanih terenov na avstrijskem Koroškem. Milojka se je zadovoljila z obiskom

preverjeno urejene sankiške proge, ostali trije pa smo se podali v odmaknjen in samotni svet krnice nad planino Untere Klenitzenalm. S planine Stussen smo se mimo lično urejenega lesenega vikenda v rahlem spustu zapeljali do struge potoka Klenitzenbach. Nad njim smo obšli kočo Bergerhütte ter čez strmo planino Untere Klenitzenalm v okljukih nadaljevali v mnogo položnejši svet. Mimo dveh lesenjač Zohrerhütte smo se udobno vzpenjali po široki dolini ter na levi poiskali najudobnejši prehod čez strmejše pobočje. Nad nami smo na naši levi že lahko ugledali nov križ na vrhu Hochgrubenkopfa ter v povečani naklonini pristopili k prostrani vršni kupoli Törlecka. Čudovit dan je bil, na nebu ni bilo niti enega oblaka, zato smo nekaj časa lahko brezskrbno namenili spoznavanju vrhov v našem vidnem polju. Pod seboj smo zagledali kočo Fraganter Schutzhaus, nad njo pa venček gora, katerih podrobnejši opis najdete v novem turnosmučarskem vodniku *Čez planke s turnimi smučmi* priznanega avtorja Tomaža Hrovata. V popolnem brezvetrju smo se počasi pripravili na spust. Snežna podlaga smučarsko žal ni bila popolna, saj so se na trdi podlagi izmenjevale plasti suhega in napihanega snega. S padanjem nadmorske višine pa se je izboljšala tudi kakovost snežne površine in v srednjem delu smo le še navdušeno nizali vijuge v *puhec* na trdi podlagi. Strmina čez planino Untere Klenitzenalm je bila kljub trdi zimi že nekoliko ojužena, a je kljub temu omogočala povsem spodobno smuko. Navdušeni nad lepotami zapostavljene smučarske krnice smo turo zadovoljno zaključili v obcestni gostilnici v dolini.

U senci Hochgrubenkopfa – Melenkopf

Nista minila niti dva tedna, ko sva z Janezom ponovno na Sonnbergu, kakor se imenuje zaselek na dovozni cesti proti izhodišču. Po znani poti greva na planino Stussen ter mimo okrepčevalnice na planini Oberbaernalm do planine Obere Klenitzenalm. Tu zapustiva že znani pristop na Hochgrubenkopf. Čez strmo

Paleta vrhov nad planino Obere Klenitzenalm odeta v idilično zimsko preobleko. Na sredini je Klenitzenkopf, vršno pobočje glavne trofeje Hochgrubenkopfa pa na njegovi desni zakriva Ochsenkopf. Foto Mitja Peternel

Zimska idila nad planino Untere Klenitzenalm; prijatelj Janez se je ustavil pri eni izmed lesenih hišic Zohrerhütte. Foto Mitja Peternel

Idilična zimsko romantika na planini Stussen. Na njej je tudi razpotje za spodnjo (Untere) in zgornjo (Obere) planino Klenitzenalm. Foto Mitja Peternel

Paleta vrhov južno nad dolino reke Möll v gorski skupini Kreuzeck
Foto Mitja Peternel

stopnjo, ki je za popestritev ponekod še neprijetno trda, s srenaci nadaljujeva levo do izrazitega sedla Klenitzentörl. Tam se pred nama odpre širen pogled nad dolino Kolmitzentel z verigo imenitnih, vendar po krivici izjemno redko obiskanih smučarskih ciljev nad njo – Hoher Wiftel, Stellenkopf, Laschkitzkopf, Feldkopf in Sadnig. Južno se čez strmi detalj povzpneva do kotanje ter čez kratko strmino doseže vršno uravnavo. Na njenem robu izstopa visok lesen križ. Na temenu gore nisva sama. Prijazen mlad par je namreč na najvišjo točko pristopil z nasprotne strani – po strmih južnem pobočju. V kratkem razgovoru izmenjamo nekaj stavkov o razmerah ter ob tem dobiva še nekaj idej za prihodnje turnosmučarske dogodivščine.

Spust zaradi trde podlage v zgornjem delu opraviva nekoliko previdneje, saj si zdrsa vsekakor ne želiva tvegati. Pod sedlom Klenitzentörl je snežna površina še vedno pretrda in posledično ne nudi presežnih

smučarskih užitkov, zato se zapeljeva prečno proti vznožju vršne strmine Hochgrubenkopfa. Tam je sonce že dodobra opravilo svoje poslanstvo ter površino znatno omeščalo. Vijuganje je prav udobno in v prijetnem kramljanju zaključiva turo.

Klenitzen – še zadnji kamenček v mozaiku

Čez natanko sedem dni sva z Janezom ponovno na istem izhodišču. Že po obisku Melenkopfa sva sklenila, da čim prej obišečeva še Klenitzen. Ta naju je s prostranimi širjavami vljudno vabil že vse od prejšnjih obiskov vrhov nad obema dolinama. Napočil je torej čas, da raziskovanje smučskih gora nad domačijo Zraunig končno zaključiva. Razmere se med tednom niso kaj dosti spremenile, vreme je bilo imenitno in skoraj celoten del poti sva že poznala. Po znani poti sva šla tako mimo planine Stussen in Untere Klenitzental do Zöhrerhütte, kjer sva zavila desno ter se vzhodno v naraščajoči strmini povzpela do najvišje točke kopastega vrha. Sneg je bil že popolnoma predelan, nanj je bilo posutih le nekaj centimetrov pršiča, ki ga je veter vestno odložil v manjše kotanje, a je bila smuka kljub vsemu zelo prijetna. Oba z Janezom sva bila zadovoljna, da nama je uspelo pobližje spoznati še en delček smučarskega paradiza, ki ga nudi obsežno območje gorske skupine Goldberg v Visokih Turah. ●

Brezčasni leseni smerokaz Foto Mitja Peternel

Informacije

Kako do izhodišča: Iz Slovenije do tja najhitreje pridemo po avtocesti mimo Beljaka/Villacha in Spittala. Nato izberemo izvoz Lendorf ter po lokalni cesti nadaljujemo skozi Obervellach in Flattach do kraja Stall im Mölltal. Tam zavijemo desno, ovinkasta cesta pa nas popelje visoko nad dolino reke Möll. Najprej sledimo oznakam za Sonnberg, višje pa nadaljujemo desno proti domačiji Zraunig. Nad njo je postavljen manjši obrat žage z zapornico, zato avto pustimo poleg žage na mestu, kjer ne ovira prostega prehoda, ali pa na manjšem parkirišču nižje v vasi.

Vodniki: Tomaž Hrovat: *Čez planke s turnimi smučmi*. PZS, 2023. Mitja Peternel: *Najlepši turni smuki avstrijske Koroške*. Sidarta, 2019. Robert Zink: *Skialpinismus in den Hohen Tauern Süd*. Versante Süd, 2019. Manfred Korbaj: *Kärntner Schitourenführer (Band 1)*. H. Weishaupt Verlag, 1997.

Zemljevid: *Nationalpark Hohe Tauern süd*, Kompass 49, 1: 50.000

Spletni viri: www.zraunig.eu, www.bergfex.at/sommer/kaernten/touren/skitour/22070,hochgrubenkopf/, <https://regio.outdooractive.com/oar-hohe-tauern-kaernten/de/tour/skitour/hochgrubenkopf/1546829/>, www.bergwelten.com/t/s/23126.

Hochgrubenkopf, 2664 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

Hochgrubenkopf oziroma Hochgrubenkogel leži jugovzhodno od Sadniga, v gorski skupini Goldberg. Vrh je precej neznan in poleti redko obiskan, do prave veljave pride med turnosmučarsko sezono. S prostranimi, proti soncu obrnjenimi pobočji nad planino Obere Kle-

nitzenalm je v zadnjih letih postal nad vse priljubljen. Mnogi ga postavljajo ob bok Romatespitze in Stellkopfu, ki sodita med najbolj obiskane turnosmučarske vrhove na avstrijskem Koroškem in s smučarskimi razmerami le redko razočarata.

Zaključni del vzpona na Hochgrubenkopf Foto Mitja Peternel

Zahtevnost: Zahteven turni smuk. Zaradi povečanega naklona v uvodnem delu spusta je smuka zahtevna, pri veliki količini novozapadlega snega se poveča nevarnost snežnih plazov s pobočij jugozahodno nad dolino Obere Klenitzenalm ter pod vrhom Hochgrubenkopfa. Pozornost ne bo odveč tudi na kratkem, delno izpostavljenem vršnem grebenu, ki je lahko nevarno ovešen z opastmi.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema, srenači, cepin in dereze ter plazovni trojček (lopata in sonda, plazovna žolna)

Višinska razlika: 1160 m

Izhodišče: Domačija Zraunig, 1506 m. Iz Slovenije se pripeljemo po avtocesti mimo Beljaka/Villacha in Spittala. Nato izberemo izvoz Lendorf ter po lokalni cesti nadaljujemo skozi Obervellach in Flattach do kraja Stall im Mölltal. Tam zavijemo desno, ovinkasta cesta nas popelje visoko nad dolino reke Möll. Najprej sledimo oznakam za Sonnberg, višje pa nadaljujemo desno proti domačiji Zraunig. Nad njo je

Törleck, 2559 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

Törleck je neizrazit, razmeroma prostran kopast vrh. Leži severovzhodno od Hochgrubenkopfa. Gora zaradi številnih bolj znanih in višjih ciljev v Visokih Turah ni deležna prav pogostega obiska. Ob tem preseneča dejstvo, da vrh tudi v zimskem

času pretežno sameva. Lepoto imenitnih smučarskih pobočij je namreč mogoče opazovati že ob vzponu na Hochgrubenkopf, vendar pa se številni smučarji zadovoljijo že z obiskom njegove najvišje točke. In prav je tako. Naj nekateri vrhovi osta-

nejo le v domeni pravih smučarskih zanesenjakov. Pristop nanj ni težaven, za nekaj več kot tisoč metrov vzpona pa tudi ne potrebujemo pretirane telesne zdržljivosti. Törleck je torej pravi vrh za turnosmučarske romantike.

Z vrha Törlecka se razgledujemo proti Hochgrubenkopfu in Sadnigu na levi, v sredini stoji nezglašljiva piramida – prvak Avstrije Grossglockner oziroma Veliki Klek, desno ob njem sta kopasta Johannesberg in Hohe Riffel ter desno skalnati Fuscherkarkopf in zasneženi Sinnwelleck. Foto Mitja Peternel

Zahtevnost: Zahteven turni smuk. Ne bo odveč opozorilo – ob večji količini novozapadlega snega se močno poveča nevarnost snežnih plazov s strmih jugovzhodnih pobočij Ochsenkopfa, zato previdno!

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema, srenači, cepin in dereze ter plazovni trojček (lopata in sonda, plazovna žolna)

Višinska razlika: Pribl. 1100 m (skupaj s kratkim dodatnim vzponom na spustu)

Izhodišče: Domačija Zraunig, 1506 m. Iz Slovenije se pripeljemo po avtocesti mimo Beljaka/Villacha in Spittala. Za njim izberemo izvoz Lendorf ter po lokalni cesti nadaljujemo skozi Obervellach in Flattach do kraja Stall im

Hochgrubenkopf, 2664 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

Nadaljujemo po cesti levo proti planini Oberbauernalm. Nekaj dolgih cestnih ovinkov pod planino si lahko skrajšamo z vzponom zahodno, čez lepe travnike naravnost navzgor. Skozi redke macesnov gozd kmalu dosežemo gozdno mejo. Nad njo se usmerimo zahodno in po široki kotanjasti dolini dosežemo planino Obere Klenitzenalm, 2200 m, ki leži med vrhovoma Stanitzkopf, 2189 m, in Ochsenkopf, 2536 m. Po zelo široki in sprva položni dolini nadaljujemo severozahodno proti neizrazitemu, vendar že od daleč vidnemu vrhu na desni strani doline. Nanj se je najbolje povzpeli po jugovzhodnem grebenu, ki proti vrhu pridobiva strmino.

Spust: Smučamo po smeri vzpona. (Široka dolina, ki je zgoraj obrnjena proti jugu, pod Obere Klenitzenalm pa proti jugovzhodu, nam pozimi velikokrat omogoči brezmejno uživanje v svežem pršiču, zgodaj spomladi pa v spomladanskem srencu.)

Mitja Peternel

postavljen manjši obrat žage z zapornico. Avto pustimo poleg žage na mestu, kjer ne ovira prostega prehoda, ali pa na manjšem parkirišču nižje v vasi. WGS84: 46,90147°, 13,03831°

Časi: Vzpon 3–3.30 h

Spust 0.5–1 h

Skupaj 3.30–4.30 h

Sezona: Koledarska zima. Ob zadostni količini snega se obisk lahko zamakne v začetek pomladi.

Vodniki: Tomaž Hrovat: *Čez planke s turnimi smučmi*. PZS, 2023; Mitja

Peternel: *Najlepši turni smuki avstrijske Koroške*. Sidarta, 2019; Robert Zink: *Skialpinismus in den Hohen Tauern Süd*. Versante Sud, 2019; Manfred Korbaj: *Kärntner Schitourenführer (Band 1)*. H. Weishaupt Verlag, 1997.

Zemljevid: *Nationalpark Hohe Tauern süd*, Kompass 49, 1: 50.000

Vzpon: Nad zapornico natakne mo smučni na noge in sledimo položni gozdni cesti severovzhodno. Dolgo prečenje nas pripelje na planino Stussen, 1672 m, kjer gozd zamenjajo travniki.

Törleck, 2559 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

Vzpon: Nad zapornico natakne mo smučni na noge in sledimo položni gozdni cesti severovzhodno. Dolgo prečenje nas pripelje na planino Stussen, 1672 m, kjer gozd zamenjajo travniki. Na mestu, kjer sankaska proga zavije ostro levo nadaljujemo naravnost. Do zapornice se nekoliko vzpnemo, za njo pa se v položnem spustu zapeljemo do potoka Klenitzenbach. V severozahodni smeri se v okljukih gibljemo ob potoku in vseskozi iščemo najlažji prehod čez strm del proti vidni lesenjači na planini Untere Klenitzenalm ter naprej dokler se strmina ne unese. Po široki dolini gremo do kočic Zörerhütte. Nad njo zavijemo levo. Čez strmo pobočje poiščemo najlažji prehod ter nadaljujemo proti manjšemu, v led okovanemu jezercu Sagaser See, ki ga obidemo po desni, vzhodni strani. Nad njim v povečanem naklonu pristopimo na prostran, kopast vrh Törlecka.

Spust: Smučamo po smeri vzpona.

Mitja Peternel

Mölltal. Tam zavijemo desno, ovinkasta cesta nas popelje visoko nad dolino reke Möll. Najprej sledimo oznakam za Sonnberg, višje pa nadaljujemo desno proti domačiji Zraunig. Nad njo je postavljen manjši obrat žage z zapornico. Avto pustimo poleg žage na mestu, kjer ne ovira prostega prehoda ali pa na manjšem parkirišču nižje v vasi. WGS84: 46,90147°, 13,03831°

Časi: Vzpon 3–3.30 h

Spust 0.5–1 h

Skupaj 3.30–4.30 h

Sezona: Koledarska zima. Ob zadostni količini snega se obisk lahko zamakne v začetek aprila.

Vodniki: Tomaž Hrovat: *Čez planke s turnimi smučmi*. PZS, 2023; Mitja Peternel: *Najlepši turni smuki avstrijske Koroške*. Sidarta, 2019; Robert Zink: *Skialpinismus in den Hohen Tauern Süd*. Versante Sud, 2019.

Zemljevid: *Nationalpark Hohe Tauern süd*, Kompass 49, 1: 50.000

Melenkopf, 2597 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

Če boste na spletu iskali turnosmučarske informacije o Melenkopfu, boste brez dvoma ostali razočarani. Prav tako si ne boste mogli pomagati s sicer bogato vodniško ponudbo v nemškem jeziku. Vrh namreč ostaja v senci sosednjega Ho-

chgrubenkopfa. Ta si je v obdobju bližnje preteklosti prislužil imeniten naziv – Geheimtipp oziroma lokalni posladek. V novejši zgodovini, ko njegova širna prostranstva niso več rezervirana le za lokalne ljubitelje turne smuke, pa si morajo lju-

bitelji samote poiskati nove, precej manj obiskane terene. In kaj je lepšega, kot da so pobočja prekrita s svežim pršičem, v katerega lahko zarišemo svojo neskončno sled? Melenkopf je torej pravi cilj za raziskovalce novih smuških terenov. Mor-da na vrhu ne boste povsem sami, a lahko ste brez skrbi – gneče prav zagotovo ne bo.

Vzpon na Melenkopf poteka po široki dolini. Foto Mitja Peternel

Zahtevnost: Zahteven turni smuk.

Vseeno pa zapišimo opozorilo – čeprav strmih odsekov pri vzponu in spustu ni prav veliko, se po intenzivnem sneženju poveča nevarnost snežnih plazov predvsem s strmih vzhodnih pobočij našega cilja.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema, srenači, cepin in dereze ter plazovni trojček (lopata in sonda, plazovna žolna)

Višinska razlika: 1100 m

Izhodišče: Domačija Zraunig, 1506 m. Iz Slovenije se pripeljemo po avtocesti mimo Beljaka/Villacha in Spittalla. Nato izberemo izvoz Lendorf ter po lokalni cesti nadaljujemo skozi

Klenitzen, 2440 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

Ko pri vzponu na Hochgrubenkopf prečimo pobočje Törkopfa, 2172 m, se nam se- verno razkrije skoraj celoten potek ture na Klenitzen – od potoka Klenitzenbach pa vse do vrha. V estetskem smislu se mor-

da pogled res ne more primerjati s tistim proti planini Obere Klenitzenalm, vendar v smučarskem smislu za njim ne zaostaja prav dosti. Še več – pred njim ima izrazito prednost predvsem za ljubitelje manj

obljudenih območij. Če smo ob tem nagrajeni še s pravo strukturo snega (beri pršiča ali pa predelanega pomladanskega srenca), nam bo smuka zagotovo ostala v nepozabnem spominu. Na turi ni izrazito strmih odsekov, paziti moramo le na povečano izpostavljenost plazovom pobočja zahodno nad potokom Klenitzenbach.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk.

Kljub temu je na mestu opozorilo – ob večji količini novozapadlega snega se močno poveča nevarnost snežnih plazov s strmih jugovzhodnih pobočij Ochsenkopfa.

Oprema: Običajna turnosmučarska oprema, srenači, cepin in dereze ter plazovni trojček (lopata in sonda, plazovna žolna)

Višinska razlika: Pribl. 1000 m (skupaj s kratkim dodatnim vzponom pri spustu)

Izhodišče: Domačija Zraunig, 1506 m. Iz Slovenije se pripeljemo po avtocesti mimo Beljaka/Villacha in Spittalla. Nato izberemo izvoz Lendorf ter po

Do vrha Klenitzna nas loči razgibana, vendar nikjer prav posebej strma pobočje. Foto Mitja Peternel

Melenkopf, 2597 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

Obervellach in Flattach do kraja Stall im Mölltal. Tam zavijemo desno, ovinkasta cesta nas popelje visoko nad dolino reke Möll. Najprej sledimo oznakam za Sonnberg, višje pa nadaljujemo desno proti domačiji Zraunig. Nad njo je postavljen manjši obrat žage z zapornico. Avto pustimo poleg žage na mestu, kjer ne ovira prostega prehoda, ali pa na manjšem parkirišču nižje v vasi.

WGS84: 46,90147°, 13,03831°

Časi: Vzpon 3–3.30 h

Spust 0.5–1 h
Skupaj 3.30–4.30 h

Sezona: Koledarska zima. Ob zadostni količini snega se obisk lahko zamakne v začetek pomladi.

Vodniki: Tomaž Hrovat: *Čez planke s turnimi smučmi*. PZS, 2023; Mitja Peternel: *Najlepši turni smuki avstrijske Koroške*. Sidarta, 2019; Robert Zink: *Skialpinismus in den Hohen Tauern Süd*. Versante Sud, 2019.

Zemljevid: *Nationalpark Hohe Tauern süd*, Kompass 49, 1 : 50.000

Vzpon: Nad zapornico natakemo smuči na noge in sledimo položni gozdni cesti severovzhodno. Dolgo prečenje nas pripelje na planino Stussen, 1672 m, kjer gozd zamenjajo travniki. Nadaljujemo po cesti levo proti planini Oberbauernalm. Nekaj dolgih cestnih ovinkov pod planino si lahko skrajšamo z vzponom zahodno, čez lepe travnike naravnost navzgor. Skozi redke macesnov gozd kmalu dosežemo gozdno mejo. Nad njo se usmerimo zahodno in po široki kotanjasti dolini dosežemo planino Obere Klenitzenalm, 2200 m, ki leži med vrhovoma Stanitzkopf, 2189 m, in Ochsenkopf, 2536 m. Nad njo zavijemo levo ter v zahodni smeri poiščemo najlažje prehode proti sedlu Klenitzentörl, 2450 m, ki je najnižja točka med vrhovoma Klenitzenkopf, 2592 m, in našim ciljem. S sedla se jugozahodno strmeje povzpne v neizrazito kotanjo, iz katere se dvignemo na prostrano vršno uravnano Melenkopfa.

Spust: Smučamo po smeri vzpona.

Mitja Peternel

Klenitzen, 2440 m

Visoke Ture,
skupina Goldberg

lokalni cesti nadaljujemo skozi Obervellach in Flattach do kraja Stall im Mölltal. Tam zavijemo desno, ovinkasta cesta nas popelje visoko nad dolino reke Möll. Najprej sledimo oznakam za Sonnberg, višje pa nadaljujemo desno proti domačiji Zraunig. Nad njo je postavljen manjši obrat žage z zapornico. Avto pustimo poleg žage na mestu, kjer ne ovira prostega prehoda, ali pa na manjšem parkirišču nižje v vasi.

WGS84: 46,90147°, 13,03831°

Časi: Vzpon 3–3.30 h
Spust 0.5–1 h
Skupaj 3.30–4.30 h

Sezona: Koledarska zima. Ob zadostni količini snega se obisk lahko zamakne v začetek aprila.

Vodniki: Tomaž Hrovat: *Čez planke s turnimi smučmi*. PZS, 2023; Mitja Peternel: *Najlepši turni smuki avstrijske Koroške*. Sidarta, 2019; Robert Zink: *Skialpinismus in den Hohen Tauern Süd*. Versante Sud, 2019.

Zemljevid: *Nationalpark Hohe Tauern süd*, Kompass 49, 1 : 50.000

Vzpon: Nad zapornico natakemo smuči na noge in sledimo položni gozdni cesti severovzhodno. Dolgo prečenje nas pripelje na planino Stussen, 1672 m, kjer gozd zamenjajo travniki. Na mestu, kjer sankaska proga zavije ostro levo, nadaljujemo naravnost. Do zapornice se nekoliko vzpnemo, za njo pa se v položnem spustu zapeljemo do potoka Klenitzenbach. Severozahodno se v okljukih gibljemo ob potoku in vseskozi iščemo najlažji prehod čez strm del proti vidni lesenjači na planini Untere Klenitzenalm ter naprej, dokler se strmina ne unese. Po široki dolini gremo do kočic Zörerhütte. Nad njima zavijemo v loku proti desni ter se severno v povečani naklonini povzpne do najvišje točke, ki pa je na razpočnem vrhu dokaj neizrazita.

Spust: Smučamo v smeri vzpona.

Mitja Peternel

Na kolesu s Kilimandžara

Pogovor z Andrejo Jagodic in Niko Radjenovič

Andreja Jagodic, alpinistka in gorska reševalka Društva GRS Tržič, ter Nika Radjenovič, profesorica športne vzgoje in kondicijska trenerka, sta se septembra 2023 s kolesom podali na najvišji vrh Afrike, 5895 metrov visoki Kilimandžaro. Uspešno sta opravili kolesarski spust z vrha gore, posebnost njunega podviga pa je, da jima kolesi na vrh niso prinesli nosači, pač pa sta ju tovorili sami. Sta prvi Slovenki, ki sta se lotili tega ekstremnega izziva in ga tudi uspešno izpeljali.

Proti vrhu Kilimandžara s kolesom na hrbtu
Arhiv Andreje Jagodic

Kako sta prišli na idejo, da bi se s kolesi spustili s Kilimandžara?

Andreja: Sem in tja se s prijateljicami, sorodnimi dušami, podamo na kako plezalno ali kolesarsko turo in spomnim se dne, ko smo se pogovarjale, kaj bi se še dalo zanimivega odpeljati s kolesom. Prijateljica, ki je tudi gorska vodnica in je nedolgo tega gor vodila gostjo, je omenila, da se ji zdi za to primeren Kilimandžaro. Takoj sem poblisknila z očmi, saj sem že bila na tej gori in sem si spust lahko takoj predstavljala. Ideja se mi je zdela enkratna. Hitro smo se zmenile, da jo uresničimo. Nato je moral priti le še pravi čas.

Nika: Meni se je ideja zdela fantastična. Rada imam izzive, delajo me bolj živo, morda mi dajo tudi samozavest, da se zmorem lotiti še kakšnih drugih življenjskih izzivov, zato sem bila takoj za.

Kakšni so bili prvi koraki do uresnitve tega cilja?

Andreja: Pred kakšnim letom sem začutila klic, a ne samo klic gore. Ko sem jo začela raziskovati in prišla v stik z agencijo, ki jo vodijo ženske, sem si jih nadvse

želela spoznati – močne afriške ženske, njihov način življenja, zvedeti, za kaj se bojujejo. Najprej sem o svojih željah in sanjah spregovorila domačim, saj si brez njihove podpore nisem upala razmišljati naprej. Ko sem jo dobila, sem prijateljice vprašala, ali se tudi njim zdi, da je prišel čas. Na začetku smo bile štiri, žal sta potem dve zaradi različnih obveznosti odpovedali. Vesela sem, da sva se z Niko podali izzivu naproti. Obe sva si tega močno želeli in menim, da ko se ponudi priložnost in začutiš, da je čas, jo je treba zgrabiti.

Nika, te ni odvrnilo, da sta v ekipi ostali le dve?

Najbolj sem se bala, da bo tudi Andreja želela, da še malce prestaviva. Že nekajkrat sem priložnostim rekla ne, prepričana, da bo že še čas, a leta res hitro minevajo in drži rek, da priložnost izgubljena, ne vrne se nobena, zato tokrat nisem hotela kar tako obupati. Nisem rada sama, zelo rada delim strasti z enako mislečimi. Veliko več imam od doživetja, če sem še z nekom, zato sem si še toliko bolj želela, da bi to izkušnjo uresničila v družbi.

Andreja in Nika na vrhu Kilimandžara, 5895 m
Arhiv Andreje Jagodic

Andreja, doma imaš dve hčerki, stari 8 in 15 let. Kako sta onidve sprejeli dejstvo, da greš na takšno odpravo?

Zame je bil odhod od doma najtežji del odprave. Dvakrat sem že skoraj obupala in nameravala prekiniti, ker sem mislila, da ne bom zdržala brez hčerk; bala sem se, kako bosta brez mene. Sicer pa jima nisem predstavila le vzpona in spusta s kolesom z najvišjega vrha Afrike, pač pa tudi Afriko, zgodbe afriških žensk, kako tam živijo otroci ... Tudi onidve sta želeli po meni spoznati ta svet. Po prihodu domov sem jima lahko pokazala, kaj je pravzaprav bogastvo in prikazala vrednote, ki se v našem delu sveta počasi in prevečkrat izgublja, pozabljajo. Skromnost, dajanje – in ne le jemanje. Seveda sem poskrbela za njuno najboljšo varstvo. V moje stanovanje so se za ta čas preselili nečakinja in nečak s punco, nedaleč pa je bila tudi moja zlata podpornica, mama. Dali so mi vedeti, da se tudi oni veselijo časa, ki ga bodo preživeli skupaj, zato sem bila na odpravi lahko mirna in se res osredotočila na goro.

Koliko informacij o spustu, kje in kako se da peljati, sta imeli že pred odhodom?

Nika: Andreja je res neverjetna. Ko se za nekaj odloči, ne čaka, ampak je takoj v akciji. Našla je kar

Spust v dolino
Arhiv Andreje Jagodic

nekaj informacij in tudi videoposnetke nekaterih, ki so pred nama to že izvedli. Zato sva kar dobro vedeli, kaj naju čaka.

Vaju je bilo pred odhodom strah, kako bo šlo, ali bosta zmogli?

Nika: Bala sem se adaptacije na visoko nadmorsko višino v tako kratkem času. Bila sem že na nekaj odpravah v visoke hribe in vedno sem potrebovala veliko časa za aklimatizacijo. Zato sem bila vesela, da sva za prilagajanje izbrali Mt. Meru, 4566 m, in pridobili dodatne štiri dni. Odločili sva se, da ne bova ničesar prepustili naključju in sva že doma spali v višinskih šotorih. Nisem hotela zapraviti priložnosti, zaradi katere se odrečeš veliko stvarjem, delaš zanjo in tudi kar nekaj plačaš. Na koncu se je vse izšlo prav romantično. Na nobeni od mojih odprav nismo imeli tako malo težav s transportom in s kolesi, ne s počutjem niti z zdravjem. Vse je šlo kot po maslu in ko potegneš črto, se zdi čisto enostavno. A v resnici je bilo daleč od tega, za vse se je bilo treba potruditi.

Kako se je začela vajina pot?

Nika: Od doma sva odšli 7. septembra in na letališču Kilimandžaro sva pristali prav na moj 40. rojstni dan. En dan sva ostali v hotelu, naslednji pa že odšli na aklimatizacijsko turo na Mt. Meru. To je bil kar majhen šok, saj sva se zaradi pravil v narodnem parku morali priključiti večji skupini pohodnikov. A se je izkazalo, da je bila to zelo lepa izkušnja in nekakšen mehak uvod v najin *Kili*. Na poti proti vrhu je bilo precej hladno, na nahrbtnikih se nama je nabrala celo slana. Malo sva se bali, da bo na *Kiliju*, ki je več kot tisoč metrov višji, še bolj mrzlo, a na srečo ni bilo. Ostal nama je še en dan za počitek in pripravo koles, preden je šlo zares.

Večkrat sta že omenili ženske v Tanzaniji. Z njimi sta se srečali že pred vzponom. Kakšne so njihove zgodbe?

Andreja: Na Kilimandžaro ne moreš iti brez vodnika. Po spletu sem iskala agencije, ki organizirajo odprave, obenem sem poskušala dobiti podpornike za najino

in v brskalnik vpisovala *empowering women*, saj sva z odpravo želeli pokazati ženskam, da lahko živimo svoje sanje, si lahko upamo in drznemo. Našla sem vodnico Ekeney Njau in njeno družbo Kilimanjaro Wander Women, ki spodbuja tanzanijske ženske, naj začnejo opravljati poklice, rezervirane za moške. Na monitorju sem jih zagledala – Afričanke, iz katerih je kar vrela moč. Na prvi sliki mamice z otroki v naročju in v dolgih barvnih oblačilih, na drugi pa v ponošeni hribovskih, s težkim tovorom na glavi in hrbtu. V trenutku sem začutila povezanost. Napisala sem jim e-pismo in ko sem z njimi začela pogovor, se je to samo še potrjevalo. Enako je začutila Nika. Ne samo da sva želeli podpreti ženske, želeli sva jih tudi resnično spoznati. Ekipo sestavljajo: vodnica Ekeney, kuharica Matrona, natakaričica in kuharica Megi ter nosačke, večinoma mamice samohranilke. Bojujejo se za enake pravice, kot jih imajo njihovi bratje; bojujejo se, da bi imele več pravic, kot so jih imele njihove mame.

Kakšen je položaj žensk v Tanzaniji?

Nika: Mídvje resda nisva začutili njihovega vsakdanjika, a po Ekeney sva videli, kakšne so njihove možnosti za delo, in razumeli, zakaj se je lotila projekta ženskega vodništva. Težko dobijo delo in ko ga, se to razume kot usluga, ki jo morajo vrniti, velikokrat je v obliki spolnih uslug. Vse vodniške agencije zelo slabo ravna s svojimi zaposlenimi. Velikokrat to pomeni, da imajo zelo slabo hrano ali jo je premalo, ženske nosijo večje tovore. Ekeney se trudi, da bi bili ti tovori vsaj malce prilagojeni, saj želi, da bi to delo lahko opravljale dlje časa in da ne bi bilo tako škodljivo za zdravje. Daje jim boljše pogoje za delo, lažja bremena, boljše plačilo in hrano, da lahko dobro funkcionirajo tudi doma, kjer so predvsem mame.

Kakšno je bilo sodelovanje z njeno ekipo?

Andreja: Vse so organizirale ženske. Poleg Ekeney in Matrone je bila v ekipi še Megi, pristrčna mlada mamica. Angleško ni znala, a smo se vseeno nekako razumele. Stkale smo vezi, se objemale in navijale druga za drugo. Včasih je bilo zoprno, ker so nama nosile hrano, vodo, kuhale ... Želeli sva to delati tudi

sami, vendar sva kmalu videli, da imajo delo razdeljeno in da se morava tega držati. Čeprav mi je bilo tako toplo, kadar je tudi Megi sedla za najino mizo, in četudi se nismo razumele, je sedela in z nama jedla. Videti je bilo, da se dobro počuti v najini družbi. Kazala mi je slike otrok, jaz pa njej sliko svojih ... Pogosto se spomnim nanje. Sicer je bilo v ekipi tudi nekaj nosačev; če sem prav razumela zato, ker so Ekeney fantje rekli, da so prej oni zaposlovali njo, zdaj ko ima tudi sama agencijo, bo ona morala njih. Tudi kolesarski vodnik je bil fant, ker najbrž še ni nobene ženske.

In ko se je po aklimatizacijski turi začelo zares?

Nika: Najbolj sem se bala, kako bo s transportom koles na izhodišče. Oni naredijo to čisto po svoje. V kombiju, kjer bi se pri nas peljalo mogoče osem ljudi, nas je bilo 15, skupaj z vso opremo in še s tremi kolesi na vrhu vsega. Kar malce globoko sva dihali, ko so kolesa vezali z raznimi vrvicami. Kilema Route se začne na približno 1900 metrih nadmorske višine. Prvi dan je bil zelo kratek, le do vmesnega tabora približno na višini Triglava, kjer smo si v gozdu postavili improviziran tabor s šotori ob bližnjem potoku, ki nam je služil tudi kot vir vode za kuhanje in hidracijo. Nosači so s seboj prinesli vse, celo šotor s plastičnim kemičnim straniščem. Naslednji dan smo se dvignili do drugega tabora na višini 3720 metrov, tretji dan do kočice Kibo na 4720 metrih. Ob dveh ponoči smo začeli vzpon na vrh. Četrty dan smo ga malo pred 9. zjutraj dosegli in se spustili nazaj na 3700 metrov. Tam sva si z Andrejo malce odpočili, si oddahnili in počakali na nosače, saj sva bili s kolesi hitrejši, ne glede na njihovo moč in hitrost. Kolo se je pri sestopu vseeno izkazalo za luksuz.

Kolesi sta si na vrh nesli sami, ne drugi. Zakaj?

Andreja: Nikoli nisva niti pomislili, da bi ju kdo drug. Ne vidim smisla, da bi mi nosači nosili kolo, če to zmorem sama. Če ne bi mislila, da zmorem, se tega ne bi šla. Nosačem sva morali večkrat povedati, da ne bova dovolili, da nama nosijo kolesi ali kar koli drugega. Vse, kar sva potrebovali na gori, sva nesli sami. Govorili so nama, da pri vzponu dekleta še nahrbtnikov ne

Vožnja po peščeni poti
Arhiv Andreje Jagodic

Pogled na cilj
Foto Andreja Jagodic

nosijo sama, ko pa so kmalu uvideli, da sva res močni in trmasti, so nama začeli zaupati in so utihnili.

Kako sta doživljali zahteven vzpon proti vrhu?

Andreja: Najzahtevnejši je bil zadnji dan, pred tem je bilo treba po pameti. Njihove besede *pole pole*, počasi, počasi, se zelo spleča upoštevati, saj se na ta način dobro aklimatiziraš. Midve sva imeli s tem kar precej težav, saj sva radi hitri in sva se tega počasnega tempa morali še navaditi. Prvi dan, skozi deževni gozd, sva kolesarili, naslednji dan po zelo strmi betonski cesti, ki je sicer narejena za reševalna vozila, sva kolesi tudi potiskali. Bilo je res strmo in vedeli sva, da ne smeva pretiravati s trošenjem energije. Tretji dan pa sva si rekli, da greva res *pole pole*, saj bova poskusili naslednji dan potegniti na vrh, čeprav sva načrtovali še en dan za aklimatizacijo oziroma počitek.

Pokrajina postane vulkansko puščavska, močno piha. Videti je ravno, zelo počasi se vzpenjaš, a zaradi višine in peščenega terena ne moreš ves čas goniti. Ko prideš na 4700 metrov, že dobro začutiš višino. Od tam do višine 5600 metrov, do Gilman's Pointa, sva morali kolesi ves čas nositi. Potem ga za kakšnih sto višincev mogoče lahko porivaš, a sva ga kar hitro dali nazaj na hrbet, sicer ga moraš ves čas dvigovati čez skale, kar je še težje. Zadnjih sto višinskih metrov se sicer lahko pelješ, a ga zaradi pomanjkanja zraka marsikdaj raje porineš.

Moj največji problem je bil, da zavore niso delovale, kot bi morale. Že doma sem se zavedala, da zaradi sprememb tlaka lahko nastane težava, zato sem kolo preventivno peljala na servis, vendar to ni bilo dovolj. Ena zavora je začela nagajati že po poletu z letalom, vendar si sredi Afrike ne drzneš prav veliko improvizirati in upaš, da bo zdržalo. Z višino so bile zavore vedno bolj *švolh*, na vrhu je bila zadnja že čisto prazna. Vodnici tega raje nisem povedala, že tako je bila vsa prestrašena. Z vrha do Kiba sem zato peljala bolj z rezervo, malo več sem se ustavljala in *pumpala* zavore. Vseeno je bilo vrhunsko. Odličen spust, še s kančkom adrenalina več, ali pa tudi ne, saj sem vozila z na pol delujočimi zavorami bolj *po pameti*.

Nika: Najbolj me je skrbelo, kako bom pritrdila kolo na nahrbtnik. Želeli sva ju fiksirati, da bi lahko imeli med hojo v rokah palice. Podlaga je precej peščena, zelo podobna našim meliščem, le precej bolj drobna, zato korak ni trden, ves čas se ti malce podira pod nogami. Lažje je hoditi s palicami, izbrali sva si nahrbtnika, ki sta nama to omogočala. Kupili sva tudi nastavek, s katerim lahko kolo še dodatno pritrdiš. To nama je omogočalo lahkotnejšo hojo, ki je do tedaj nisem poznala. Korak je bil lažji in res sem uživala v vzponu, gledala naokrog, ne samo v tla; si vzela čas, naredila kakšno fotografijo, zlasti ko je začelo vzhajati sonce. To so zame najlepši trenutki, ki jih lahko doživiš v hribih, in takrat se je vredno ustaviti. Vesela sem bila, da ni bil samo boj za pridobljene metre, ampak sem si dejansko vzela čas tudi za to, da sem ovekovečila kakšen spomin. Čeprav nobena slika v resnici ne da tiste prave podobe, ki jo doživiš tam.

Zelo malo je tistih, ki so se Kilimandžara s kolesom lotili kot vidve, da sta kolo sami nesli gor.

Andreja: Rebecca Rush je bila prva ženska, ki je bila na ta način na Kilimandžaru, in sicer leta 2016. Kolikor sva lahko dobili podatkov, sta to prva naredila Dick in Nick Crane leta 1985, leta 2018 še Danny MacAskill, Hans Rey in Gerhard Czerner, leta 2022 tudi Tomaž Zejda in Patrik Ondra. Ostali vzponi s kolesom, ki jih ni bilo veliko, so bili bolj ali manj takšni, da so kolesa na vrh nesli nosači, prav tako ni veliko podatkov glede spustov. Kot so nama povedali tamkajšnji vodniki, večina kolesari do Kiba, potem jim kolo na vrh nesejo nosači. O spustih nisva veliko slišali, razen tega da se je eden pri tem precej poškodoval in je zato Ekeney poslala za nama dva nosača, vsak je tekel za eno. Prav smešno. In precej lušno. Ampak ko so videli, da nama kar gre, so naju *spustili*.

Na vrhu je bilo opravljenega šele pol dela. Tisto, zaradi česar sta se povzpeli na Kilimandžaro, vaju je še čakalo!

Nika: Izbrali sva pot prvopristopnikov, ki ji pravijo tudi Coca-Cola. V zadnjem času ni več tako pri-

Odhod domov in upanje, da skupna zgodba še ni zaključena. Vodnica Ekeney v objemu Andreje in Nike na letališču Kilimandžaro. Arhiv Nike Radjenovič

ljubljeni, zato sva bili na njej precej osamljeni. Ko prideš na krater, se začnejo poti združevati in naenkrat je več ljudi, kar po svoje dobro dene. Vidiš tudi začudene poglede pohodnikov, njihovo navdušenje, nekateri se celo želijo slikati, saj ni ravno pogosto, da srečaš kolesarje na skoraj šest tisoč metrih. Na vrhu se ti zdi, da moraš pohiteti, saj se bo treba še spustiti. Vsi se želijo slikati ob tabli na vrhu in je treba biti obziren tudi do drugih. Vrh je olajšanje, v sebi začutiš mir, a hkrati evforijo, da je na vrsti zabavni del, zasluženi spust. Začutiš adrenalin in bi kar letel navzdol. Na srečo imajo v Tanzaniji navado, da radi pojejo in to počnejo tudi med vzponom in na vrhu ter s tem ustvarjajo neverjetno vzdušje. S pesmijo slavijo lepe trenutke in tako si nehote vzameš čas, da res doživiš doseženo, pogledaš naokrog in začutiš veselje v sebi.

Andreja: Veselje na vrhu je bilo nepopisno, še posebej z zavedanjem, da naju čaka dobrih 40 kilometrov veselice navzdol. Pred dvajsetimi leti sem imela na Kilimandžaru velike težave zaradi višine. Teh sem se tokrat zelo bala, saj je bilo treba navzdol s kolesom, kjer mogoče potrebuješ še malo bolj *frišno* glavo kot sicer in bi mi bilo res hudo, če bi na spustu tako trpela kot takrat. Tokrat le glavobol, nekaj slabosti, a sva bili dobro aklimatizirani in sva lahko spust odpeljali, kot je treba; no, kolikor so dovoljevale zavore. Vseeno se moraš večkrat ustaviti, se nadihati, ker je spust naporen, tudi navzdol čutiš višino. Veliko moraš delati na kolesu, teren je peščen in *šodrast*, vsaj do Kiba ne moreš kar spustiti. Potem pa res samo *gas* v dolino.

Kako tehnično zahteven je spust s kolesom?

Andreja: Vršni del ni zelo zahteven, vseeno pa se na taki višini ne moreš kar brezglavo spustiti. Odsek pod Gilman's Pointom je zelo zahteven, gre za skalnat predel, tu sva kakih 70 višinskih metrov kolo nesli.

Potem postane zelo zanimivo in prava igralnica, šoder in pesek, zelo globok. občutek je, kot da bi vozil po snegu, enako je bilo tudi pri padcu – mehko. Vse ostalo je vozno, nama se ni zdelo zelo zahtevno, pod 4700 metri pa sploh ne.

Spust torej vseeno ni bil *pole pole*?

Nika: Ne more biti čisto *pole pole*. Če se dobro počutiš, je hitro lahko malo prehitro. Najina Ekeney se je včasih kar za glavo držala in nama klicala, naj greva počasi. Midve pa nazaj, da je vse v redu, da je za naju to normalno. Njim je že malo skal preveč. Bolj so vajeni peščenih poti in kjer je bila kakšna skala, so se že bali, da bova kam padli. Seveda je zdravje gostov njihova odgovornost. Veliko nesreč se zgodi predvsem pri sestopih. A midve sva se počutili suvereno, vse je *štimalo* in med spustom sva se lahko sprostiti, sploh tam, kjer je bilo konec vseh tehnično zahtevnih odsekov. Na plazišču lahko izbiraš celo svoje linije in včasih sem se počutila kot na smučeh. Zelo rada smučam in bilo je kot v celcu, lahko pelješ, kjer hočeš in res uživaš.

Kakšni so občutki sedaj, ko vama je uspelo, kar ni še nobenemu Slovincu?

Andreja: Sama sicer na to, da mi je uspelo nekaj, kar še ni nobenemu Slovincu, ne gledam kot na nekaj zelo posebnega. Bolj me osrečuje, da nama je uspelo vse, kar sva si zadali. Da sva si drznili, da se nisva obotavljali, da sva si upali zaživetati sanje, da sva verjeli vase in druga v druga; da smo spletli čudovite vezi s tanzanijskimi in ostalimi prijatelji in ob tem spisali čudovito zgodbo. In da se zgodba nadaljuje.

Nika: Nekdo mora biti prvi. Veva, da so ljudje to že počeli, je pa vseeno lep občutek, da sva prvi Slovenki, ki sva si to upali in zorali strmino Kilimandžara s kolesom. Takrat še ni bilo pravih občutkov. Samo letiš dol in občutiš, vsaj jaz, pravo otroško navdušenje. Takrat se čisto sprostim v tistem svojem svetu, prepustim se adrenalinu. Šele ko prideš domov, začneš razmišljati o zgodbah, dogodkih in dosežkih. Šele zdaj sestavljava zgodbo in se mogoče tudi bolj zavedava, kaj nama je uspelo. ○

Ekipe aklimatizacijskega vzpona na Mt. Meru v prvem taboru, po vrnitvi z vrha Arhiv Nike Radjenovič

Spust pri turnem smučanju

Tehnika smučanja na turnem smuku¹

Nenapisano pravilo je, da se na turno smučanje lahko podamo takrat, ko bolj ali manj obvladamo smučanje na urejenih smučarskih progah. Včasih to preizkusimo tako, da zapeljemo izven prog, kjer je to mogoče, pri čemer pa se moramo zavedati vseh nevarnosti, ki izhajajo iz tega. Zlasti hitrih sprememb snežne podlage in večje nevarnosti za zdrs in sprožitev snežnega plazu.

Izvajanje tehnike turnega smučanja ne moremo enačiti z izvajanjem tehnike alpskega smučanja. Razlika je predvsem v tem, da so na smučiščih razmere običajno povsem predvidljive in idealne za varno izvedbo večine smučarskih tehnik pri hitrosti, medtem ko je zunaj smučišč redko idealno, snežna odeja lahko spreminja na zelo kratke, nekajmetrske razdalje. zato moramo prilagoditi izbor tehnike in hitrost njenega izvajanja. Pri alpskem smučanju je poudarek predvsem na lepoti izvedbe, ki je dokaz, da so elementi izvedeni pravilno. Pri turnem smučanju uporabljamo veliko širši spekter alpske tehnike, poudarek pa je na zanesljivosti vodenja smuči, nadzoru hitrosti in spremembah snežne odeje.¹

To vključuje predvsem varno spuščanje z nadzorovanjem hitrosti, spreminjanje smeri in zaustavljanje. Izbor primerne tehnike smučanja je odvisen predvsem od znanja smučanja, izpostavljenosti in naklona

terena ter od vrste snega. Slabši smučarji bodo na zahtevnejših mestih uporabljali predvsem osnovno tehniko, na primer plug in plužni zavoj, s katero bodo lahko zanesljivo nadzorovali hitrost in smer drsenja. Dobri smučarji pa bodo lahko vključevali tudi nekatere druge vrste zavojev. Tehnika smučanja v različnih snežnih razmerah, na primer v pršiču ali v skorjastem, predirajočem se snegu, se močno razlikuje. Ob vsem tem moramo upoštevati tudi dodatno obremenitev zaradi nahrbtnika, ki je različno težak. Smučanje z lahkim nahrbtnikom se ne razlikuje veliko od smučanja brez njega, težak nahrbtnik pa ovira naše gibanje, posebno vzdrževanje ravnotežja. Pri smučanju s težkim nahrbtnikom se veliko hitreje utrudimo, zato so postanki pogostejši.

Smuk naravnost

Izvajamo ga na položnejših pobočjih ali na krajših strmih odsekih s položnim iztekom.

Stojimo na razklenjenih smučeh, ki so razmaknjene za širino bokov in postavljene vzporedno. Težišče imamo na sredini, enakomerno obremenjujemo

¹ Besedilo je povzeto po priročniku *Turno smučanje*, Planinska založba, 2023. V februarški številki smo objavili vzpenjanje.

Smuk naravnost
Foto Andrej Trošt

obe smučki po vsej dolžini. Telo je v skočnih sklepkih, kolenih in kolkih rahlo skrčeno, tako da se noga nasloni na sprednji del smučarskega čevlja. Roki naj bosta rahlo skrčeni in vedno nekoliko naprej, v preži. Palice držimo vzporedno pred seboj, pri tem sta krpeljici za telesom dvignjeni nad površino snežne odeje. S palicami se odrinemo in preidemo v drsenje v smuk naravnost. Smučki so ves čas razklenjene, telo je skrčeno v vseh treh sklepkih, v pasu smo nekoliko sklonjeni. Palice ves čas spusta držimo v prvotnem položaju glede na položaj spodnjega dela rok.

Poševni smuk in zavoj k bregu

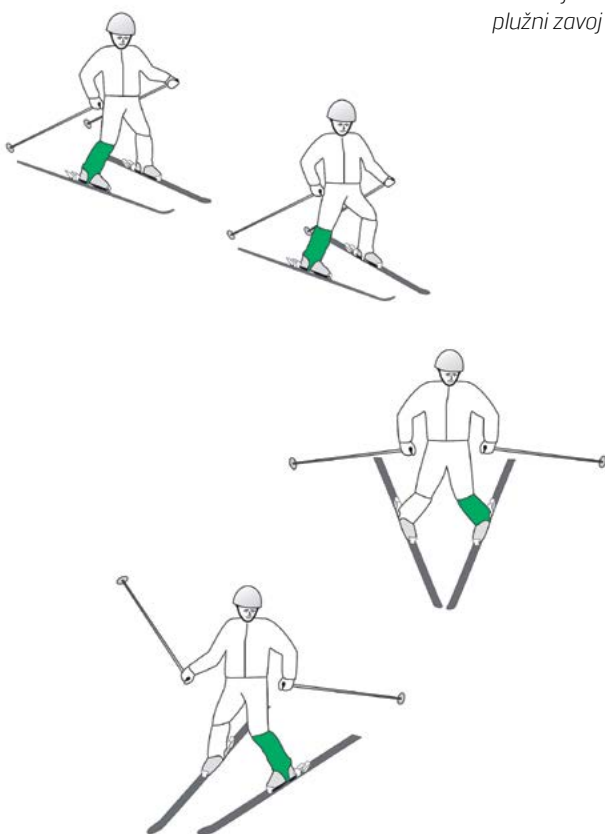
Poševni smuk izvajamo pri prečenju bolj prostranih snežnih pobočij v spustu. Zavoj k bregu navadno uporabljamo za nadziranje hitrosti ali za zaustavitev. Postavimo se prečno na strmino. Razklenemo smučki in močneje obremenimo spodnjo smučko. Zgornja smučka je vzporedna s spodnjo in je pomaknjena rahlo naprej. Telo je zasukano od pobočja. Roki sta vzporedni in zasukani skladno s telesom.

Med drsenjem poševno po pobočju na razklenjenih smučeh sproščeno stojimo na obeh smučeh in obremenjujemo zgornje robnike. Večino teže prenašamo na spodnjo smučko.

Danes imajo smučki poudarjen stranski lok, zato ne moremo delati klasičnega poševnega smuka, ker bi nas ves čas odnašalo v zavoj k bregu. Da se to ne dogaja, moramo ves čas spuščati robnike, da nekoliko oddrsavamo.

Zaustavimo se z zavojem k bregu s pomočjo bočnega drsenja ali s prestopanjem k bregu.

Pluženje in plužni zavoj

*Poševni smuk z zavojem k bregu
Foto Andrej Trošt*

Pluženje in plužni zavoji

Plužno tehniko lahko uporabljajo slabši, manj zanesljivi smučarji, na zahtevnejših terenih pa pride prav tudi izurjenim. »Plug« je zelo uporaben pri smučanju po ožjih žlebovih in kolovozih ali na grebenih z ne preveč strmima pobočjema. Konice smučki približamo na širino krpeljice, repe pa razmaknemo. S potiskanjem kolen naprej in navznoter nastavimo notranja robnika. Telo je skrčeno v gležnjih, kolenških in kolčnih sklepkih. Roke so narahlo skrčene pred telesom. Palice držimo vzporedno pred seboj, krpeljici sta za telesom, dvignjeni nad površino snežne odeje. Telo je v uravnoteženem položaju.

S potiskanjem kolen naprej in popuščanjem robnika preidemo v drsenje. Z razmikanjem kolen popustimo nastavek robnikov in preidemo v pluženje v vpadnici. Hitrost uravnavamo z bolj ali manj intenzivnim nastavljanjem robnikov (spreminjamo kot prijemanja) in z večjo ali manjšo širino pluženja. Nato močneje obremenimo eno smučko in s potiskanjem kolena naprej in navznoter izpeljemo preprost zavoj. Zavoj zaključimo pred prečnim položajem spodnje smučke na pobočje in ga navežemo v izvedbo novega zavoja, ki ga začnemo z obremenjevanjem druge smučke.

Zavoj s plužnim prestopom

Izvajamo ga na različno strmih pobočjih z različno trdo podlago. Zaradi stalnega stika s snežno podlago nam zagotavlja posebno varnost in stabilnost. Postopnost prenosa obremenitve na zunanjo smučko je lahko odločilna; pri smučanju po predirajoči se skorji, kjer bi se ob izvedbi vseh ostalih zavojev skorja predrla, se s tem zavojem ne.

Med poševnim smukom na razklenjenih smučeh med prehajanjem v nižjo držo izplužimo z zgornjo smučko, nato pa se pripravimo na vbod palice. Vbodem notranjo palico, se odrinemo z notranjo smučko, razbremenimo smučki z dvigom navzgor in naredimo zavoj. Notranjo smučko vzporedno pristanimo. Zavoje navezujemo drugega za drugim.

Zavoj s preskokom
Foto Andrej Trošt

Paralelni zavoj

To je najuporabnejši zavoj za različne vrste snega. Med spustom v poševnem smuku s primerno razklenjenimi vzporednimi smučmi postopno prehajamo v nižjo držo. Pripravimo spodnjo palico na vbod, takoj zatem jo vbodemo, čemur sledi gibanje telesa navzgor, razbremenjevanje in vrtenje smučī proti vpadnici in naprej čez vpadnico, kjer se povečuje obremenitev na smučī. Postopek ponovimo in zavoj navezujemo.

Bočno drsenje

Bočno drsenje uporabljamo bolj pri alpinističnem smučanju v ozkih in strmih žlebovih ali na zelo strmih, pomrznjenih in izpostavljenih pobočjih, kjer bi bilo zavijanje tvegano in bi lahko zdrsnili ali padli. Pri turnem smučanju ga uporabljamo tudi na manj zahtevnih predelih tam, kjer se na svoje smučarsko znanje ne zanesemo dovolj, da bi izvajali drugačno tehniko smučanja in se z njo varno spustili čez

Paralelni zavoj
Foto Andrej Trošt

težje mesto. Izpeljanka bočnega drsenja je drsenje poševno naprej ali poševno nazaj. Prvo je uporabno pri poševnih prehodih, kjer bi s smukom naravnost dobili preveliko hitrost. Drsenje poševno nazaj pa izkoristimo takrat, ko se želimo odmakniti od roba ožjega snežišča, do katerega smo prišli po obratu. Stojimo na razklenjenih smučeh prečno na strmino z nastavljenimi zgornjimi robniki. To dosežemo s pritiskom kolen k pobočju in odklonom zgornjega dela telesa. Za ohranjanje ravnotežja močnejše obremenimo spodnjo smučko, zgornjo pa pomaknemo naprej. Telo je zasukano navzdol. S pomikom kolen od brega spravimo smučī v bočno drsenje.

Zavoj s preskokom

Ta zavoj je eden najpomembnejših elementov alpinističnega smučanja, pri turnem smučanju pa ga uporabljamo predvsem na skorjastem, predirajočem se snegu.

Pred zavojem upočasnimo gibanje, se znižamo v prežo, vbodemo obe palice približno ob telesu in sunkovito dvignemo telo v zrak (od zgornje palice se odrinemo močnejše, da gre telo po odskoku v zavoj). Med skokom prenesemo smučī čez vpadnico v zeleno nasprotno smer in doskočimo v položaj poševnega smuka. Na primernem terenu lahko delamo tudi kratke zavojne skoki, vendar je to (posebno z nahrbtnikom) zelo utrudljivo, dodatne težave pa imamo lahko z ravnotežjem in večjo obremenitvijo snežne podlage ob pristanku.

Zavoj s preskokom na mestu

Če se med smučanjem v skorjastem, predirajočem se snegu ustavimo, nam preostane za nadaljevanje vožnje le zavoj s preskokom na mestu. Najprej pod zadnjo tretjino smučī zapičimo spodnjo palico, okoli katere bomo izvedli zavoj, zgornjo pa zapičimo nad prednjo tretjino zgornje smučke. Malo se znižamo, nato se s pomočjo opore na palice sunkovito odrinemo navzgor in se s smučmi v zraku zasukamo v zeleno smer. Doskočimo na obe smučī in se zaustavimo.

Hitro zaustavljanje – brakaž

Včasih se nam med smučanjem zgodi, da v zadnjem hipu opazimo oviro v snegu, ki je zaradi hitrosti nikakor ne moremo obsmučati. Da bi se izognili padcu, nam preostane samo, da se na hitro zaustavimo. Najučinkovitejša je uporaba posebne izvedbe bočnega drsenja, ki ji pravimo brakaž. Iz strmega poševnega smuka naglo razbremenimo navzdol, med razbremenjevanjem pa zasukamo smuči pravokotno na smer gibanja. Z nastavljanjem robnikov in v izrazitem smučarskem odklonu zmanjšujemo hitrost, dokler se ne zaustavimo.

Smučanje v celem snegu – celcu

Smučanje v nedotaknjem snegu, celcu je lahko velik užitek za tistega, ki ga obvlada. Sploh če je sneg suh – pršič. Smučamo z občutkom, mehko in nikakor sunkovito, ves čas sonožno, s sklenjenimi smučmi, ki jih enakomerno obremenjujemo. Telo je občasno lahko celo nekoliko nazaj glede na smer sile teže (sedeč položaj). Zaradi lažjega premagovanja upora snega smučamo nekoliko hitreje. Odklona telesa ni, dovoljeno je tudi nagibanje v zavoj. Poznamo dve izvedbi. Pri prvi razbremenjujemo navzgor, pri drugi pa poudarjeno obremenjujemo smuči.

Prva tehnika se začne s strmim poševnim smukom, ko vbodemo spodnjo palico in se mehko odrinemo v smer zavoja, ki ga vodimo z gibanjem zgornjega dela telesa. Med posameznimi razbremenitvami lahko smuči pogledajo iz celca, zdrsijo po površini, potonejo in ga potlačijo do naslednje obremenitve.

Zavoj s poudarjenim obremenjevanjem smuči je primernejši za smučanje po večji strmini in po zelo globokem pršiču. Začnemo s smukom naravnost v nizki drži. S potiskom smuči vstran naredimo zavoj k bregu z iztegovanjem nog. Vbodemo palico, pritegnemo noge pod telo, smuči pa preko vpadnice obrnemo v drugo smer. Ker je težišče telesa v isti višini, imamo

stalen stik s snegom in s tem tudi enakomernejšo hitrost. Podobno tehniko z izrazitejšim delom nog lahko uporabimo tudi v mokrem, mehkem snegu, ki se globje predira.

Smučanje po neugodnem snegu in terenu

Smučanje po **skorjastem, predirajočem** se snegu velja za najbolj neprijetno smučanje. Zaradi lomljenja plošč in neenakomernega padanja smuči pod skorjo težko lovimo ravnotežje. Sneg se nam po navadi predira pri vsakem zavoju ali že med smukom naravnost. Po skorjastem terenu smučamo počasneje, v poševnem smuku z dolgimi poševnimi spusti in kratkimi zavoji, ki jih izvedemo praviloma s preskokom.

Težak južni sneg nam lahko veselje spremeni v trpljenje. Posebej pazljivi moramo biti pri vožnji po debelejši plasti novozapadlega južnega snega. Po takšnem snegu je zelo naporno vijugati, zato izbiramo za spust takšen teren, da se bomo spuščali čim več naravnost in v poševnem smuku. Računati moramo, da se bomo s takim snegom srečali na koncu ture, ko smo pogosto že utrujeni.

Grude snežnih plazov so lahko zelo neprijetna ovira, še posebno večje in trše, saj se čeznje težje prebijemo. Najprej se moramo prepričati, da na mestu, čez katerega nameravamo, ni nevarnosti za nov snežni plaz. Pri smučanju čez manjše grude hitro prestopamo s smučke na smučko in pazimo, da s krivinami ne zadenemo v večje grude. Smučanje čez večje grude ali plazovino, ki vsebuje tudi nalomljen les, veje, kose ledu, skale, je nevarno ali celo nemogoče, zato je bolje, da smučke snamemo in gremo čez plazovino peš. Če je možno, pa se taki plazovini povsem izognemo.

Težavo lahko predstavljajo tudi **globoke gazi** pešcev ali globoke smučine turnih smučarjev, še posebno če so podedenele. Če je mogoče, se jim izogibamo, če pa moramo čeznje, napravimo to pravokotno ali pod čim večjim kotom. ○

*Smučanje v pršiču
Foto Andrej Trošt*

Mire Steinbuch

Izzivi turizma v goratem svetu

Posvet na sejmu Alpe-Adria

Kaj storiti, da bo število nesreč in reševanj manjše, kajti veliko nesreč bi bilo mogoče preprečiti. Seveda to ne pomeni, da vsi ljudje, ki se ponesrečijo, naredijo karkoli narobe. Preprosto imajo včasih smolo. Toda v zadnjih letih se je zgodilo precejšnje število nesreč, katerim ni botrovala smola. Ljudje niti niso ravnali pretirano tvegano in nespametno, temveč res niso vedeli, kaj pomeni iti v gore in v kaj se podajajo.

Številni tujci niti ne vedo, da v slovenskih hribih ne gre toliko za pohodništvo, tako imenovani hiking, ampak za mountaineering, gorništvu. Treba jim bo razložiti, kaj sploh pomeni obiskati gore v Sloveniji. Pri tem ima pomembno vlogo tudi turistična skupnost, torej vsi, ki poslujejo s turisti. Po statistiki nesreč GRZS se je v zadnjih desetih letih število posredovanj gorskih reševalcev s 392 v letu 2013 povečalo na 685 v letu 2023. Zadnje leto je umrlo 28 ljudi, od tega 13 v gorah (<https://www.grzs.si/resevanje/statistika-nesrec/>). Skoraj tristo intervencij je bilo povezanih s tujimi obiskovalci gora. Najpogostejši vzroki nesreč so zdrsi in nepoznavanje terena. Ljudje se podajajo na ture premalo pripravljene, ne upoštevajo svojih sposobnosti in znanja, pogosto se odpravijo šele proti popoldnevu, premalo preverjajo vremenske napovedi.

Z leve: Marjana Grčman, Bojan Kos, Tadej Debevec, Matej Kandare, Aleksandra Jerebic Topolovec, Klemen Belhar, Martin Šolar, Klemen Langus
Foto Mire Steinbuch

Neznanje in neobvešččenost kot vzroka nesreč

O tej temi in še o mnogih drugih so govorili na letošnjem posvetu o izzivih turizma na področju varnosti

v gorah v okviru sejma Alpe-Adria. Na posvetu so sodelovali Martin Šolar, podpredsednik Planinske zveze Slovenije, Aleksandra Jerebic Topolovec, Slovenska turistična organizacija, Bojan Kos, Gorska policijska enota, Matej Kandare, GIZ Slovenia Outdoor, Klemen Langus, Skupnost Julijske Alpe, Klemen Belhar, podpredsednik Gorske reševalne zveze Slovenije in Tadej Debevec, predsednik tehnične komisije Zveze gorskih vodnikov Slovenije. Pogovor je vodila Marjana Grčman, novinarka in voditeljica oddaje o turizmu TV SLO 1 Na lepše.

Srečanje so pozdravili vsi udeleženci pogovora in obžalovali, da je samo na vsakih nekaj let. V aktivnosti za promocijo gorništvu, bolj rečeno gorniškega turizma, je letos vključena tudi Gorska enota slovenske policije. Na terenu bodo informirali in opozarjali obiskovalce, da v slovenskih gorah ne gre le za lahkotno pohodništvo, kot marsikdo misli, ampak za gorništvu, ki zahteva določeno znanje, opremo in izkušnost.

Dejstva kažejo, da velika večina ljudi sploh ne bi potrebovala posredovanj, če bi bili bolje obveščeni. Značilen primer. Turisti se odločijo za pot čez Komarčo do Črnega jezera. Na zemljevidu je razdalja dolga dobra dva centimetra. Predstavljajo si zelo malo hoje. Naenkrat pridejo v zelo zahteven skalnat in izpostavljen teren. Vzpon še ni tako problematičen, kot je potem sestop. Podobno se dogaja na Prisanku, Mojstrovki, Razorju in drugih vrhovih. Najkritičnejši odseki so v Julijskih Alpah in Karavankah. Imamo podoben problem, kot ga imajo v Dolomitih. Pot je dolgo zelo lahka, nato pa v hipu postane težko. In v naslednjem hipu klic na 112.

Do številnih nespametnih nesreč pogosto prihaja tudi zaradi razmaha instant turizma, zavajajočega obveščanja in oglaševanja, zaradi spletnih vplivnežev, neznanja branja zemljevidov in tudi zaradi branja nepreverjenih spletnih strani, na katerih izkušnje in nasvete s poudarjanjem lepot Slovenije delijo neusposobljeni posamezniki. Krasni novi svet družbenih omrežij, ki je marsikoga stal celo življenja.

Če bi obiskovalci gora najemali gorske vodnike, bi bilo drugače. Ko ti sodelujejo z domačimi gosti, lahko do določene mere dolgoročno vplivajo tudi vzgojno in izobraževalno, pri tujih gostih pa gre bolj za samo vodenje. Gorskih vodnikov je zaenkrat še premalo, da bi lahko pokrivali širok nabor dejavnosti, kajti obisk v gorah narašča. Letno jih obiše okoli 1,7 milijona ljudi, poklicnih gorskih vodnikov pa je trenutno okoli štirideset. Vendar za nekatere planinske dejavnosti lepo skrbijo tudi planinska društva in njihovi vodniki PZS.

Planinarjenje je zlasti po koroni postalo nekakšna modna muha – tako kot sta bila pred 25 leti tenis in jadrnanje na morju, danes velja za prestižno rekreacijo hoja v gore poleti, pozimi in s smučmi. Hoje v gore se ne da naučiti na kratkih tečajih ob koncu tedna. To ne pomeni, da je kaj narobe s tistimi, ki jih vodijo, ampak da ni dovolj, če si kupiš opremo in greš na dvodnevni tečaj. Veliko pove dejstvo, da je nesreč, v katerih bi bile udeležene skupine planinskih društev z vodniki PZS, ki imajo licence za določene kategorije vodenja, zelo malo.

Lani je GRS organizirala tiskovno konferenco na Voglu, na kateri so povedali, da je bilo leta 2022 prvič več intervencij za tujce, zato so povabili celo ambasadorje in jih prosili, naj tudi oni ukrepajo in pomagajo pri varnosti v gorah.

Preverjena spletna orodja kot vir zanesljivih informacij

Dobrodošla bi bila spletna orodja, ki bi služila kot zanesljiv vir kakovostnih informacij, zlasti za tujce. Težava ni v povezovanju in možnosti informacij v slovenskem jeziku, temveč v premajhnem številu kakovostnih virov v tujem jeziku. Kako jasno in nedvoumno dopovedati, da vsak človek ni za vsako turo in da naj se manj izkušeni držijo dolin oziroma lahkih pohodniških poti, kot je na primer je Juliana Trail.

Kaj reči?

- Hiking?
- Scrambling?
- Climbing?
- Mountaneering?

Težave z izrazoslovjem
Foto Mire Steinbuch

Morda bi bilo treba na terenu dodatno izobraziti turistične delavce. Na vrhuncu sezone v turističnoinformacijskih centrih ne dela izurjen kader, ampak študentje. Ti turistu izročijo zloženko in – "Srečno pot". Potrebna je tudi posebna vremenska napoved za gorski svet vsaj v angleškem jeziku, do katere bi lahko prišli s sodelovanjem agencije ARSO. Moderatorica Grčman je zagotovila, da bodo naslednjic poskrbeli tudi za prisotnost Arsa.

Naravne lepote so najpogostejši motiv za obisk Slovenije, saj privabijo 88 odstotkov tujih turistov. Pri Slovenski turistični organizaciji jim za zahtevnejše ture priporočajo najem gorskega vodnika.

Triglavske neboglasnice

- Ko je RTV SLO snemala na Kredarici, jim je oskrbnik povedal za rusko turistko, ki je šla na Triglav v kopalkah; nekateri so šli v opankah, drugi s petmesečnim dojenčkom ...
- Med snemanjem za VAL 202 je novinarka vprašala nizozemski par, koliko izkušenj imata s hribi. Dekle je odgovorilo, da sta izkušena. "Kaj pa to pomeni?" Dekle: "No, jaz nisem. Še nikoli nisem bila v gorah, ampak moj fant je bil že na dveh planinskih izletih."
- Morda je šla promocija Triglava predaleč, postal je simbolna, mitska gora. Kako si sicer razlagati vprašanje Kako se v enem dnevu pride na Triglav?
- Na PZS sta pisala dva posebneža, ki sta želela pomoč pri vzratni hoji na Triglav.

Vsak turist, vsak gornik je lahko danes s posnetki nekega cilja, objavljenega na družbenih omrežjih, neke vrste posrednik turističnih zanimivosti. V Skupnosti Julijske Alpe se oglaševanja lotevajo na jasnih temeljih, skupaj z GIZ Slovenija Outdoor in v sodelovanju s Triglavskim narodnim parkom pa usmerjajo obisk z vidika varovanja okolja.

Pri izdelavi novega pohodniškega kataloga za Slovenijo so v GIZ Slovenia Outdoor med zbiranjem podatkov našli 278 različnih izrazov za oceno težavnosti tur v Sloveniji. Kako jih prevesti v nemščino in angleščino? Kaže, da je edina možnost v sodelovanju med vsemi deležniki v turizmu, morda tudi s PZS, da bi dosegli soglasje pri poenotenju izrazov in poslali v svet usklajeno informacijo. Na vsak način je treba vključiti tudi vremensko napoved. Nepoučeni mislijo, da je v večini slovenskih gora, predvsem v sredogorju, hoja lahka in prijetna. Ko pa se vreme poslabša, varna vrnitev z gora lahko hitro postane boj za preživetje.

Priprava na prenos
ponesrečene osebe
v dolino
Foto Blaž Vrabec

Naslednji pereč problem so bivaki v gorah, za katere je treba opozoriti, da niso brezplačna prenočišča za vedno številnejše turiste, ampak nujno zatočišče za planince, ki sta jih ujela neurje oziroma noč. Tudi z bivaki je povezanih nekaj nesreč. Mnogi stojijo na krajih, do katerih ni lahko priti. In hitro gre lahko kaj narobe. PZS si je zadala nalogo, da bo na izhodiščih poti postavila enotne informativne table, s katerih vsebino in obliko se bodo strinjali vsi deležniki. Morda so obstoječe za laika premalo vidne, zato razmišljajo, da bi skupaj določili npr. dvajset izhodišč, na katerih bi postavili enotne informacijske table, kakršne ponekod že obstajajo. Kajti če turist pogleda na aplikacijo maPZS, kjer piše zahtevna zavarovana pot, mu rumeni trikotnik s klicajem mogoče ne pove dosti ali pa nič.

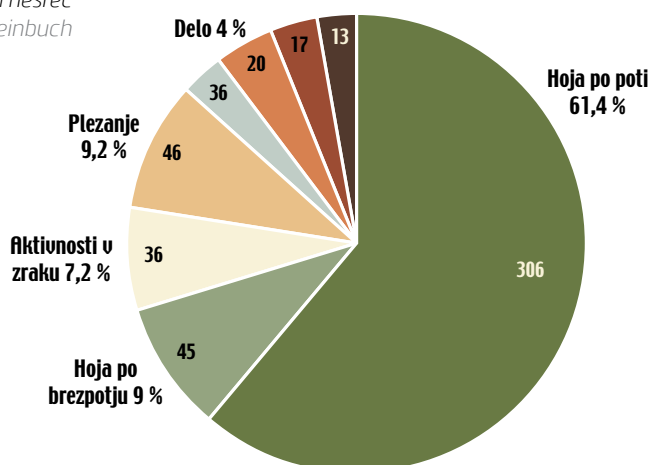
maPZS

Na PZS so ugotovili, da večina zemljevidov v raznih aplikacijah podatke črpa iz enega vira – aplikacije Open Street Map. To je javna platforma, kjer lahko vsak vriše, kar hoče. Obstaja sicer mehanizem preverjanja, a je zelo robusten, tako da je v njem precej nepotrebnega. Zato so se odločili za lastno pot in naredili maPZS, ki je v tem trenutku najboljša baza podatkov o vseh poteh, ki jih imamo v Sloveniji, in so edini, ki te podatke vsakodnevno vzdržujejo. Gorniki bi morali vedeti, da naša država ne vzdržuje več podatkov o geografskih informacijah izven urbanih naselij. Za informacije o cestah in naseljih skrbi dokaj dobro, za ostalo pa ne.

maPZS je edini vir, ki vsebuje podatke o zaprtih poteh. Ko nekdo prijavi, da je neka pot zaradi ovire neprehodna, je ta že po polnoči v aplikaciji označena kot zaprta pot. Ta baza bi lahko bila osnovno orodje informatorjem v turističnih centrih. Težavno je tudi razumevanje pojma lahke planinske poti glede na tehnično klasifikacijo. Niso upoštevani čas trajanja do določenega cilja, višinski metri, vrsta tal in še kaj. Kaže, da potrebujemo sodelovanje vseh deležnikov, ki bodo poskrbeli za močnejšo in jasnejšo komunikacijo o tem, kje preveriti informacije v zvezi z varnim pohodništvom in gorništvom. To niso vizualije, ki jih lahko delijo spletni vplivneži na družbenih omrežjih. Potrebujemo spletno bazo in orodja, ki bodo vir kakovostnih informacij, zlasti za tuje goste. Še posebej nujno bi bilo zagotoviti specializirano vremensko napoved za gorski svet vsaj v angleškem jeziku, če ne še v katerem drugem. ●

Statistika GRZS o
vrstah nesreč
Foto Mire Steinbuch

Število intervencij v 2023 glede na dejavnost

Dijaški planinski tabor

Obvezne interesne dejavnosti na Srednji šoli Krško

Jutranji zbor
Foto Matic Kovačič

Vrhunski poljski alpinist Wojciech Kurtyka je zapisal, da je najpomembnejša lastnost svobode osvoboditev od razmišljanja, da smo mi sami središče sveta. Sporočilo tega zapisa je še močnejše, ko se ga poskusi udejanjiti kot vodilno misel srednješolskega planinskega tabora, ki je za vse učence obvezen, saj spada v nabor njihovih obveznih izbirnih vsebin za prvi letnik srednje šole.

Za takšen podvig je nujna podpora planinskega društva, vodstva šole oz. organizatorja interesnih dejavnosti, razrednikov in staršev. Če kateri izmed teh članov umanjka, je to po navadi zaradi tega, ker se razmišlja in deluje v nasprotju z razmišljanjem Kurtyke. Ker pozablja na ključne vrednote sobivanja v človeški družbi, ki jih v običajnih šolskih situacijah dandanes le težko privzgamemo: solidarnost, pomoč, sposobnost zdravega prilagajanja, nesebičnost in spoštljiv ter skrben odnos do narave in naravnega. Čeprav kakšen člen zataji, se lahko zgodi pedagoška čarovnija, ki nikogar, ki je zanj zaslužen, ne pusti ravnodušnega.

Mlačca

Taborni prostor Mlačca blizu Mojstrane je obljudjal nešteto možnosti za športne in kulturno-zgodovinske dejavnosti. Za marsikoga od sodelujočih pa tudi podvig, saj je že od samega začetka načrtovanja vključeval dogovor, da bo to tabor brez mobilnih telefonov, s spanjem v šotorih in s samostojno pripravo hrane.

Dijaki prvih letnikov in razrednika dveh oddelkov so se že na začetku šolskega leta iskreno veselili družnja ob izbranih izbirnih vsebinah konec šolskega leta. V priprave tabora se je aktivno vključilo PD Videm Krško, ki je z vodniki in pomočniki prevzelo izvajalske vaje ter poskrbelo tako za finančno kot vsebinsko plat organizacije svojega prvega srednješolskega tabora. Vsi udeleženci tabora Mlačca so s plačilom planinske članarine postali člani najbolj množične prostovoljske organizacije v Sloveniji. Tako so za relativno nizek znesek med pohodi in turami zavarovani ter imajo na voljo ugodne popuste za nakup športne in gorniške opreme.

Sfinga

Rdeča nit tabora je postala Sfinga v vsej svoji veličini in skrivnostnosti. Že na vlaku, s katerim smo se v duhu vseslovenske PZS akcije Peš iz dolin do višin držali smernic trajnostnega in okolju prijaznega obiska gora, smo prebrali zapise o Sfingi s tekmovanja Mladina in gore. Po postavljanju tabornega

Delavnica
planinskih vozlov
pod Sfingo
Foto Alenka Špan

prostora, planinski orientaciji v skupinah, po prvem samostojno skuhanem obroku za več kot 60 ljudi in po prvih športnih tekmah smo se zvečer zbrali v štabnem šotoru, kjer smo si najprej ogledali igrano-dokumentarni film Sfinga, nato pa o filmu in še o marsičem drugem sproščeno pogovorili s prvim gostom tabora, vrhunskim slovenskim alpinistom in filmskim ustvarjalcem Gregorjem Kresalom.

Naslednji dan smo prehodili Pot Triglavске Bistrice po dolini Vrat do krnice pod vznožjem Sfinge. Obetali smo si delavnico risanja njenega izjemnega profila, pa se nam je v skladu s svojo naravo skrila za meglo in se nam razkrila v vsem svojem sijaju ter lepoti šele po večurnem čakanju. Ta čas smo izrabili za učenje

planinskih vozlov. Zvečer je bil čas za podoživljanje dneva, ogledali smo si dokumentarni film *Naveza* (<https://365.rtvlo.si/arhiv/naveza/174618030>) – gorniški vzpon, v katerem smo spremljali vodjo tabora Mateja Mlakarja in dijake naše šole pri vzponu na Bovški Gamsovec.

Delavnice in praktično delo

Tretji dan smo organizirali dve delavnici: na prvi so dijaki spoznavali simbole za skiciranje plezalnih smeri, nato pa so z novopridobljenim znanjem po Miheličevem poetičnem opisu legendarne smeri Raz Mojstranških veveric v Sfingi to smer tudi narisali. V delavnici planinske prve pomoči so se naučili oskr-

Delavnica
prve pomoči
Foto Matej Mlakar

bovati poškodbe in rane, ki se najpogosteje pripetijo med pohodništvom in gorniški vzponi. Ta dan je bil ves v duhu planinstva in planinskih veččin. Pridružili so se nam vodniki PZS.

Dopoldne, med dežjem, smo si ogledali predavanje Franca Gričarja o njegovih vzponih in potovanjih po Južni Ameriki. Pozneje smo se lahko preselili na prosto, kjer smo ta dan organizirali zelo pester nabor dejavnosti. Vodnika PD Videm Krško sta vodila pohod do Radovne in jezera Kreda, ob učni ferati Mlačca smo si ogledali praktično uporabo planinske opreme, utrjevali smo znanje planinskih vozlov, se učili, kako se naredi vrвна ograja, in izvedli še eno delavnico planinske prve pomoči. Pozneje smo imeli še prikaz uporabe škripca, ki so ga vsi lahko tudi praktično preizkusili. Popoldan je bil namenjen drugi delavnici planinske šole ter obisku Slovenskega planinskega muzeja, nekaj dijakov pa se je skupaj z vodnikom spopadlo tudi z modro ferato Mojstrana.

Urtaško Sleme bo počakalo

Za četrti dan je bil v načrtu vzpon na Vrtaško Sleme, a smo se mu morali odpovedati, saj število žuljev ni bilo najboljši obet za uspešen in prijeten vzpon na ta razglednik nad Mojstrano. Vsak dan smo bili priča športnim igram, v katerih so skupine pridno nabirale točke na zbirni tabli vseh tabornih dejavnosti ter se pomerile v razburljivih obračunih tekmovalcev in glasnih navijačev. Popoldan je najbolj pripravljena in najmanj ožuljena skupina opravila vzpon na Jerebikovec, ostali so igrali roverčka ali odbojko, pripravljali večerjo, nekateri so se še enkrat preizkusili na učni ferati. Ker so bili osvobojeni spon svojih elektronskih varuš, so se družili ob sproščenih pogovorih, kartanju ali pa poslušanju glasbe ter plesu, pripravili so tudi mogočen taborni ogenj, ki pa smo ga zaradi premočnega vetra postopoma in previdno skurili šele naslednji dan. Zvečer smo opravili prvi del kviza Mlačca 2023, v katerem smo s 120 vprašanji preizkušali teoretično znanje ter praktične veščine.

Zadnji dan tabora smo morali posušiti šotore, popraviti vso opremo, zložiti veliki štabni šotor, vmes pa še skuhati zajtrk in kosilo ter opraviti par zabavnih dejavnosti. Najbolj pričakovana dejavnost tedna so bile olimpijske igre Mlačca 2023, ki so bile sestavljene iz planinskih in športnih veščin, skupine so tekmovali v odbojki 3 x 3 na 3, kamnometu, kolometu ter v štafetnem planinskem teku, med katerim so morali na postajah dokazati, da znajo uporabljati planinsko opremo in planinske vozle. Kot bi mignil smo vzorno počistili in pospravili šotore ter se po kosilu pomerili še v zaključnem krogu kviza. Pravzaprav so bili zmagovalci vsi taboreči dijaki.

Kljub nekaterim težavam smo v petih dneh bivanja na obrobju Triglavskega narodnega parka dokazali, da najbolj šteje tisti zadnji stisk roke zahvale ob uspešnem zaključku tabora, s katerim ob iskrenem nasmehu in pogledu v oči izrečemo tisto, česar se z besedami včasih ne da.

Za konec – z obetom nadaljevanja

Takšna izvedba obveznih interesnih dejavnosti iz razredov ustvari ekipe, ki se naučijo lekcij solidarnosti, nesebičnosti in sposobnosti zdravega prilaganja. Svoja pričakovanja in želje podredijo željam in pričakovanjem skupine. Dijaki doživijo neopisljive občutke hvaležnosti tistega, ki je takšne nesebičnosti iskreno vesel in mu je morda celo omogočil doseg cilja, ki se je pred tem zdel nedosegljiv. Ena najpomembnejših lekcij, ki smo si jih v Mlačci priučili, je odnos do narave in naravnega, spoznanje, kako precej bolj smo del naravnega kot tehnološkega sveta, kako veliko neprecenljivega nam nudi narava in kako prijazno ter nevsiljivo nas zdravi. Predvsem odžene temne misli, katerih so danes (pre)polne mlade glave. V naravnem okolju je za boljše počutje dovolj bistveno manj kot pred malimi in velikimi zasloni znotraj štirih sten. Izvajanje obveznih interesnih dejavnosti na takšen način je za sodelujoče nedvomno velik zalogaj. Potrebno je mnogo usklajevanj, dogovorov, načrtov, ki se lahko sfizijo in jih moraš v trenutku prilagoditi. Tako kot za Gregorja Kresala v smeri Sfinga je nujno, da trenutek za takšno situacijo plemenito dozori, da se zgodi prava kombinacija ter se tako ustvari pedagoška čarovnija. Ta pa ne bi bila izvedljiva brez popolnega zaupanja PD Videm Krško, logistične podpore PZS ter finančnih sredstev iz razpisa za mladinske projekte Mestne občine Krško.

Takšno obliko obveznih izbirnih vsebin in interesnih dejavnosti smo v preteklosti že izvajali med leti 2012 do 2019, verjamemo pa, da je prihodnost sodelovanje s planinskimi društvi in da bi na podoben način lahko sodelovale vse slovenske osnovne in srednje šole. V srednješolskem planinskem taboru Mlačca so se vsi koščki, potrebni za izvedbo, sestavili, tabor je po vseh kazalnikih uspel, vse vsebine odlično opravljene, trenutek za pogled naprej in možnost sistematizacije takšnih vsebin znotraj srednješolskih programov pa še ni nastopil. Morda dozori šele po kakšni novi uspešni izvedbi ter pridružitvi drugih srednjih šol. ○

Kopanje v jezeru Kreda
Foto Anton Zakšek

Filmček, v katerem so na kratko predstavljene vse vsebine letošnjega tabora.

Med leti 2012 do 2019 smo takšno obliko obveznih izbirnih vsebin in interesnih dejavnosti že izvajali.

Matjaž Čuk

Patundas Top

Moj samotni vrh

Reka Hunza, ki si je utrla pot skozi divjo gorato pokrajino, je sredi kamnitega sveta ustvarila čudovito zeleno ravnico, na kateri je svoje mesto našla idilična vasica Passu. Obkrožajo jo drzne skalnate ostrice in nažagani grebeni, ki se višje, na okoliških sedemtisočakah, spremenijo v kraljestvo snega in ledu. Dva ledenika sta svoji beli kači pripeljala skoraj do hiš. Severno je eden najdaljših na svetu, 54 kilometrov dolg Batura, južno pa krajši, a zato nič manj mogočni Passu. Med njima je greben Patundas, ki se sprva strmo dvigne, nato pa položi in spremeni v dolg travnati hrbet s številnimi grebenskimi vršiči, da bi se na koncu pripel na glavni greben v ošiljenem vrhu Passu Šar.¹

Grebeni so mi že od nekdaj pomenili nekaj več. Poti med nebom in zemljo, vrtoglavi pogledi v globino in širni razgledi so osrečevali moje srce in dušo. Že sama pot na grebensko rez in tisto pričakovanje, le kaj bo na drugi strani, so vedno pospešili utrip srca ne glede na to, ali sem se priganjal ali sem lagodno stopal proti robu, ki je padal na drugo stran. Lovljenje ravnotežja, iskanje prehodov in plezanje so mi predstavljali poseben izziv. Prostora za napake

tu ni, še posebej če si sam, in velikokrat je tako tudi bilo. Z leti, ki so omilila mladostno zagnanost, so me prevzeli tudi tisti drugi – široki, zaobljeni, z mehкими tratami in cvetočimi rožami. Zato nisem pomišljal, vedel sem, da moram tja gor na tisti rob, že ko sem ga lani globoko spodaj zagledal z ledenika Batura.

Strme ostrice na drugi strani grebena, spodaj ledenik Batura
Foto Matjaž Čuk

¹ Passu Šar, 7476 m, je vrh v gorski skupini Batura Mustagh. Na 53. najvišjo goro na svetu so prvi splezali Nemci leta 1994.

S prelaza Kunjerab na kitajski meji,² kamor sva odšla, da si končno izpolnim vročo željo – v celoti spoznati slovito cesto Karakorum Highway –³ sva pozno popoldne prispela nazaj v Sost.

Ponoči se je shladilo. Zjutraj je močno pihalo in rahlo deževalo. Sultan je urejal stvari za naslednji trekking, zato sem odšel na zajtrk sam. Nato sem pripravil opremo in lenaril v sobi. S Sultanom sva bila zmenjena za kosilo ob dvanajstih. Vprašal sem ga, ali bo jedel piščanca. Prikimal je. Torej še četrtrič v dveh dneh. Tokrat za nekaj časa res zadnjič. Sultanu se ni nikamor mudilo. Ob pol treh sva bila pripravljena za odhod. Vožnja v Passu je hitro minila. Še pred pol četrto sva vstopila v meni dobro znan hotel Passu Inn, kjer sem pozdravil številne pakistanske prijatelje.

Medtem ko jaz sproščeno kramljam, Sultan začne iskati nosače. Pri tem naleti na težavo. Področje Patundas, kamor sva namenjena, pokriva sosednja vas Gulmit. Treba bo iti tja in tam urediti vse za trekking, za to pa potrebuje prevoz. "To bo stalo 400 rupij," pravi. "Dragi moj Sultan, tako ne bo šlo. Že včeraj sem te opozoril, da greva lahko v Passu takoj po zajtrku, da boš imel dovolj časa, da urediš vse za trekking. Pa si trmasto vztrajal, da bo to mimogrede, da greva enkrat po kosilu. Z lahkoto bi se poceni peljal z lokalnim avtobusom, skoraj zastoj. Dobro si vedel, da hočem jutri zjutraj iti – zdaj pa imaš stisko s časom. Reši, kakor veš in znaš. Tistih 400 rupij boš pač moral požreti, tukaj ne popuščam, to je tvoje delo in želim, da ga opraviš dobro!"

Po tej pridigi Sultan odide. Čez skoraj tri ure, pozno zvečer, pride nazaj. Da je vse urejeno, pove s širokim nasmehom. Dam mu 100 rupij za stroške in spodbudo. Pozno zvečer klepetamo z domačini. Skoraj polnoč je ura, ko grem v posteljo. "Bujenje 4.45, ob petih zajtrk, ob pol šestih gremo," sem odločen. Noč po presneto kratka.

Rana ura, slovenskih fantov grob? Da, priznam, prav nič rad ne vstajam zgodaj. A pred mano je nov izziv. Nov trekking, nova doživetja ... Torej, nekaj minut čez pet je na mizi zajtrk. Tudi Sultan, čeprav brez ure, je točen. Ne vem, kako mu to uspe. Za zdaj, moram potrkat, sva se kar dobro ujela. Ob pol sedmih naju džip odloži v kraju nad jezerom Borit, kjer sva zmenjena z nosačema. Ob sedmih ni nikogar. Tudi ob pol osmih ne. Malo postrani gledam Sultana: "Kako si se pa zmenil?" Sultan je miren: "Prišla bosta!" In res sta prišla. Peš. Petnajst minut do osmih. Ob osmih smo pripravljene za odhod.

Vreme je delno jasno. Najvišji vrhovi so v oblakih. Prav prijetno je za hojo. S Sultanom potegneva naprej. Nosačev dolgo ni za nama, čakava ju skoraj celo uro. Sultan mi potoži: "Dvomim, da bomo danes prečkali ledenik." Ne rečem nič. Starejši od obeh nosačev predlaga zgodnje kosilo in nato, da se lotimo ledenika. "Zjutraj je nevarno," pravi. Strinjam se, bo pa jutri lažji dan. Ob dvanajstih smo nared. Ledenik je tisti pravi, bel, s številnimi razpokami in seraki. Starejši nosač prevzame vodstvo. Brez tovora gre najprej pogledat, kje vodi prava pot, nato nas varno vodi skozi labirint ledenih stolpov in razpok. Vidi se, da je izkušen, da tu ni prvič. A vendar gre pot vsakokrat drugje. Brez težav, brez derez in cepinov čez dobri dve uri stopimo na rob morene. Smo v kraju Luzhdur, kjer bomo postavili tabor. Popoldne počivam. Veter podi bele oblake po nebu. Vreme se hitro spreminja. Bogve, kakšno bo jutri, ko bom prišel na greben ... Za večerjo dobim ocvrt krompirček. Prijetna popestritev in presenečenje. Včeraj sem mu povedal, kako se ga naredi. Spomnim se, o groza, kako mi je lani spekel kot oglje črne makarone! Mogoče bom pa čez nekaj let še prav dobro jedel. Večer ni nič posebnega. Gore nad ledenikom Passu vztrajajo v oblakih. Jutri se bomo povzpeli na zeleni greben Patundas. Želim si lepega vremena. Jutro je malo razočaranje. Sivo in oblačno. Upanje na sonce vzbujajo redke modre krpe. Kot po navadi

Sestop z ostrega grebena
Foto Matjaž Čuk

² Khunjerab Pass, 4693 m, je najvišja točka Karakorumske avtoceste in hkrati mejni prehod s Kitajsko. Slovijo kot najvišji asfaltirani mednarodni mejni prehod na svetu.

³ Karakorum Highway, Karakorumska avtocesta, povezuje prestolnico Pakistana Islamabad z mestom Kašgar v kitajski provinci Xinjiang. Dolga je 1300 km. Gradnja je bila zahtevna in je potekala med letoma 1962 in 1978. Je priljubljena turistična atrakcija, saj vodi skozi slikovito gorsko pokrajino gorovja Karakorum. Spada med osem čudes sveta.

Kod? Labirint ledenika
Passu
Foto Matjaž Čuk

hodim zadnji. Steza se že takoj nad taborom strmo vzpne. Nekako mi ne gre. Prav počasi se vlečem, tudi za nosačema. Pa kaj za to! Le dobri dve uri hoje je do grebena. Sredi strmine dohitim in prehitim mladega nosača. Vidim, da mu gre težko, a vem, da bo zdržal. Da, težak je kruh pakistanskih nosačev. Posebej še mladih, neizkušenih in neutrjenih. Pogledi na ledenik Passu so nepozabni. Komaj verjamem, da smo prečili to belo, premikajočo se kačo. Po dveh urah stopimo

Brezimni vrh, 4590 m,
v grebenu Patundas
Foto Matjaž Čuk

na rob. Po rahlo vzpenjajočem grebenu smo ob desetih na cilju.

Sultan skuha kosilo. Nato nekaj uric počivam v šotoru. Popoldne se sprehodim na greben, kjer uživam v pogledu na ledenik Batura. Nenadoma se ulije dež. Tečem do šotoru. Zadihan ugotovim, da se je razvila prav spodobna ploha. Zvečer grem še enkrat na izlet, tokrat na pol ure oddaljen vrh. Uživam v poznopopoldanskem soncu. Pod mano se kot kača vije beli trak ledenika Batura. Spomini na lansko jesen, na sedem sanjskih dni, ki sem jih preživel ob njem, so še kako živi. Saj se ne da pozabiti jasnih dni in noči, polnih zvezd in lune, ki je vsako noč osvetljevala ledenik. Svetel bel trak, poln senc, nad njim obrisi belih velikanov ... Nezemeljsko. Kot v pravljici. Čeprav se gore nočejo znebiti svojih pokrival, uživam v lepem večeru. Malo zamujam na večerjo. A Sultan je še sredi dela. Trda tema je že, ko mi prinese v šotor *pomfri*. Vreme se izboljšuje. Vroč dan je bil. Tudi z nočjo je za to višino nenavadno toplo.

Jutro je podobno včerajšnjemu. Najvišji vrhovi trmasto vztrajajo v oblakih, pod njimi kraljuje sonce. Kljub temu se po zajtrku odločim povzpeti na prvi razgledni vrh. Mogoče bo pa sonce le stopilo tenke oblake z najvišjih vrhov. Po slabe pol urice hoje me zvabi markanten, piramidasti vrh na koncu grebena. Priznam, že včeraj me je mikal, ko sem ga prvič videl. Odločen sem, da bo moj. Sultanu sem obljubil, da pridem nazaj čez uro in pol, a se ne vznemirjam

preveč. Bo že počakal. Prvič in zadnjič sem na tem grebenu. In danes imam priložnost. Pričakovanje me žene naprej. Brez počitka se hitro bližam vrhu. Kljub temu potrebujem več kot uro, da zadihan stopim na samotni vrh. Zadnjih nekaj metrov splezam po skalah. Ne vem, ali ima ime. Na zemljevidu je označena le kota. Krstim ga za Patundas Top. Višinomer pokaže 4590 metrov. Ponosni vrh na tri strani strmo pada v dolino. Le z moje se zmerno spušča v škrbino na grebenu. Oba ledenika, Passu in Batura, sta kot na dlani. Ta samotni vrh sredi pakistanskih sedemtisočakov bo samo moj. Ob desetih sem nazaj. Zamujam debelo uro. Pa se nihče ne vznemirja, Sultan tako in tako nima ure.

Pospravimo tabor in ob pol enajstih gremo. Še skoraj dve uri porabimo do konca dolgega, slikovitega grebena. Tik pred koncem pokaže zobe. Ponekod je treba prijeti za skalo, steza je vrtoglavo izpostavljena, a lepo speljana po naravnih prehodih v hudi strmini. Peklensko vroče je in malo sem utrujen, saj hodim že skoraj pet ur. A kaj zato, ves lepi, dolgi greben je ena sama gorska poezija. Za zadnjo škrbino se steza strmo spusti proti Baturi. Nekaj časa ji še sledim, nato pa jo mahnem kar po svoje, naravnost navzdol za nosačema. Po grušču gre kot blisk, za nami se kadi in mimogrede smo tisoč metrov nižje. Prašni in zadihani, a zadovoljni. Skozi strmo sotesko se spustimo do kraja Yunzben na začetku ledenika. Ponosno pogledujem na svoj vrh visoko in daleč na grebenu. Takoj

ga spoznam. Lepa pravilna piramida odsekano pada na ledenik.

Sultan takoj odhiti v Passu, da bo pripeljal džip, mi pa si privoščimo uro počitka. Pred hudo vročino se zatečemo v prijetni hlad pastirske kočice. Pred nami je še zadnji del poti do ceste.

Vročina je neizprosna. Sence ni. Na razbeljeno kamenje ledeniške morene žge kot v peklu. Moj mladi nosač je čisto na koncu z močmi. Nisem prepričan, da bo prišel do ceste. Štirje izkušeni stari mački ga postavijo na drugo mesto v koloni. Potem le nekako gre, korak za korakom. Tudi meni se že meša od te vročine in komaj čakam, da bo konec, da se spravimo v senco. Ob štirih smo na cesti. Sultana z džipom še ni. Čez pol ure pripelje kombi, ki nas naloži in odpelje. Sredi poti poberemo še Sultana, ki nam prihaja nasproti z džipom. Nekaj minut zatem sedim utrujen, prašen, žejen, a zadovoljen v svojem priljubljenem hotelu, Passu Inn.

Danes ne grem nikamor več. Samo še jedel bom in pil, sedel v senci in spal v postelji. Po večerji, ko me že zdeluje spanec, dobim obisk. Prijetno presenečenje – prišla sta moja lanska prijatelja Qasim in Shahid. Ob pijači malo poklepetamo, nato pa se poslovimo. Izpolnjena skrita želja spoznati samotni greben in srečanje s prijatelji iz drage vasice mi grejeta dušo ...

Natančnejša lokacija: Passu, Patundas ridge, 4590 m, Gojal, Pakistan, avgust 2007 ●

*Destaghil Shar,
7885 m, in
sedemtisočaki nad
dolino Hunza
Foto Matjaž Čuk*

Mira Petek

Ali imam svoje mesto v gorah?

K sreči gore niso tako dramatične kot nekatera naša razmišljanja. Arhiv Mire Petek

Moja frustracija v zvezi s hojo v hribe se je začela v drugi polovici osnovne šole, ko otroke v sklopu športnih dni (vsaj nekoč je bilo tako) začnejo vlačiti tudi v hribe. Pred tem sem hribe vzljubila zaradi očeta, ki me je od malega jemal s sabo, posebej ali pa skupaj z bratom, če si je upal tvegati ravsanje po poti. Odkar pomnim, sem imela s sabo svojo čutaro in na potepanjih z njim sem se vedno počutila kot prava hribolazka.

A ko se je truma otrok iz šole v stampeu zagnala v hrib in sem po nekaj minutah ugotovila, da med zadnjimi tremi otroki lovim sabo, mi je postalo jasno, da očetova politika "najšibkejši gre spredaj!" tukaj ne velja. Vsake toliko se je večinska množica, ki je zbežljala naprej, zaradi ukazov kakšnega učitelja ustavila in počakala nas, ta počasne. Takoj ko smo prisopli do njih, so se veselo pognali naprej, spočiti, mi pa seveda nismo mogli počivati, ker bi nas potem čakali na vrhu cel dan. In tako se je rodila moja frustracija "biti vedno zadnja". Ko sem tako s šolsko odpravo prvič marširala na Šmarno goro, sem vmes žalostno zamihala učitelju telovadbe, da saj jaz hodim v hribe, da sem bila že na Debeli peči in Grintovcu ... Učitelj je izbuljil oči in rekel, da tega pa ne verjame, in tako je tej frustraciji pritisnil še žgoč pečat.

V šoli in hobijih mi je sicer šlo, pa še starši so me zalivali s komentarji, da sem krasna (hvala jim za to), zato sem se razvila v perfekcionistko. A pri športu mi ni šlo. In če ti neka stvar ne gre, ti obrambni mehanizem prigovarja, da jo raje opustiš, kot da bi kopicil poraze. Ampak sčasoma so me hribi znova našli, najprej preko fotografij drugih ljudi, ki so objavljali slikovne dokaze o krasno preživetih vikendih. Ko me je to dovolj podžgalo, sem si rekla, ajde, gremo v hribe, kdo gre z mano? No, izkazalo se je, da sem zavoljo nešportnega odraščanja še vedno tista ta zadnja. Včasih je bilo moje sopihanje že tako veličastno, da je takratni fant izrazil skrb glede na to, da imam v

družini astmatike – da nimam mogoče astme tudi jaz ...? Ko me je čakala skupina ljudi za soteskanje, s katero smo morali nesti neoprene in drugo opremo le dobrih dvajset minut v hrib, sem si skoraj želela, da bi imela astmo. Pozneje sem izgovore našla v svoji slabokrvnosti – kako naj te vendar dohajam, če moja kri ni dovolj *oksigenirana*, halo? Šele pozneje sem se stežka sprijaznila s tem, da pač nimam kondicije. In k sreči imamo vsi tiste *mega* prijatelje, ki nam zatrjujejo, da smo krasni ne glede na vse in so me zato prepričevali, da se bo kondicija že nabrala. Hvaležno sem zavrnila ponudbo, da bi jo nabirali skupaj z mano, saj me je postalo sram. Začela sem sama hoditi v hribe in načrtovala, da se bom, ko bom v formi ultramaratonke, pridružila prijateljem in uživala v tej (takrat nepredstavljeni) možnosti, da lahko povrh še klepetas, medtem ko rineš v breg.

Kaj mislite, kako je šlo z nabiranjem kondicije? Zdelo se mi je, da *fajn*. Nabavila sem si lično opremo in hitro me je prevzel snobizem, da so le tiste visoke gore s skalovjem in prepadnimi razgledi ta pravi hribi. Rinila sem vedno više in po nekaj odpravah sem ponosno objavila eno tistih razglednih *foto* z dvatisočaka. (Takrat me še ni oklofutalo spoznanje, da vsi dvatisočaki med seboj niti slučajno niso primerljivi.) Ampak potem sem si privoščila nekaj vzponov skupaj s prijateljicami in v zadregi odkrivala, da sem še vedno prepričljivo zadnja in da me včasih, ko skušam hiteti, začne stiskati v grlu in bi se najraje kar ulegla na pot in

jih pustila naprej. Očitno se kondicija ne obnaša pri vseh enako – če pri enih ponosno eksponentno raste, pri drugih morda bolj žalostno spominja na dolg, suhoparen ponedeljek, ki se noče nikamor premakniti. Tako sem še naprej večino časa sama hodila v hribe. Včasih sem prav uživala v tem, da sem bila sama – uživala sem v svobodi, lahko sem se ustavila, kadar sem želela, v tem, da nisem piskala v breg s kakšno športno uro, na kateri bi pri meni namesto srčnega utripa sigurno pisalo *ERROR ...*¹ Vseeno sem si pogosto želela družbe. A kaj ko včasih tudi sama pred sabo ne morem skriti tiste trapaste želje, da bi vse, kar počnem, počela odlično.

In tako sta se v meni neumorno ravšali želja po vedno več in vedno bolj drznih izkušnjah v hribih ter sram glede moje fizične šibkosti. Začela sem plezati in ker sem v enem letu kar lepo napredovala, sem dobila nov zagon in se vpisala v alpinistično šolo, saj so me močno srbeli prsti – kako fantastično bi bilo namesto po zavarovani plezalni poti prilesti na kak eminenten vrh po strmi steni, s poplezavanjem samo po skalah, brez *zajle ...* Všeč so mi bili cepini v mojih rokah, ko sem izkusila svoje prve zimske grape, všeč mi je bila ideja, da bi razumela vso tisto kolobocijo iz vrvi in železja, ki jih vidimo na slikah alpinistov. In seveda, prva izkušnja alpinistične šole je bila kot zlobni *deja vu* osnovne šole – na spoznavni turi sem optimistično zakorakala v klanec med prvimi in se trudila dohajati tempo. Po eni uri sem bila kar zadovoljna. Potem pa me je začelo počasi zdelovati. Ta tempo je bil absolutno preveč eksploziven zame. Tudi predmenstrualni krči pri tem niso ravno pomagali in sem upočasnila, vse dokler se nisem znašla na repu kolone, obkoljena z izkušenimi gamsi, ki so stresali šale na račun moje počasnosti. Ko sem pri bivaku pod Skuto med grenkim prežvekovanjem sendviča svojemu vodji šole mmljala nekaj o odstopu iz šole, me je k sreči prepričal, da naj še ne obupam. Da naj samo hodim v hribe, pa bo bolje. (Bizgec, ko bi ti vedel, da že nekaj let hodim v hribe, ampak kljub temu nikoli nisem dosegla take hitrosti, ki je v alpinizmu tako cenjena ...) No, še isti dan nas je vprašal, kaj je za nas alpinizem. Moj odgovor je bil, da alpinizem vidim kot vse tiste gorniške aktivnosti na višjem nivoju, ki so za večino ljudi že izven cone udobja. In medtem ko sem to govorila, sem se zavedala, da med te ljudi v resnici spadam tudi sama. Neka želja globoko pod vsemi sloji športnih oblačil, ki naj bi okolico prepričevala, da sem izkušena gornica, me je gnala, da vztrajam ali vsaj poskusim.

In tudi sem. Kot prava *piflarka* sem seveda blestela na vajah in dobrohotno delila zapiske. Ko pa je prišlo do skupnih tur, me je začelo zvijati v želodcu, saj sem tekom leta zbirala poškodbe kot sličice Životinjskega carstva in vsakič, ko je bila na sporedu nova tura, sem se počutila preveč oslABLJENO, šibko, izven forme. Oh, zakaj je lahko nekomu triurna hoja v klanec z 8 kilogrami opreme tako enostavna, meni pa taka muka?

Zakaj ob izbiranju smeri za prve vzpone kar zaškilim ob tistem plusu zraven IV, moji bicepsi pa ob oceni V prestrašeno zacvilijo?

Za cilj sem si zadala končati šolo in opraviti tistih nekaj vzponov, ker potem pa se bom najbrž morala soočiti z resnico, da si vsega tega v resnici ne upam. In ko je prišel trenutek, da sem v roke vzela potrdilo o opravljeni alpinistični šoli, sem se nenadoma zavedela, da moj strah ni strah pred aktivnostmi. Ni me toliko strah prepadov, padca v steni ali novih poškodb, kot me je strah te šibkosti, te vloge »biti zadnja«, te nepopolnosti. Kako trapasto. Kot v slabi telenoveli. Me prav zanima, če se enako počuti nekdo, ki ga je strah javnega nastopanja, medtem ko sem jaz vedno lahko skakljala po gledališkem odru.

Toda k sreči sem zdaj vsaj vedela, na čem moram zares delati. Ne samo na kondiciji, ampak predvsem na psihi – da si pustim uživati v aktivnostih, ki me veselijo, tudi če v njih nisem ne vem kako dobra. Početi to na način, kakršen mi ustreza – vključiti ljudi, ki so pripravljeni ali si celo želijo doživeti stvari skupaj z mano. Ki jim moja klepetava družba in humor pomenita več kot hiter dostop ali težka ocena smeri. Se ne opravičevati za svoje telo, ki pač zmore, kar zmore. K sreči gore niso tako dramatične kot nekatera naša razmišljanja. Gori je vseeno. Gora čaka, da prideš – od tebe pa je odvisno, ali boš šel ali ne. ●

Všeč so mi bili cepini v mojih rokah, ko sem izkusila svoje prve zimske grape.

Foto Andrey Gorskiy

¹ Napaka.

Marija Mojca
Peternel

250 let od rojstva Valentina Staniča

(*12. 2. 1774, Bodrež, Kanal ob Soči; †29. 4. 1847, Gorica)

Čeprav so o Valentinu Staniču na voljo številni krajši in daljši zapisi, naj se ob obletnici njegovega rojstva na kratko spomnimo dejanj, ki so močno zaznamovala takratno življenje na Slovenskem.

Kmětovfki stán.

(Poleg némfškiga.)

Stan kméta vrėden je zhaſti
Sa naf kmet trudi se;
Kdor kméta stán saframoti,
Sam malo vrėden je.

She prėd, ko solnze gōri grė,
Shė dēla kmět terdó,
In ſtrī, kar vfakim' k pridu je;
Vefelje mu je tó.

V obrása pōtu kmet vdobi
Svoj shivesh ino da
Tud' mēſtam ljubi kruh; ſ'zer bi
Povfót le lákot b'la!

De vrėden je, naj vfak ſposna,
Stán kmětov vse zhaſti!
Kdó vé, kjě bi deshela b'la,
De kmět njě ne redi?

Val. „Stanig“)

Kmetovski stan

*stan kmeta vreden je časti,
za nas kmet trudi se.*

*Kdor kmeta stan zasramoti,
sam malovreden je.*

*Še pred ko sonce gori gre,
že dela kmet trdo.*

*In stri, kar vsakemu k pridu je,
veselje mu je to.*

*V obraza potu kmet dobi,
svoj živež in da
tudi mestom ljubi kruh; sicer bi
povsod le lakota bila.*

*Da vreden je, naj vsak spozna,
stan kmetov vse časti,
kdo ve, kje bi dežela bila,
da kmet nje ne redi?*

Valentin Stanič

vljena so drzni vzponi na najvišje avstrijske vrhove tako v zahodnih kot tudi v severnih in južnih Alpah. Stanič je veljal za najboljšega alpinista, še zlasti gre izpostaviti njegova prizadevanja vzpeti se na vse v njegovem obzorju vidne višinske točke in jih pomeriti s svojim barometrom.«¹

Da Staničevo zanimanje ni bilo samo v višinah, ampak tudi v dolinah, med drugim dokazujejo objave *Planinskega vestnika*. V več nadaljevanjih je o duhovniku, alpinistu, pesniku, prevajalcu in učitelju pred več kot sto leti Fran Orožen med drugim zapisal: »S Staničem je pred malone 60 leti legel k večnemu počitku izredno delaven in podjeten rodoljub, ki je bil gotovo prvi in najboljši slovenski turist, znan in spoštovan po vsem omikanem svetu

¹ N. A.: »Zur Geschichte der Triglaw-Ersteigungen«, *Blätter aus Krain*, 9. 5. 1857, št. 19, str. 73–76.

Stanič je veliko dopisoval v *Kmetijske in rokodelske novice*. V njih so objavljali njegove pesmi in razne kmetijske nasvete, ki jih je prevedel iz tuje literature. Tudi domače sadjarstvo je po prihodu v Ročinj uspel spraviti na višji nivo. Pesem o premalo cenjenem kmečkem stanu je bila objavljena leta 1843. Vir dlib

Gotovo je najbolj znan kot gorohodec ali, kot ga imenujejo številni avtorji, prvi alpinist v Vzhodnih Alpah. S prispevki, ki jih je objavljaval v planinskih časopisih tistega časa, na primer *Zeitschrift des Österreichischen Alpenvereines*, je bil znan daleč izven meja takratnega slovenskega območja. Tako je denimo leta 1857 neimenovani pisec prispevka *Zur Geschichte der Triglaw-Ersteigungen* z nekaj besedami zajel vse, kar je Stanič (podpisoval se je Stanig op. ur.) bil: »Značilnost njegovega ži-

Marija Mojca
Peternel

Dvajset lično prešanih planik

Use za eno marko

V naslovu je začetek oglasa, objavljenega leta 1910 na območju nemškega Allgäua, pokrajine na jugu Nemčije, katere več kot polovica Alp sega v Avstrijo.

kot ustanovitelj veleturistike. Bil pa ni le imeniten hribolazec, nego tudi znanstveni turist in planinoslovec. Hrepenenje po znanosti, ljubezen do bližnjega in človekoljubnost so biseri njegovega značaja, ki se bleste kot rdeča nit skozi njegovo življenje.²

Ob gorohodstvu je bil Stanič dejaven tudi na slovstvenem področju ter imel glavno vlogo pri ustanovitvi goriškega društva proti mučenju živali, ki ni bilo le prvo v avstrijskem prostoru, ampak je pozornost zbudilo celo v Franciji in Nemčiji. Stanič se je že leta 1845 priključil Društvu zoper trpinčenje živali v Münchnu in 14. februarja 1846 tudi sam ustanovil podobno društvo v Gorici, za katerega je sestavil in izdal statut. Za reklamo in vabilo v društvo je napisal in izdal kratko poročilo ter iz nemščine prevedel Kratke povesti s podobami, v katerih nastopa zoper surovost in neusmiljenost do živali. Šele slab mesec po ustanovitvi goriškega je v začetku marca leta 1846 tudi na Dunaju nastalo društvo proti mučenju živali.

Staničeva zasluga je še ustanovitev goriške gluhonemnice leta 1840, ki je bila prvi slovenski zavod te vrste. V Avstriji je bil prvi zavod za gluhoneme ustanovljen na Dunaju leta 1779. Pod vplivom dunajskega zavoda so bili v Avstriji ustanovljeni še drugi tovrstni zavodi, na primer leta 1812 v Linzu, leta 1832 v Gradcu, leta 1846 v Celovcu. Potreba po ustanovitvi gluhonemnice se je vse bolj kazala tudi na Slovenskem, saj so se gluhonemi otroci iz nekdanje Kranjske šolali v tujih zavodih, predvsem v Linzu in Gradcu. Vzgajali so se v nemškem učnem jeziku. Stroški za njihovo šolanje so se krili z dohodki iz ustanov in volil za gluhoneme. Stanič je gluhonemnici v Gorici posvetil vse svoje moči in velik del svojega premoženja, v starosti pa, kot je zapisal Orožen v omenjenem prispevku, je z njo imel veliko veselja: »Sedemdesetletni Stanič je splezal na star oreh in dečki za njim. Vsi so se gurali po vejah, a deklice so se obešale na veje; marsikdo je telebnil na tla, a brez posebne poškodbe. Ko pa je užival prekrasni razgled ter motril preljubljeni gorski svet ter se spominjal onih rajskih ur, ki jih je prebil na teh gorah, se ga je polastila neka otožnost, da ne more več obiskati teh svojih starih in ljubih prijateljev.«

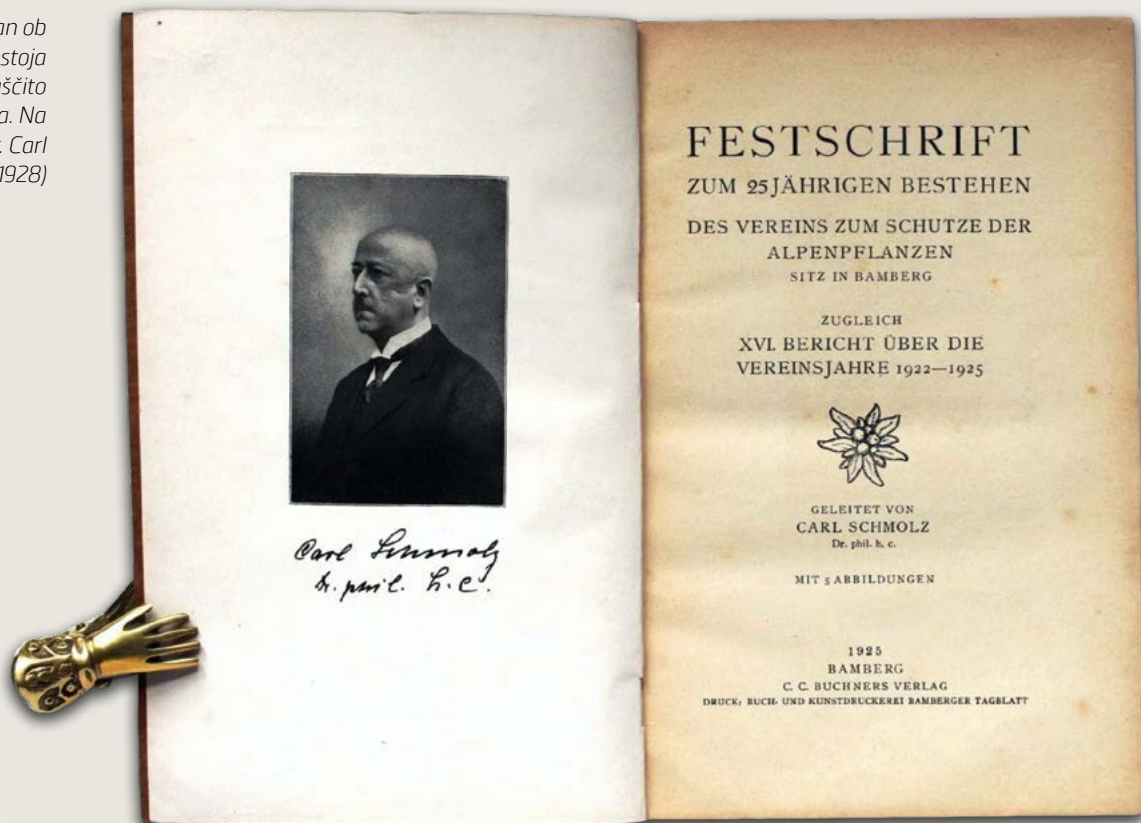
Kratek spomin na Staničeve sledi v takratni družbi zaključimo z Orožnovo željo, »[...] da se o priliki kake večje planinske stavbe spomnimo čislane našega rojaka izrednih zaslug za turistik.« Želja se mu je uresničila, saj prav planinski dom pod našim najvišjim vrhom (nekdanja Dežmanova koča) danes nosi Staničevo ime. ○

Besedilo je v nadaljevanju za 3 marke ponujalo 100 kosov, za 12 mark 1000 kosov in za 60 mark 5000 kosov lepo prešanih planik.¹ Gre za kar lep denar, če vemo, da je bila takratna avstrijska krona vredna malo manj kot marka (85 pf) in je bilo v Ljubljani tega leta moč kupiti najcenejši nahrbtnik za 2 kroni, torej za približno 34 planik. Da so turisti, poletni obiskovalci, lastniki gostiln in penzionov grešili proti alpski flori, deloma zaradi nevednosti in lahkomišelnosti ali pohlepa po dobičku, je bilo na prelomu iz 19. v 20. stoletje splošno znano. Pri tem ni šlo za uboge otroke, ki so na železniški postaji v Rosenheimu ali Salzburgu prodajali šopek alpskih vrtnic, temveč za trgovce, ki so v velikem obsegu prekomerno izkoriščali rastline. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja so šli celi vagoni redkih, ukoreninjenih rastlin iz Švice, Avstrije in Bavarske v Anglijo, kjer je gojenje alpskih rastlin postalo modno. Šlo je predvsem za 50–60 cm dolge rastline *Gentiana acaulis* (Kochov svišč). Z njimi je bil napolnjen tudi po naključju najdeni paket, v katerem je bilo približno 900 g delno posušenih rastlin, večinoma s koreninami. Na 100 g so prešteli 250 cvetov, kar pomeni, da jih je bilo v pošiljki približno 2250. Po poizvedovanju je trgovec, nekdanji gorski vodnik v Berchtesgadnu, v enem tednu dni poslal vsaj tri take pošiljke. To je za sezono, preračunano na dva meseca, pomenilo uničenje približno 50.000 primerkov te rastline. Znan je tudi primer neke münchenske cvetličarne, v kateri je bil nekoč razstavljen velik pogrebni venec s 3000 cvetovi encijana.

Zlasti v prvih desetletjih 20. stoletja so bile poleg planike na udaru še druge alpske rastline, zlasti encijan. Svišč (*gentiana*) je zaradi močnih zdravilnih učinkov veljal za "najslavnejše kmečko zdravilo" oziroma celo za "kraljevo pijačo". Encijan v nemško

² Fran Orožen: »Valentin Stanič, prvi veleturist«, *Planinski Vestnik*, 1907, št. 4, str. 51.

¹ Kalus Lintzmeyer, "Gründung des Vereins zum Schutz der Bergwelt e.v. vor 100 Jahren", *Jahrbuch des Vereins zum Schutz der Bergwelt*, 2000, zv. 65, str. 29.

govorečem svetu ni le lastno ime, je tudi gorski vilinec Encijanov kralj. Avstrijski gorski pastirji so namreč vsako leto ob koncu sezone izbrali "kralja" ali "kraljico" pastirjev. Encijanov kralj je imel ob različnih priložnostih, na primer odprtju koč, tudi obredne dolžnosti. Da je svišč res bolj povezan z nemškim govornim prostorom oziroma da je morda v tekmi za prevlado celo "premagal" planiko, zrcali tudi numizmatika alpskega prostora. Njegova podoba je na avstrijskem kovancu za en cent ter na švicarskem kovancu za pet frankov. Ob vse hujšem trganju, predvsem pa trgovanju z alpskim cvetjem ni čudno, da so se v okviru planinskih društev že zelo zgodaj začele pojavljati zamisli o organiziranem varovanju in zaščiti rastlin. V Ženevi je bilo v okviru švicarskega Alpine Club (SAC) tako Društvo za zaščito rastlin (Verein für Pflanzenschutz) ustanovljeno že leta 1883.

Tudi DuOeAV² je sprva načrtoval ustanovitev samostojne podružnice za zaščito narave, a so se na generalni skupščini društva v Passau leta 1899 raje odločili za ustanovitev samostojnega društva. Prizadevanja za to so prihajala zlasti od vodstva podružnice Bamberg, zato je bila ustanovitev naslednjega leta precej preprosta. V času zasedanja generalne skupščine DuOeAV v Strasburgu 28. julija 1900 je bilo na pobudo lekarnarja in predsednika podružnice Bamberg Carla Schmolza ustanovljeno Društvo za zaščito in nego alpskih rastlin (Verein zum Schutze und zur Pflege der Alpenpflanzen), ki se je dve leti pozneje preimenovalo v Društvo za zaščito alpskih rastlin (Verein zum Schutze der Alpenpflanzen).

V 1. členu statuta je bil zapisan namen društva, to je ustanovitev območij za varstvo rastlin in "alpskih vrtov" ter izobraževanje o nujnosti varovanja narave. Pri slednjem je bil Schmolz zelo aktiven, saj je predaval v več kot dvajsetih podružnicah DuOeAV. Osrednje glasilo društva je ustanovitev po pričakovanih pospremila z naklonjenostjo. Cilji društva so bili aktualni, saj so hoteli preprečiti razraščanje "zaskrbljujoče škode na gorski flori zaradi trgovine in brezobzirnosti planincev". DuOeAV se je zavedalo, da je treba prepričati državne in lokalne oblasti, naj sprejmejo zaščitne ukrepe, hkrati pa so na tem področju spodbujali izobraževanje. Prispevki v glasilu *Mitteilungen* so se nanašali na konkretne akcije za varovanje okolja v posameznih podružnicah in na zakone, ki so prepovedovali trgovanje s planiko in encijanom, kot tudi na poročila o dejavnostih drugih zaščitnih društev, denimo italijanskega Pro Montibus.

V takratnem slovenskem prostoru, v katerem alpske rastline prav tako niso bile varne pred nasiljem planinskih grabežljivcev, so vse podružnice delovale v tej smeri. Nenazadnje se je skupščine v Strasbourgu udeležil Albin Belar, o čemer je decembra 1900 poročal Kranjski podružnici.

Skrb za naravo se je začela praktično že takoj po ustanovitvi prvih planinskih društev, saj so se kmalu začeli zavedati negativnih posledic množičnega obiska gora. Še zlasti potem, ko se je začelo masovno trganje alpskega cvetja, ki ga niso več uporabljali samo za zdravi- lo ali okras. Naravovarstvena prizadevanja torej niso novotarija sodobnega sveta in pozivi oziroma objave tedanjih društev bi z nekaj jezikovnimi popravki bili prav lahko natisnjeni tudi v sodobnih publikacijah. ●

² Deutsche und Österreichische Alpenverein.

Bloudkova nagrada 2023

Prejel jo je Franci Ekar

Dušan Škodič

Bloudkovo nagrado, ki jo lahko prejme posameznik za izjemen prispevek k razvoju športa v Sloveniji, je na 59. podelitvi nagrad, ki je potekala na Brdu pri Kranju, prejel tudi Franc Ekar. Letošnje prejemnike nagrade, med katerimi so bili še smučarski skakalec Anže Lanišek, Janez Penca in Vojko Orel, so nagovorili predsednica republike Nataša Pirc Musar, minister za gospodarstvo, turizem in šport Matjaž Han ter predsednik Odbora za podeljevanje Bloudkovih priznanj Viktor Grošelj.

Franc Ekar je Bloudkovo nagrado prejel za življenjsko delo z obrazložitvijo, da je več kot šestdeset let deloval v različnih društvenih organizacijah, bil dobrih štirideset let predsednik Planinskega društva Kranj, več let predsednik Planinskega društva Preddvor, tri mandate podpredsednik Planinske zveze Slovenije in deset let tudi njen predsednik (2001–2010). Med njegovim mandatom je začel delovati Slovenski planinski muzej v Mojstrani, bil je pobudnik gradnje tovornih žičnic za oskrbovanje planinskih koč in vodja gradnje Kranjske koč na Ledinah. Ekar je bil med drugim več let namestnik načelnika Komisije za alpinizem pri PZS, sicer pa odličen alpinist, gorski reševalec, smučarski učitelj, gorski vodnik za plezalne vzpone in vodnik za turno smučanje. V njegovem mandatu predsedovanja se je PZS vključila v članstvo Olimpijskega komiteja Slovenije (OKS) in začela aktivnosti, s pomočjo katerih sta športno plezanje in tekmovalno

turno smučanje postala olimpijska disciplina. Ekar je bil izvoljen tudi za prvega predsednika OKS.

Poročilo Bloudkovega odbora, ki ima častno nalogo podeljevanja najvišjih državnih priznanj Republike Slovenije za prispevek k razvoju športa, za športni dosežek in za življenjsko delo v športu, je podal predsednik odbora in vrhunski alpinist Viktor Grošelj, ki je med drugim izpostavil: "Bloudkova priznanja so najvišja državna priznanja na področju športa v Republiki Sloveniji. Te nagrade so simbol odličnosti, predanosti in izjemnih dosežkov na področju športa. Zato izrekam iskrene čestitke vsem nagrajencem, ki ste s svojim trdim delom, vztrajnostjo in strastjo do športa postali vzorniki mnogim, predvsem mladim, ter ponos naše družbe." Franc Ekar se je na koncu v imenu vseh nagrajencev zahvalil za prejeta priznanja, planinci pa se pridružujemo čestitkam in nekdanjemu predsedniku naše planinske organizacije želimo obilo zdravja. 🟠

*Prejemniki Bloudkovih nagrad in podeljevalci na svečani podelitvi na Brdu pri Kranju
Arhiv Francija Ekarja*

Tone Vidrgar

"Vzpetine" nad reko
Glinščico
Foto Tone Vidrgar

Ali smo v Alpah?

Krasen dan v dolini Glinščice

Sreda, dan v tednu, že pred leti izbran za hojo v naravo, predvsem za obiske hribov in gora. Izbrali smo jo prijatelji, tisti, katerim narava pomeni nekaj več ... Obveljal je dogovor, da se ob določeni uri dobimo na zbornem mestu in se odpravimo proti izbranemu cilju. Na izbor največkrat vpliva vreme, na število udeležencev pa tudi drugi vzroki, saj smo že vsi v skupini seniorjev, tako da je prvotno društvo osip zelo razredčil.

To sredo se mi je pridružil le Peter, planirala sva turo na Poldnik nad Mangartskimi jezери, ki me že dolgo privlači, a je sprememba vremenske napovedi (kar je v zadnjem času že kar stalnica) spremenila najin namen in odločila sva se, da se odpeljeva proti Primorski, kjer je bilo napovedano sončno vreme, brez sporadičnih ploh, ki so v tem pomladnem obdobju zelo pogoste. V avtu sva premelevala različne možne cilje in se na koncu odločila za obisk Kraške-

ga roba. Avtocesto sva zapustila na izvozu Kastelec in se spustila čez mejo mimo vasi Dolina in Kroglje v Boljunec, prijetno in lepo urejeno naselje tik nad Trstom. Tam se še vedno zazna prijeten občutek domačnosti, čeprav je vas na italijanski strani, ampak v teh zaselkih živi veliko Slovencev in ni težav s sporazumevanjem.

Avto sva parkirala na velikem parkirišču ob robu naselja in se skozi Gornji konec podala po označe-

Beka, odročna vas
Foto Tone Vidrgar

ni poti v slikovito dolino Glinščice, "Klinšce", kot ji pravijo domačini, kanjonsko dolino med hriboma Stena in Kraškim hribom. Rečica, ki izvira v Sloveniji, v Klancu pri Kozini, preči mejo in se po 12 kilometrih pri Trstu izliva v Jadransko morje, na svoji poti pa je v tisočletjih izdolbla čudovito dva in pol kilometra dolgo divjo sotesko, katere strme stene se dvigajo tudi več kot tristo metrov visoko. Zares je prava zakladnica naravnih lepot.

Zgodovina pravi, da je bilo to območje naseljeno že pred Rimljani, ki so zgradili 14 kilometrov dolg vodovod za oskrbo prebivalcev z vodo na območju današnjega Trsta. Pri ostankih rimskega vodovoda sva nadaljevala po desni, bolj strmi poti in kmalu prišla pod navpične stene, kjer so plezališča. Plezalne stene v Glinščici so dokaj znane in obiskane, saj so tu mnogoštevilne plezalne smeri različnih težavnosti (tudi 6. stopnje). Začetnik plezanja v Glinščici je bil eden najbolj znanih predvojnih italijanskih alpinistov Tržačan Emilio Comici, tudi prijatelj in soplezalec Jože Čopa. Prav v tej soteski je pridobil prve plezalne izkušnje.

Nadaljnja pot naju je pripeljala do razpotja, kjer se levo odcepi pot na Comicijev turn, naravnost vodi pot v vas Beka na slovenski strani, desno pa na razglednik nad Kroggljami. Zavila sva levo in se povzpela na greben, od koder se odprejo prekrasni pogledi na tržaški zaliv in okolico, vidi se tudi Marijino svetišče na Vejni (Napoleonika). Z 320 metrov visokega razglednika se sredi gozdov lepo vidi tudi osamljena vasica Beka, ki so jo leta 1944 požgali Nemci in je bila po vojni na robu izumrtja, mladi so se odselili, starejši pomrli ... Sedaj se v vas počasi vrača življenje, priselilo se je nekaj mladih, s prostovoljnim delom so iz ožganih kamnov postavili spomenik, opomnik na tragični dogodek, čutiti je optimizem ...

S Comicijevega turna se pot spusti navzdol po grebenu do cerkvice Marije na Pečah (prva omemba leta 1376), kamor je v srednjem veku in še kasneje vodila dokaj obiskana božja pot. Vrnila sva se po grebenu do razpotja in nadaljevala do Razglednika nad Kroggljami, ki leži južneje in je kar nekaj metrov višji. Dobre pol ure sva se najprej vzpenjala in nato spustila do razglednika. Od tu je poleg razgleda na Tržaški zaliv tudi lep pogled na slovensko obalo, proti Debelemu rtiču in naprej proti Koprju.

Vreme je bilo lepo sončno, toda malo megleno in se oddaljenejši kraji niso videli najbolj jasno. Vrnila sva se do razpotja in se po začetnem vzponu po neoznačeni stezi dokaj strmo spustila v dolino do Glinščice. Pri ostankih nekdanjih mlinov pred Botačem (v 18. stoletju jih je bilo 16, kjer so poleg žit mleli tudi začimbe, danes pa nanje spominja le še nekaj ruševin) sva krenila po ozki stezici ob rečici, ki sva jo morala dvakrat prečiti, in se povzpela na razglednik nad slapom Supet, katerega vode padajo v smaragdno zeleno jezerce kar 38 metrov v globino.

Od tu sva se ob vodi vrnila do mostička in se povzpela na lepo urejeno in udobno trasirano "levo" pot, ki

Na vrhu
Comicijevega raza
Foto Tone Vidrgar

Slap Supet
Foto Tone
Vidrgar

nudi lepe poglede na Steno in traso nekdanje ozkotirne železnice Trst–Hrpelje. Slednjo so preuredili in jo sedaj pridno uporabljajo kolesarji. S poti je lepo viden tudi slap Supet na desni in cerkvice Marije na Pečah na levi strani. Prijeten štiriurni pohod po neokrjnjeni naravi doline Glinščice se je končal v Boljuncu, začetku in koncu najinega potepa.

Kdor prvič obiše sotesko Glinščice, se mu bo zdelo, da sploh ni na Primorskem, ampak nekje visoko v Alpah, med strmimi skalami, peščenimi plazovi in pečinami, kjer ga vseskozi spremlja prijeten vonj divjega jasmína in cvetovih *nageljčkov*. Prepričan sem, da je tu čudovito tudi jeseni, ko zažari ruj ... ●

Marta Krejan Čokl

Koče so odprte ...

... planincev pa ni

Ko je že kazalo, da so jo gorske kočice zaradi ujme, ki je lani prizadela Slovenijo, odnesle relativno poceni, se je izkazalo obratno; kočice večinoma niso utrpeli neposredne škode, prizadele pa so jih posledice ujme v najmanj pričakovani in hkrati izjemno težki obliki – v drastičnem upadu obiska, kar za nekatere lahko pomeni celo vprašanje obstoja.

Leto 2023 je bilo zaradi katastrofalne ujme za celotno državo izredno zahtevno. Veliko ljudi je izgubilo dom, voda je uničila ceste, polja, prožili so se plazovi neverjetnih razsežnosti. Žal je ujma zahtevala tudi smrtne žrtve. Na prvi pogled bi le malokdo lahko predvideval, da bo vse to – resda posredno – močno vplivalo na gorske kočice oziroma predvsem na njihov obisk. Dostop do gorskih kočic je bil namreč na začetku odpravljanja posledic ujme otežen ali nemogoč, vendar so pristojni večino ključnih cest kmalu usposobili do te mere, da so bile vsaj prevozne, če ne že funkcionalno povrnjene v prvotno stanje. Ko se je že zdelo, da je državi po veliki nesreči končno uspelo malo mirneje zadihati, pa so se začele kazati posledice, ki jih nismo pričakovali. In gorske kočice, predvsem na območju Kamniško-Savinjskih Alp, so posredne posledice občutile med prvimi.

Upad obiska pomeni upad dohodka

Da bi bralcem čim bolj neposredno predstavili stanje, v katerem so se znašle, smo se odločili pridobiti podatke o štirih kočah, ki so ključne za obiskoval-

ce Kamniško-Savinjskih Alp, izhodišča do njih pa so bila poplavljeni: Koča na Grohotu pod Raduho, Dom na Peci, Cojzova koča Kokrskem sedlu in Koča na Kamniškem sedlu. Oskrbniki so se na naše poizvedovanje o njihovi problematiki odzvali hitro. Iz njihovih odgovorov je sicer mogoče razbrati optimizem, vendar skrbi, ki dobivajo zelo otipljivo podobo, ne morejo skrivati. Ob ujmi so bile ceste, ki so vodile do izhodišč, od koder se izletniki podajajo k njim, uničene. Jana Jezernik, oskrbnica kočice na Grohotu pod Raduho, pripoveduje: "Do naše kočice je bila cesta, ki jo uporabljamo za dostavo, popolnoma uničena. Na več krajih je bila uničena tudi pešpot. Odnoslo je zaščitne ograje, stopnice, sprožili so se zemeljski plazovi, ki so odnesli del poti. Smo pa veseli in hvaležni, da so pot uredili koroški markacisti, cesto do naše kočice pa Pašna skupnost Solčava in lastniki zemljišč. Pot do kočice je bila hitro urejena, vendar pa je bilo celotno Solčavsko zaprto za vse nastanitve cel lanski avgust. Težavo so predstavljale cestne povezave v dolini, glavne ceste v Savinjski dolini in na Koroškem. In prav s teh smeri je dostopna naša koča. Tako pri nas na vrhuncu sezone ni bilo niti planincev niti morebitnih drugih obiskovalcev."

Iz PD Kamnik, ki skrbi za kočice na Kamniškem in Kokrskem sedlu, so nam sporočili: "Lani smo pričakovali rekordno bero, saj sta začetna meseca sezone to nedvoumno nakazala. Potem pa je dolino Kamniške Bistrice popolnoma zalilo, cesto in mostove je odneslo, skratka dostopa do kočic ni bilo več. Kočice smo zaprli, oskrbnike s Cojzove kočice s helikopterjem spravili v dolino in upali, da se stvari čim prej, kolikor se bo dalo, normalizirajo. Tako sta bili kočice v času največje planinske sezone zaprte ves avgust."

Andrej Mlinar, predsednik PD Mežica, ki skrbi za Dom na Peci, dodaja: "Od poti, ki jih oskrbuje PD Mežica, sta bili uničeni pot Bukovnik–Grohot ter Topla Rudnik–Dom na Peci. Pot do Grohota smo sanirali v enem tednu, pot do Doma na Peci pa bomo zaradi težavnosti terena sanirali šele spomladi. Kočice so bile popolnoma zaprte cel avgust in prvo polovico septembra, predvsem zaradi nedostopnosti cest v dolini. Zdaj kočice odpiramo samo ob lepem vremenu in za najavljene skupine."

Koča na
Kamniškem sedlu
Foto Iztok Kolenc

Na koči na Grohotu so nam povedali, da končnih števil o upadu obiska in s tem dohodka še nimajo, da pa bodo visoke. Podoben odgovor smo dobili tudi iz PD Kamnik, kjer sta bili obe koči v letu 2022 prenovljeni z evropskimi in lastnimi sredstvi in z videzom, opremo ter ponudbo spadata v sam vrh visokogorskih koč pri nas in v tujini. Koči sta bili lani vse do ujme odprti od junija in oskrbovani s pomočjo tovornih žičnic. Trenutni podatki kažejo, da obiska v avgustu ni bilo, v septembru pa se je zmanjšal za štiri-deset odstotkov. Tako visoko število zanje posledično pomeni za enaindvajset odstotkov manjši dohodek v Cojzovi in za kar štiriintrideset odstotkov manjši dohodek v koči na Kamniškem sedlu. Precej slabše je stanje v Domu pod Peco, kjer je obisk upadel za kar osemdeset odstotkov, upad dohodka pa je še večji. Predsednik PD Mežica ob tem dodaja: "Če za konec tedna ni najavljene skupine in so tu samo dnevni gostje, delamo izgubo že s samo kurjavo in porabo elektrike. Posledično težko plačujemo posojilo, ki smo ga vzeli lani za obnovo Koče na Grohotu."

Najbolj skrb vzbujajoč je po besedah naših sogovornikov odziv pristojnih. V PD Kamnik so za pomoč prosili državo: "Že konec avgusta smo na Ministrstvo za gospodarstvo poslali izpolnjen obrazec z oceno škode in vlogo za dodelitev predplačila, vendar ni bilo nobenega odziva. Konec novembra smo ponovno izpolnili obrazec in zahtevali pojasnilo, kaj se je zgodilo z našo prvo prijavo. Dobili smo odgovor, da za društva ni pristojno MGTŠ, temveč Ministrstvo za javno upravo in naj pošljemo obrazec tja. To smo tudi naredili. Seveda doslej še ni bilo nobenega odziva." Predsednik PD Mežica Andrej Mlinar dodaja: "Finančno pomoč smo do zdaj dobili samo od PD Srednja vas v Bohinju, za kar se jim iskreno zahvaljujemo. Druge finančne pomoči do zdaj še nismo dobili. S pomočjo PZS smo prijavili škodo, ki je nastala, pristojnemu ministrstvu, vendar odgovora ali kakršne koli pomoči do danes še ni bilo."

Po besedah naših sogovornikov je največja težava v tem, da so ljudje po ujmi preprosto predvidevali, da se do gorskih koč ne bo dalo priti oziroma da bodo te zaradi katastrofalnih dogodkov zaprte. Tako je dejansko v avgustu tudi bilo. Vendar so se kočice septembra odprle, nihče pa javnosti ni v zadostni meri obvestil, da se obiskovalci lahko vrnejo. Katastrofalne številke, ki smo jih pridobili, pa kažejo, da očitno velik del javnosti še vedno misli, da na kočice oziroma njihovo ponudbo ne more računati.

Kako obrniti težnje

Obiskovalci, ki do koč vendarle pridejo, so prepogosto presenečeni, ko vidijo, da so odprte. "Obiskovalci se še zmeraj tedensko obračajo na nas z vprašanji o prevoznosti cest in urejenosti planinskih poti," pravi Andrej Mlinar. Oskrbnica Koče na Grohotu dodaja: "Ljudje so bili seznanjeni z zaprtjem cest po raznih medijih, ko pa je bilo to zasilno urejeno, pa to ni bilo tako medijsko izpostavljeno. Sami pohodniki so z

Dom na Peci
Foto Aleš Uršej,
KN Media

nami kar pogosto komunicirali. Povedali smo jim, kakšno je stanje na poti in v sami koči. Nema lokrat so bili presenečeni, da je do nas možno priti." Morda se prav v tem skriva največja težava, ki se je zares ni lotil še nihče: obveščanje širše javnosti o stanju na kočah in cestah, ki vodijo do njih. PZS je bila ob tem še najbolj aktivna, vendar pri tem omejena s svojimi zmoglostmi. Domet njenih informacij je omejen na spletno stran, družbena omrežja, zanimanje novinarjev in *Planinski vestnik*. Trudijo se tudi planinska društva, ki skrbijo za kočice, in oskrbniki. A vse to je za obveščanje širše javnosti seveda premalo. Verjetno bi morali pristojni sprožiti širšo kampanjo za vrnitev obiskovalcev v kočice, saj posledice, ki so na Koroškem sicer hujše, čutijo tudi drugod po državi. Tudi sicer se bodo prej ali slej obiskovalci vrnili, vprašanje pa je, ali bodo kočice ob tako nizkih prihodkih zdržale. Ko pa se kočice enkrat zaprejo, je pot nazaj dolga in težka. Tega si ne bi smel želeči nihče, še najmanj pristojno ministrstvo.

In oskrbniki? Jana, oskrbnica kočice na Grohotu, je prepričana, da se bo vse uredilo: "Smo optimistični in verjamemo, da se bodo planinci vrnili. Upamo, da bo vsem nam leto 2024 bolj naklonjeno, seveda pa se bomo tudi sami trudili, da bomo privabili čim več obiskovalcev." Tudi Andrej Mlinar razmišlja podobno: "Smo optimistični, verjamemo, da bo letos boljše. Že 3. februarja smo organizirali 35. tradicionalni pohod na Peco. Načrtujemo tudi nekaj izobraževanj v sklopu PZS ter planinskih taborov za otroke."

Največ pa seveda s svojim obiskom lahko naredimo vsi tisti, zaradi katerih kočice tudi stojijo: njihovi obiskovalci. Tudi s kakšnim evrom več, ko nam bodo prinesli račun. To je za vse tisto, kar Slovenkam in Slovencem kočice pomenijo – tudi v zgodovinskem kontekstu – izjemno nizka cena. ●

*Tekmovanje v lednem
plezanju v Domžalah,
marec 2024, finale
(ženske)
Foto Žiga Lovšin*

Državno prvenstvo

Odprto Pokalno tekmovanje SHS

Na zdaj že tradicionalnem prizorišču slovenskih tekem v lednem plezanju se je zvrstilo kar 50 tekmovalk in tekmovalcev, kar je razveseljiv statistični podatek, ki nakazuje, da je za ta šport vedno večje zanimanje tudi pri nas. Vprašanje pa je, ali bo temu zanimanju sledil tudi nujen razvoj infrastrukture, nujne za izvajanje te dejavnosti, ki je pri nas za zdaj – z izjemo domžalske "stence" – nimamo. Pa še ta je na voljo za ledno plezanje samo pozimi, od pomladi do jeseni je namreč preoblečena v športnoplezalno obleko.

Organizatorjem državnega prvenstva in odprtega pokalnega tekmovanja Srbov, Hrvatov in Slovencev pri najboljši volji ne bi mogli očitati ničesar – niti vremena ne. Kljub slabi napovedi, ki je v soboto, 2. marca 2024, obetala popoldanske padavine, so Domžale še enkrat več imele priložnost videti najboljše, kar ponuja ledno oziroma orodno plezanje pri nas. Nastopilo je kar 41 tekmovalcev in 9 tekmovalk iz šestih držav. Treba je povedati, da je v obeh kategorijah konkurenca od lani izjemno napredovala in da so o najvišjih mestih odločale podrobnosti. To je nakazoval že dopoldanski kvalifikacijski nastop v obeh konkurencah, v katerem je vrh vseh štirih kvalifikacijskih smeri doseglo kar 13 tekmovalcev v moški in ena tekmovalka v ženski kategoriji. V ženski kategoriji so bile razlike med finalistkami tako rekoč zanemarljive z izjemo vodilne – še vedno nepremagljive – slovenske šampionke Maje Šuštar Habjan. Za popoldanski finale si lepše napovedi skoraj ne bi mogli želeli. Da bo napeto, so očitno začutili tudi gledalci, ki se jih je zbralo precej več kot lani, ko smo že pisali o zelo dobrem obisku. Prav gotovo je lokacija tekmovališča odlična, žal pa velikost stene ne zadošča pogojem za

kakršno koli tekmovanje v višjih tekmovalnih razredih. Pred nekaj leti je prav tukaj potekala tekma celinskega pokala, ki se je je udeležilo nekaj najbolj znamenitih imen tega športa v tem času. Napredek pa je prinesel višje zahteve in tako tovrstnega tekmovanja kljub veliki želji organizatorjev na tem tekmovališču ni več mogoče organizirati. Upajmo, da se bo to spremenilo – tekmovanje si je namreč ogledal tudi predsednik PZS Jože Rovani, ki je organizatorjem in sodelujočim izrekel veliko pohvalo za organizacijo tekmovanja in občudovanje vsem tistim, ki so tovrstnega športa na tekmovalni ravni sploh sposobni. Kako je videti tekma v lednem plezanju, je zanimalo tudi Jerneja Hribarja, direktorja Zavoda za šport in rekreacijo Domžale. Upamo, da bo njegov obisk pripomogel k temu, da bo "stenca" postala "stena" in da bo na voljo za trening celo leto.

Popoldanski finale se je v izjemnem vzdušju, ki so ga pričarali predvsem navijači, začel spektakularno – najprej smo v ženski kategoriji videli neverjetno izenačen boj za mesta tik pod vrhom: s sijajnimi nastopi so o medaljah odločale Katja Brunec, Katarina Legat in Marta Krejan Čokl, nato pa je kot zadnja potrdila

primat v tej disciplini Maja Šuštar Habjan, ki je tudi dosegla vrh, le zadržati ji ga ni uspelo.

Konkurenca je bila izjemno izenačena tudi v moškem finalu, kjer so med seboj na zelo zahtevni postavitvi Maria Musulina iz Hrvaške obračunali predvsem Italijan Gabriele Bagnoli ter Slovenca Marko Guna in Gregor Šegel. Šegel je edini dosegel vrh in potrdil naša pričakovanja, saj je nazadnje slavil tudi na tekmi celinskega pokala. Preostali tekmovalci so bili sicer blizu vodilni trojki, vendar pa prva tri mesta zanje niso bila dosegljiva. Morda bi bilo drugače, če ne bi imel v finalu veliko smole Švicar Paul Zuerbrigg, ki je bil v kvalifikacijah daleč najboljši, potem pa je v finalu padel takoj na začetku smeri.

Tekmovanje je potekalo na visoki ravni, vendar pa bi bilo morda dobro razmisliti o nekoliko poznejšem popoldanskem terminu finala, ko bi lahko plezanje popestrili z nekaj več video vložki in reflektorji, ki dajejo tekmovalcu, sodeč po tekmah v tujini, še dodaten čar. Glede na motivacijo in energijo organizatorjev ni dvoma, da lahko prihodnje leto v Domžalah pričakujemo še večji spektakel. Zagotovo tudi v vedno močnejši ženski in moški konkurenci. ◉

Rezultati

Odprto prvenstvo Domžal (ženske)

1. Maja Šuštar Habjan – AO Domžale
2. Katarina Legat – AO Kranj
3. Marta Krejan Čokl – AK Ravne na Koroškem

Odprto prvenstvo Domžal (moški)

1. Gregor Šegel – AO PD Ljubljana Matica
2. Marko Guna – AO Rašica
3. Gabriele Bagnoli – Italija

Državno prvenstvo Slovenije (ženske)

1. Maja Šuštar Habjan – AO Domžale
2. Katarina Legat – AO Kranj
3. Marta Krejan Čokl – AK Ravne na Koroškem

Državno prvenstvo Slovenije (moški)

1. Gregor Šegel – AO PD Matica Ljubljana
2. Marko Guna – AO Rašica
3. Miha Guna – AO Rašica

Pokal SHS skupaj (ženske)

1. Maja Šuštar Habjan – AO Domžale
2. Marta Krejan Čokl, AK Ravne na Koroškem
3. Katja Brunec – AO Kranj

Pokal SHS skupaj (moški)

1. Marko Guna – AO Rašica
2. Miha Guna – AO Rašica
3. Lukas Grbac Lacković – AO Velebit

Ivan Premrl

Dve skrajnosti

Rešeljika

Pogosto na turi ne dobim nič od tega, po kar sem prišel v hribe. V takih primerih se najbolj razveselim, če naletim na kakšen problemček, ki mi ga narava ponudi v reševanje tik pred prihodom v dolino.

Rešeljika s premerom
debla 38 centrimetrov
Foto Ivan Premrl

V soparnem vremenu se na vzponu po stečinah klópi kar lepijo na prepoteno telo. Krvosese, ki lazijo po suhih delih obleke, že med hojo frcnem v travo, z vidnih delov kože jih moram nekaj izpuliti, hrbet in zadnjo plat pa mi bo kasneje pregledala žena. Navdušenje, da bi karkoli počel v bližini te nevarne golazni, me mine, zato jo razočaran mahnem po najbližji poti nazaj v dolino. Nekoliko se pomudim le na idiličnem kraju, kjer opazujem nekatere rastline, in to v vseh letnih časih.

"Kaj tako zagnano buljiš v tla?" me nagovori znanec. "Stikam za trobenticami in marjeticami, ki so tu cvetele celo zimo," opravičujem nenavadno početje.

Rešeljika kot grmiček
v omejenem rastišču
Foto Ivan Premrl

"Pusti rože, te so za ženske. Poznaš tisto drevo?" me izzove.

Stopim v nakazano smer do najnižje veje in se prepustim spominom. Vonj mi je domač. Množico belih cvetov v kepicah sem opazoval že v otroštvu med skrivanjem v grmičevju. Rastline s tako nazobčanimi bleščečimi listi so pritegnile mojo pozornost tudi v najstniški dobi med nabiranjem plodov gloga in pri čiščenju mej vinograda. Ime sem izvedel šele v fantovskih letih, ko je oče cepil češnje kar na osnovo s sivim lubjem, takšnim, kakršnega ga ima veja, ki si jo ravnokar ogledujem.

"Rešeljika," veselo vzkliknem, ker mi je uspelo dokaj hitro rešiti zastavljeni problem.

"Nikoli še nisem videl drevesa s takšnim imenom, samo grmovje," se ne pusti prepričati.

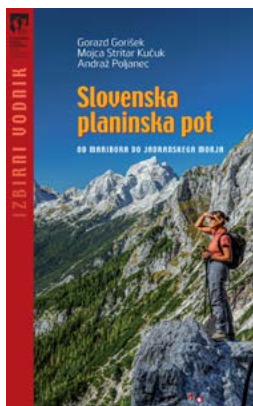
"Počakajva na plodove," poizkusim zgladiti nesoglasje. Strinja se. Malo še poklepetava, preden odhiti po opravkih.

Iz množice cvetov, ki so pred dobrim mesecem prekrivali krošnjo, se je razvilo nenavadno malo drobnih temnih plodov na precej rahitičnih češuljah, po katerih sem zanesljivo prepoznal rešeljiko. V okolici raste še kak ducat dreves z podobnimi plodovi. Tem je pravo nasprotje majhen skrivenčen grmiček, ki že več let naseljuje kamnito luknjo, v katero bi le težko zatlačil čevelj. Drevo in grmič sta dve skrajni obliki rastline, ki pa je splošno poznana le kot grm.

Med postankom v senci se odločim, da bom še naprej izgovarjal besedo rešeljika brez črke j, tako kot se je v moji rodbini ime te rastline prenašalo iz generacije v generacijo. Tako bom izražal spoštovanje do prednikov, izgovorjava je lažja, sogovorniki pa doslej vsaj te posebnosti še niso zaznali. ◉

LITERATURA

Gorazd Gorišek, Mojca Stritar Kučuk, Andraž Poljanec: Slovenska planinska pot: od Maribora do Jadranskega morja. Planinska založba, 2023. 232 str., 35,90 EUR.

Skoraj 620 kilometrov, 43 etap, 79 kontrolnih točk, nekaj več kot 37.000 višinskih metrov vzpona in skoraj toliko spusta – to je Slovenska planinska pot (SPP), ki nas v približno 37 dneh popelje mimo 55 koč na najmanj 35 vrhov. Sedemdeset let po odprtju SPP, ki je nastala po zamislih Ivana Šumljaka in ki je ena najstarejših veznih poti v svetovnem merilu, je izšel nov vodnik z opisom te poti. Od prejšnjih se razlikuje po tem, da je opis razdeljen na posamezne enodnevne etape, ki si sledijo od Maribora do Debelega rtiča in so razdeljene v tri sklope: severni, osrednji in južni del. Opisovanje etap v posameznih sklopih so si "bratsko" razdelili trije uveljavljeni avtorji z bogatimi izkušnjami tako na terenu kot v svetu planinske vodniške literature, ki so ponovno prehodili in opisali vsak svoj del SPP: Gorazd Gorišek je prevzel prvi del od Maribora do Mojstrane, Mojca Stritar Kučuk nas popelje čez Julijske Alpe do Petrovega Brda, Andraž Poljanec pa nas v zadnjem delu s Cerkljanskega pripele do Jadranskega morja.

Odliki vodnika sta prav gotovo sistematičnost in jedrnatost: v uvodnem delu nam avtorji postrežejo z nekaj najpomembnejšimi dejstvi o SPP, čemur sledi tabelarični pregled posameznih etap, ki vključuje ime etape,

podatke o kontrolnih točkah vzdolž etape ter o zahtevnosti poti in predvidenem času hoje. Sledijo ključne informacije o izhodišču in cilju poti, varnosti na poti, kontrolnih točkah in planinskih kočah (te so pri opisu posameznih etap tudi lepo upodobljene v obliki perorisb), najprimernejši sezoni in primerni opremi za obisk SPP, nekaj besed je namenjenih tudi možnostim obnovitve zaloga hrane in pijače v krajih ob SPP, pravilom obnašanja v Triglavskem narodnem parku, pripomočkom za orientacijo v gorah (zemljevidi, aplikacija maPZS) ter dodatni literaturi, nato pa z opisi etap krenemo na dolgo pot. Vsaka etapa je predstavljena z nekakšnim mini povzetkom ob robu besedila, kjer najdemo podatke o dolžini etape, višinski razliki vzpona in spusta, izhodišču, cilju, najvišji točki ter času hoje. Kratkemu uvodu sledi opis poti, ki je dopolnjen z grafičnim prikazom profila poti (višinske razlike in dolžina poti), zemljevidom poti in QR-kodo za dostop do aplikacije maPZS. Ob robu besedila so v jedrnatih obliki nanizani še drugi pomembni podatki: zahtevnost poti, možnost vzponov na bližnje vrhove ob poti, zanimivosti ob poti, možni sestopi v dolino ter informacije o kočah, bivakih in drugih možnostih prenočevanja v predelih, kjer planinskih koč ni. Do podrobnejših informacij o kočah lahko dostopamo prek QR-kod.

Vtis o posamezni etapi ali območju, v katerem poteka etapa, zaokrožajo fotografije številnih avtorjev. Spraviti čim več informacij o celotni SPP v pregledni obliki na manj kot 200 strani in ob tem poskrbeti še za vizualno privlačnost vodnika je lep dosežek. Žal pa včasih zaradi neposrečene pozicije fotografij kakšna gora "potegne ta kratko", kot se je to npr. zgodilo Krnu, saj je njegov vrh potonil v pregib knjige in s tem nekoliko zmanjšal sporočilno vrednost fotografije, naslovljene s Krnsko jezero in Krn. V dveh primerih (etapi 6 in 9) bo bralec zaman iskal profil in zemljevid poti na navedenih straneh; tiskarski škrt ju je premaknil nekaj strani naprej. A brez skrbi, z nekaj raziskovalne žilice ju je mogoče najti. Tako kot morda malce slabše ozna-

čene odcepe na terenu – planinci moramo biti pripravljeni na vse, na tako dolgi poti pač ne moremo računati le na idealne razmere. Zatorej na koncu le še vabilo, da se opremljeni z ustreznim znanjem, izkušnjami, preudarnostjo in lepo urejenim novim vodnikom podate na eno najbolj priljubljenih veznih poti pri nas in se pridružite približno 11.000 planincem, ki so SPP že prehodili. Srečno!

Mateja Pate

FILM

Festival gorniškega filma polnoleten

Letos je Festival gorniškega filma dočkal polnoletnost in namesto torte obiskovalcem ponudil 35 filmov in kar osem predavanj. Zmagovalec 18. festivala gorniškega filma in prejemnik glavne nagrade mesta Domžale je francoski film Hamida Sardarja Mongolija: Dolina medvedov. "Odlično narejen film, skorajda kot igrani film. Odličen scenarij, lepa pripoved, ki daje misliti, brez nepotrebne moraliziranja. Odlična kombinacija med lokalnimi ljudmi in njihovim znanjem ter znanstvenim pristopom. Ustvarjalci so uspeli najti odličen primer za vsesplošne probleme človeštva. Film daje gledalcu ob koncu občutek, da je v Mongoliji že bil," je svojo odločitev utemeljila festivalska žirija, ki so jo sestavljali naravovarstvenica in nekdanja ustvarjalka oddaje Gore in ljudje in naravovarstvenica Marjeta Keršič Svetel, alpinist in gorski vodnik Tomaž Jakofčič ter nemški novinar, gorniški publicist in filmski ustvarjalec Tom Dauer.

Žirija je med 35 filmi v tekmovalnem programu nagradila še najboljše v posameznih kategorijah: najboljši alpinistični film je Transcendence, najboljši plezalni Plezanje kot upor, najboljši film o gorah, športu in avanturi Tragedija na Haute Route in najboljši film o gorski naravi in kulturi Maurice Baquet: akord in najboljši kratki film Anatomija vzpona.

Viharnik z roba,
100 let Skalašev
Vir Film Horizont

Ljubitelji žive besede so letos prišli na svoj račun, saj so lahko prisluhnili osmim predavanjem. Z odra so pred projekcijskim platnom predavali Krzysztof Wielicki in Leszek Chichy, ki sta kot prva Poljaka in prva človeka na svetu pozimi stopila na vrh Everesta, Edu Marin, ki je opisal svoj prosti vzpon v smeri Eternal Flame v pakistanskem Trango Towerju, Dušan Škodič je na predavanju Triglav je naš (tak je tudi naslov njegove knjige) govoril o osvajanju poti in sten v naših gorah v času, ko se je šele slovensko planinstvo šele organiziralo in s kranjsko sekcijo avstrijskega Alpenvereina tekmovalo v nacionalnem boju za prevlado v naših gorah, Matteo Della Bordella je kot član alpinistične skupine Pajki iz Lecca raziskoval najlepše gore po svetu, Mikhail Fomin, ukrajinski alpinist, ki ga kličejo Miša, se je posvetil nizkoproročunskim odpravam in vzponom v alpskem slogu, ki jih člani financirajo z lastnim denarjem, Mina Markovič je govorila o dveh tematikah, ki sta zelo povezani med seboj – o skali in psihi, Rado Fabjan, ki se je predstavil kot preprost človek, je alpinist in član postojnske plezalne četverice, v sklopu katere je preplezal stene nekaterih naših težje dostopnih gora, Alp, Patagonije in Karakoruma, Rožle Bregar, fotograf, snemalec in filmski režiser pa je govoril o svojem drugem domu, ki ga je našel na Islandiji.

Več na <https://gorniski.si/>.

Mire Steinbuch

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Planinska zveza Slovenije se je 27. februarja spomnila 131-letnice ustanovitve Slovenskega planinskega društva, predhodnika PZS.

Med letošnjimi dobitniki Bloudkovih priznanj, najvišjih odlikovanj Republike Slovenije v športu, ki so jih 11. februarja podelili na Brdu pri Kranju, sta tudi nekdanji predsednik PZS Franc Ekar, ki je prejel najvišjo državno nagrado na področju športa, Bloudkovo nagrado 2023, in športna plezalka Vita Lukan, ki je prejela Bloudkovo plaketo 2023.

V 23. nadaljevanju podkasta *V stenije* Miha Habjan gostil prof. dr. Kazimirja Drašlarja - Mikca, nedavnega prejemnika priznanja za življenjsko delo v alpinizmu, s katerim se je pogovarjal o pionirskem alpinizmu, znanosti in alpinistih veteranih. 24. pogovor pa je Habjan imel z Žarkom Trušnovcem, gorskim reševalcem, dolgoletnim prostovoljcem, skratka s človekom z velikim srcem.

Odbor inPlaninec je 26. in 27. januarja skupaj z GRS Kamnik organiziral tečaj varnejše hoje v gore v zimskih razmerah, ki je potekal v prostorih PZS in na Mali planini.

Tridnevno izobraževanje za vse, ki jih zanima delo z invalidi oz. osebami s posebnimi potrebami in bi radi nad-

gradili svoje znanje ter izkušnje, je potekalo v planinskem domu na Boču od 15. do 17. marca.

Mladinska komisija je februarja na Komni z okolico izvedla zimsko planinsko šolo, na kateri je skupina mladih nadgrajevala svoje znanje v zimskih planinskih veščinah. "Vreme je bilo pestro, družba pa še bolj," so polni novega znanja dodali udeleženci.

Gospodarska komisija. Več planinskih koč se je med 31. januarjem in 3. februarjem predstavilo na sejmu Alpe-Adria na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

PD Ljubljana - Matica je sporočilo, da so morali Bivak pod Skuto na Malih podih zaradi poškodovanih vrat zapreti.

PD Bohor Senovo daje v najem Kočo na Bohorju, rok za oddajo vloge je 31. marec. PD Ljubljana - Matica razpisuje več različnih delovnih mest v njihovih kočah, in sicer v Domu na Komni, v Koči pri Savici in v Koči pri Triglavskih jezerih. PD Cerkljevo z razpisom išče oskrbniški par za oskrbovanje Koče na Poreznu v času med 15. junijem in 15. septembrom, PD Križe oskrbnika za oskrbovanje Koče na Kriški gori za čas od letošnjega 17. junija do vključno 23. junija 2025, PD Radovljica pa je razpisalo pristo mesto oskrbnika Roblekovega doma na Begunjsčici za obdobje enega leta. PD Gorje za čas poletne planinske sezone nudi različna delovna mesta v Domu Planika pod Triglavom in v Koči na Doliču. Objavljen je tudi razpis za oskrbnika oz. oskrbniški par na Koči na Pikovem (992 m) v Karavankah. Najemnik Mihovega doma na Vrščicu išče pomoč v strežbi, v kuhinji in pri ostalih delih.

Komisija za planinske poti (KPK) je pripravila redni zbor markacistov, ki je bil 15. marca na Ekonomski fakulteti v Ljubljani.

KPK je povabila markaciste k sodelovanju v interventnih skupinah markacistov, katerih namen je sodelovanje pri delovnih akcijah, pri izrednih situacijah na planinskih poteh, kjer društvo ne odreagira pravočasno, pri urejanju poti v skrbništvu PZS. Rok za oddajo vloge je 31. marec.

V letu 2023 so bila planinska društva, skrbniki planinskih poti, upravičena do povračila dela stroškov za vzdr-

ževanje in označevanje planinskih poti v sorazmernem deležu glede na pogodbo podpisano z Ministrstvom za gospodarstvo, turizem in šport (MGRT). Zahtevke za povračilo stroškov je oddalo 123 takih planinskih društev v skupnem znesku 229.591,80 evrov, ki so jih v okviru prostovoljnega dela imeli z vzdrževanjem in označevanjem planinskih poti. Poleg povračila stroškov društvom so bila sredstva ministrstva namenjena tudi tehnični skupini, ki dela na najzahtevnejših poteh v gorah, za usposabljanje markacistov in vzdrževanje katastra planinskih poti. Tudi v letu 2024 bodo planinska društva, skrbniki planinskih poti lahko zaprosili za povračilo stroškov z naslova skrbniške pogodbe. Sredstva bo prispevalo MGRT, razpis pa je že objavljen na društvenem portalu PZS.

KPK je poročalo o projektu Planinstvo 4.0, v okviru katerega so vzpostavili platformo, nadgradnjo brezplačne spletne aplikacije maPZS, za digitalno participatorno planinarjenje ter spletno aplikacijo za digitalno spremljanje obiska planinskih poti. V okviru projekta so na petih pilotnih lokacijah – v Ospu, na Vršiču, Lovrenških jezerih, Storžiču in Kumu – merili številčnost obiska na planinskih poteh. Lokacije so bile premišljeno izbrane, pokrivalo so različne tipe obiskovalcev in ciljnih skupin in s tem nudile kompleksnejši pregled nad dogajanjem na terenu. Podali so tudi izzive za prihodnost, med katerimi so upravljanje prometnih tokov, konflikti z lokalnimi prebivalci, razvrstitev izkušnje doživljanja gorskega prostora, odpadne vode in odpadki v gorah, urejenost in varnost planinske infrastrukture, nesreče v gorah ...

Komisija za varstvo gorske narave je ob torkih v februarju in marcu pripravljala na naravovarstvene večere z zanimivimi in aktualnimi temami, ki so si jih ljubitelji gorske narave ogledali na portalu Zoom.

Komisija za alpinizem (KA) je organizirala različne taborne in aktivnosti. Zimski alpinistični tabor Zacchi je potekal od 16. do 18. februarja v nad Belopeškimi jezeri, tabor Écrins od 25. februarja do 5. marca v Franciji, ženski zimski alpinistični tabor pa od 8. do 10. marca v Kamniško-Savinjskih Alpah.

Zbor načelnikov vseh registriranih alpinističnih odsekov in klubov bo 27. marca ob 17. uri na sedežu PZS.

Komisija za športno plezanje. Skupni trening hitrostnega plezanja za tekmovalce vseh starostnih kategorij so opravili 18. februarja v Plezalnem centru Celje.

Komisija za gorske športe je poročala z mladinskega UIAA lednoplezalnega tabora v francoskem Guillestru, katerega se je med 11. in 17. februarjem udeležilo tudi šest plezalcev in plezalk iz Slovenije.

Konec januarja je v Saas Feeju v Švici potekala druga izmed letošnjih treh tekem svetovnega pokala v lednem plezanju, hkrati pa tudi edina, ki je gostila slovenske tekmovalce. V Švico sta se odpravila Marko Guna in Miha Guna (oba AO PD Rašica).

Rea Kolbl in Luka Kovačič sta v začetku februarja na četrti tekmi svetovnega pokala v turnem smučanju v Villarsu v Švici osvojila odlično 9. mesto in s tem izenačila najboljši slovenski rezultat v olimpijskih mešanih štafetah. Uspešno so nastopili tudi Kolbl v šprintih ter Kovačič in Klemen Španring na posamični tekmi.

Na Lumarjevem vertikalu 2024, državnem prvenstvu v tekmovalnem turnem smučanju v vzponu, sta 7. februarja v Mariboru na z baklami osvetljeni progi slavila Ana Čufer in Luka Kovačič. Med mladinci sta državna prvaka postala Klara Velepec in Bor Pritrznik. Med gorskimi tekači je bil najhitrejši Janez Klančnik.

Kamničan Gregor Šegel je na zadnji tekmi celinskega pokala 2023/24 v tekmovalnem lednem plezanju v Sunderlandu v Veliki Britaniji 10. februarja prvič v karieri stopil na zmagovalne stopničke, in sicer v velikem slogu – z zmago v močni evropsko-azijski konkurenci. To je največji uspeh slovenskih tekmovalnih lednih plezalcev od časov Janeza Svovjšaka, rednega finalista in leta 2016 tudi zmagovalca tekme svetovnega pokala in evropskega prvenstva. V Veliki Britaniji sta slovenske barve zastopala tudi Marko in Miha Guna. Kadetinja Klara Velepec je januarskega prvenstva 17. februarja dodala še srebrno odličje na tekmi mladinskega svetovnega pokala v tekmo-

Preseži svoje meje z

**ESCAPIST
ON BIKE**

www.factorystore.si

Na voljo v trgovinah: Kibuba, Iglu Šport, Annapurna, Extreme Vital, Intersport, Hervis, Action Mama, Enduro, Elan, Amfibija

Vodniki MDO PD Primorske na vrhu Snežnika
Foto Mirjam Frankovič Franetič

valnem turnem smučanju v Berchtesgadnu, oboje v vzponu.

Slovenska reprezentanca v tekmovalnem turnem smučanju je na peti tekmi svetovnega pokala med 22. in 25. februarjem v italijanskem Val Martellu navdušila z odličnim nastopom v mešanih štafetah, disciplini, ki bo poleg šprintov na olimpijski premieri turnega smučanja leta 2026, prav tako v Italiji. Rea Kolbl in Luka Kovačič sta bila deveta v A-finalu, Ana Čufer in Klemen Španring pa prav tako deveta v B-finalu. Slovenci so nastopili tudi na posamični tekmi in v šprintih.

Državno prvenstvo in tekma slovensko-hrvaško-srbskega pokala v lednem plezanju je bila 2. marca v Domžalah.

10. marca je Društvo za razvoj turnega smučanja povabilo na že 6. tekmovanje *Zelenica Ski Raid*, državno prvenstvo v turnem smučanju posamezno. **Komisija za turno kolesarstvo.** Usposabljanje za turnokolesarskega vodnika 2 se je začelo 9. marca v okolici Nove Gorice in se bo nadaljevalo z delavnicami in na koncu s praktičnim seminarjem od 15. do 17. marca v Rabcu na Hrvaškem.

Preventiva. Ob sodelovanju zavarovalnice Generali sta moči združili GRS Kamnik in PZS ter izvedli že 20. tečaj varnejše hoje v gore na Mali planini, ki se ga je udeležilo več kot šestdeset planincev.

PZS je povabila na filmski festival *GoroVenture*, ki se je med 22. in 25. februarjem odvil v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani.

12. februarja je minilo 250 let od rojstva slovenskega alpinista evropskega slovesa, narodnega prosvetitelja in človekoljuba Valentina Staniča. Med vsem drugim delovanjem je pri nas prvi izmeril višino Triglava, na

Bavarskem pa slovi kot prvopristopnik na goro Watzmann. Po njem se imenuje PD Valentina Staniča Kanal. PZS je povabila k ogledu dokumentarnega portreta *Valentin Stanič: duhovnik, alpinist, humanist*, in sicer na TV Slovenija.

Zdenka Mihelič

Srečanje vodnikov Primorske

Vodniki PZS Primorske se enkrat letno srečujejo in si izmenjujejo izkušnje glede strokovnega in zelo odgovornega dela na področju vodenja v gore. Združeni so v Meddruštvenem odboru planinskih društev Primorske, ki ga vodi Marija Kuhar. Prvo nedeljo v februarju so se srečali na Sviščakih in srečanje združili z zimskim vzponom na Snežnik. Organizacijo je prevzelo PD Snežnik Ilirska Bistrica s sodelovanjem MDO PD Primorske. Imeli so krasno, sončno vreme s temperaturo nad lediščem. Snega je bilo le za vzorec. Vrh Snežnika je bil kopen, le na posameznih osojnih predelih je bila steza poledenela, zato je bil potreben varen korak. Bistriško planinsko društvo je v koči na vrhu pod vodstvom načelnika vodniškega odseka Andreja Baroviča za udeležence pripravilo pravo presenečenje, saj so jih postregli s štruklji, narezkom in domačim kruhom, ki ga je v obliki planike pripravila oskrbnica. Ob povratku so v planinskem domu na Sviščakih pojedli še kosilo ter si izmenjali izkušnje o svojem strokovnem delu na področju vodništva.

Mirjam Frankovič Franetič

Razstava Slovenska planinska pot na Reki

Planinska skupina (PS) Bazovica Slovenskega doma Kulturno-prosvetnega društva (KPD) Bazovica z Reke je leta 2022 praznovala dvajset let

delovanja in obletnico zaznamovala z dobro obiskanimi pohodi, s predavanjem, svečano akademijo in z izidom knjige *K zvezdam* izpod peresa neurtudnega Darka Moharja, predsednika PS Bazovica. Prav ta knjiga priča o bogati dejavnosti planinske skupine, katere moto je planinarjenje, povezovanje z drugimi društvi, obiskovanje naravnih lepot, zavedanje pomembnosti gibanja in druženja, svobode, prijateljstva.

V bogato dejavnost PS Bazovica, ki je formalno del PD Snežnik Ilirska Bistrica, so 17. februarja "vknjižili" še eno odmevno prireditev z odprtjem potujoče razstave *70 let Slovenske planinske poti* in z gostovanjem gledališke igre *Pridi gola na večerjo*.

Po več gostovanjih po Sloveniji bo razstava, pripravljena ob lanskoletni 70-letnici SPP, na ogled do 18. marca v HKD Sušak na Reki, kjer je poleg slovenske planinske skupine tudi veliko drugih obiskovalcev slovenskih gora. Ob odprtju razstave so polno avlo obiskovalcev nagovorili predsednica KPD Jasmina Dlačič, predsednik PS Bazovica Darko Mohar, v imenu Slovenskega planinskega muzeja (SPM) direktor Gornjesavskega muzeja Aljaž Pogačnik in predsednik izvršnega odbora Planinske zveze Hrvaške Igor Eterović, ki je izpostavil Hrvaško planinsko pot, prikazano na dveh dodatnih panojih pričujoče razstave; ta pot ni vezna, ampak točkovna, a prav tako zanimiva in vredna obiska. V imenu PZS in MDO PD Primorske je Marija Kuhar izpostavila pomen razstave za promocijo SPP in poudarila uspešno sodelovanje z Ministrstvom za gospodarstvo, turizem in šport pri financiranju vzdrževanja planinskih poti, kajti dobro vzdrževane poti prispevajo k varnosti obiskovalcev in prijetnemu doživljanju gora in narave. Avtorja razstave Barbara Kelher (PZS) in Matjaž Podlipnik (SPM) pa sta v številkah in opisih predstavila bogato zgodovino Slovenske planinske poti.

Po ogledu razstave so zbrane s humoristično predstavo *Pridi gola na večerjo* francoskega avtorja Marca Camolettija v režiji Gorazda Jakominija do srca nasmejali člani KUD Igralska skupina Drežnica, ki s KPD Bazovica sodeluje že petnajst let.

Marija Kuhar

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA
Starostniki v gorah

INTERJUJ
Andrej Jež, Thierry Duffar, Dušica Kunaver,
Drejc Kokelj, Klavdij Mlekuž in Klavdija Mlekuž
Peroša, Leszek Cichy in Krzysztof Wielicki

Z NAMI NA POT
Bosna in Hercegovina, AAT, Uršlja gora

TV Krpan
urednistvo@produkcijakrpan.eu +38640 146 101

www.facebook.com/tvkrpan

TELEVIZIJA Z MERO IN OBČUTKOM

GLEJTE NAS
V DIGITALNI SHEMI TELEMACH (PROGR.MESTO 750)
PRI KABELSKIH OPERATERJIH
(PROGR.MESTO 30)

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore-ljudje

NOVA KOLEKCIJA

Rab
RAB
ASCENDOR LIGHT HOODY
Cena: **109,99 €**

ORTOVOX
ORTOVOX
FLEECE LIGHT GRID HOODED JKT
Cena: **199,99 €**

Rab
RAB
TORQUE MOUNTAIN PANTS WS
Cena: **139,99 €**

MAMMUT
MAMMUT
DUCAN 24
Cena: **139,99 €**

LA SPORTIVA
LA SPORTIVA
AEQUILIBRIUM TREK GTX
Cena: **269,99 €**

KARIBU
KARIBU
Ms ITER pants
Cena: **119,99 €**

MAMMUT
MAMMUT
ALNASCA KNIT III LOW GTX MEN
Cena: **219,99 €**

Rab
RAB
TORQUE PANTS
Cena: **129,99 €**

Ljubljana - Vič Tržaška cesta 88, T: 01/ 422 8100
Ljubljana - center Petkovškovo nabrežje 31, T: 01/ 439 2285
Ljubljana - BTC Hala 10 Hrvaška ulica 10., T: 01/ 547 7401
Ljubljana PCL Pesarska 10, T: 08/ 205 6348
Ljubljana - Rudnik Supernova Jurčkova c. 223, T: 08/ 205 3868
Koper Ljubljanska c. 3 (vhod Ferrarska), T: 059/ 039 400
Tolmin Trg 1. maja 1, T: 05/ 381 0338
Celje Opekarniška 2 (stavba INPOS), T: 03/ 492 9300

Kranj Ulica Mirka Vadnova 19, T: 04/ 234 2478
Lesce Železniška ulica 5, T: 04/ 530 2810
Maribor Jadranska cesta 27, T: 02/ 320 4700
Solkan (Nova Gorica) Trg Jožeta Srebriča 4, T: 05/ 300 6144
Bovec Ledina 3, T: 05/ 388 6555
Idrija Ulica svete Barbare 3, T: 05/ 373 4044
Velenje Rudarska cesta 2b, T: 041/ 660 963
Ravne na Koroškem Na Šancah 2, T: 041/ 364 448